

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Valgbog 1966

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1966

Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Det konservative Folkeparti

VALGBOG
1966

Til partibrug

Det konservative Folkeparti

VALGBOG 1966

DET KONSERVATIVE FOLKEPARTI
INFORMATION OG PROGRAMMÅNED

Til partibrug

Forord

Det vil sikkert blive forstået – og nok også tilgivet – at denne valgbog bærer præg af at være et hastværksarbejde. – Fra det første blanke ark gik i skrivemaskinen til det sidste færdige manuskript afleveredes til bogtrykkeren er der kun gået to døgn. De uundgåelige mangler vil så vidt muligt blive afbødet gennem den daglige »Valgorientering«, som tilgår alle valgbogens modtagere. Når det i det hele taget er lykkedes at få en valgbog udsendt på så kort tid, skyldes det dels de skrivende medarbejderes fortræffelige indsats og dels en uforlignelig bogtrykker.

6. november 1966.

**DET KONSERVATIVE FOLKEPARTIS
INFORMATIONS- OG PRESSETJENESTE**

INDHOLD:

	Side		Side
1. Valget og dets baggrund.			
a. Kildeskatten et påskud	5	c. Folketingsbeslutningen	50
b. Andre partiers kommentarer	6	d. Nordisk marked for landbrugsvarer	51
c. Debatten i folketinget	7	e. Spørgsmål om hvidbog	51
d. Valgets udskrivelse	8	f. Nordisk initiativ	52
e. Valget forberedt	8	g. Markedsministerens udnævnelse ...	54
f. De virkelige årsager	9		
g. Regeringens fejltagelser	11	7. Udenrigs- og forsvarspolitik.	
2. Den alvorlige økonomiske situation.			
a. Oversigt	12	a. Målsætning	55
b. Pristallet	13	b. Krisen i NATO	55
c. Danmark i spidsen	14	c. USA og Vietnam	56
d. Forbrugerpriserne	14	d. Danmark og de andre nordiske lande	56
e. Renten	15	e. Hjælpen til U-landene	57
f. Konkurrenceevnen og beskæftigelsen	15	f. Landbrugsvarer til U-landene	57
g. Valutabalancen	16	g. Radikale og tjenestetiden	57
h. Medicin uden virkning	18	h. Aftale om forsvarrets strukturordning	58
i. Statens udgifter	18	i. Nedrustningsambassadøren	59
j. Løftebrud – fem buketter	20	8. Socialpolitik.	
k. Konservativt alternativ	22	a. Det bestående systems hovedprincip	61
l. Skattebegunstiget opsparing	22	b. KF-forslagets hovedprincip	61
3. Sikring af den private ejendomsret.			
a. Det konservative Folkepartis stilling til ejendomsretten	24	c. Fire udtalelser om KF-forslaget	62
b. Ejerlejligheder	24	d. Tryghed og omsorg	62
c. Fremme af parcelhusbyggeriet	25	e. Arbejdsløshedsunderstøttelse	63
d. Rådighedsretten	26	f. Arbejdsanvisning	65
e. Ejendomsskatterne	28	g. Invalidepensionen	65
f. Folkeaktier	30	h. Folkepensionen	65
g. Den private opsparing	30	i. Tillægspension	66
h. Socialdemokratiet, SF og ejendomsretten	31	j. Selvpensionisterne	68
4. Skattereformen.			
a. Regeringens 3 forslag	33	k. Børnetilskud	68
b. Nej til sagkyndig undersøgelse	33	l. Boligsikringsordningen	69
c. Socialdemokratiets ansvar	34	m. Sociale nedskæringer	70
d. Mangler i kildeskatteforslaget	35	n. Socialdemokratisk valgudtalelse	71
e. Nej til forhandling	35	9. Boligpolitik.	
f. Skatten i andre lande	36	a. Det konservative Folkepartis boligpolitik	72
g. Konklusion	36	b. Det konservative oplæg	73
h. Skattefradragsret og frivillig kildeskat	36	c. Boligforliget	74
i. Den konservative skattereform	37	d. Huslejeloven	75
j. På frivilligt grundlag	38	e. Boligsikringsordningen	76
k. Frivillig kildeskat den bedste	43	f. Fremtidens boligpolitik	79
l. Moms'en	44	10. Uddannelses- og kulturpolitik.	
5. Arbejdsmarked og lønmodtagere.			
a. Overenskomsterne	45	a. Adgangen til uddannelse	80
b. Samfundsindgreb	45	b. Læreruddannelsen og H.F.	80
c. Eksklusivbestemmelser	46	c. Kristendomskundskab	81
d. Funktionærpolitik	47	d. Kvindelige lærerstuderende	82
e. Pristallets anvendelse	48	e. Kollegieloven	82
f. Tjenestemandsbegrebet i fare	48	f. Folketing og forskning	82
6. Markedspolitik.			
a. Målsætning	50	g. Statens kunstfond	83
b. De to markedsområder	50	11. Fra valget 1964 til valget 1966.	
		a. Fremgang for femte gang	84
		b. Størst i hovedstadsområdet	85
		c. Folketingsvalget 1964	85
		d. Mandatfordelingen i 1964	85
		e. Regeringsdannelsen i 1964	85
		f. Poul Sørensen om den nye situation	87
		g. Det borgerlige samarbejde	87
		h. Socialdemokratiet, SF og SDS	89
		i. Regeringen efter valget	91

1. Valget og dets baggrund

a. Kildeskatten et påskud.

Regeringen er løbet fra ansvaret.

Onsdag den 2. november efter kildeskattedebatten meddelte **statsministeren**, at han ønskede afholdt folketingsvalg tirsdag den 22. november.

Statsministerens officielle forklaring var manglende politisk samarbejdsmuligheder efter debatten:

»... partierne står usikre og splittede over for gennemførelsen af en virkelig kildeskat. Noget flertal herfor synes ikke at være til stede i folketinget. Debatten tydede på manglende vilje til at gennemføre et virkeligt reformarbejde.«

Gennem næsten alle partilederkommentarer gik imidlertid forvisningen om, at det var indre vanskeligheder, der lå bagved regeringens beslutning, og at udskrivningen af valg var besluttet tidligere.

Poul Sørensen sagde til Ritzaus Bureau:

»Så brød det da sammen for den socialdemokratiske regering. Der var ingen ydre anledning, men regeringens egne indre vanskeligheder var årsagen. Havde man ikke kendt dem, ville man slet ikke have forstået statsministerens handling efter den meget stilfærdige debat i folketingssalen om regeringens eget kildeskatteforslag.

Det er vist aldrig før sket, at regeringen i den grad har kastet tøjlerne fra sig efter en førstebehandling af et forslag, som alle erklærede sig rede til at drøfte, selv om man naturligvis ikke kunne give tilsagn om at acceptere.

Men det er det, der vinker forude, der har tvunget Socialdemokratiet til at give op, man kan være overbevist om, at regeringen ikke ønskede at lægge ryg til de vanskeligheder, der nærmer sig. Økonomien står svagt, prisstigningerne volder vanskeligheder, arbejdsforhandlingerne forestår, og også andre ting er med i billedet.

Nu må der skiftes ledelse her i landet. Det konservative Folkeparti går ud i valgkampen efter en enstemmig opslutning bag folketingsgruppen fra landsrådsmødets 1000 delegerede i sidste week-end.

Jeg føler mig overbevist om, at Det konservative Folkeparti kan øge den fremgang, vi fik ved sidste valg, og dermed være med til at danne grundlaget for et regeringskifte.«

Det konservative Folkepartis politiske ordfører, **Poul Møller** fik meddelelsen om, at valget var udskrevet, da han landede i New York for at deltage i FN's generalforsamling. Poul Møller returnerede med den først afgående maskine til København. Ved hjemkomsten torsdag erklærede han:

»Det er helt klart, at det er en falliterklæring, når en mindretalsregering opløser folketing på et tidspunkt, hvor den end ikke tør lade sine forslag blive behandlet i et udvalg. Det er vist aldrig før sket, når alle har erklæret sig villige til at underkaste forslagene udvalgsbehandling. Jeg tror også, at vælgerne hurtigt vil gennemskue, hvad der ligger bag regeringens beslutning: frygten for nye prisstigninger og frygten for, at økonomien forværres og medfører arbejdsløshed.

Denne regering har altid været svag. Befolkningen får nu lejlighed til at komme af med den. Valget må og skal have til resultat, at en ny regering – en borgerlig regering – kan styre landet igennem de vanskeligheder, vi står overfor.«

b. Andre partiers kommentarer.

Også de øvrige politikeres kommentarer på valgaftenen afspejlede visheden om, at det ikke var kildeskattedebatten, der havde fået statsministeren til at udskrive valget.

Poul Hartling, Venstre, sagde:

»Efter den 1. behandling, som var så rolig og saglig, var det ikke politisk nødvendigt at træffe den beslutning, men **der var åbenbart tale om en omhyggeligt tilrettelagt plan. Man har brugt kildeskatteforslaget som påskud til at komme ud af det**, og oppositionen må hilse dette som en mulighed for at få dannet en regering, der kan tage kampen op med de talrige problemer, der knytter sig til den alvorlige økonomiske situation, vort land synes at være på vej ind i. Venstre er parat til dette valg. Vi er rede til at sikre enhver mulighed for en liberal regering.«

Den radikale **Hilmar Baunsgaard**:

»Som debatten skred frem, var det **ganske klart, at man inden mødet havde besluttet at udskrive valg**. Det var første gang, folketinget blev præsenteret for den nye udgave af regeringens kildeskatteforslag, og tager man det i betragtning, var der ikke det ringeste grundlag for at drage den konklusion, som statsminister Krag drog: at partiernes stilling var negativ. Det var den netop ikke. Lovforslaget fik en kritisk, men saglig behandling, og det er netop meningen med en 1. behandling i folketinget«.

Aksel Larsen, SF:

»Dette var det første brugelige kildeskatteforslag, regeringen overhovedet er kommet med. Det blev ret velvilligt modtaget, og det var tydeligt, at der i dette folketing ville blive flertal for kildeskatten. Når statsministeren alligevel afbrød med den søgte begrundelse, han valgte, **var det tydeligvis efter forudfattet beslutning**, og det minder således meget om hin dag i 1950, da Hans Hedtoft valgte at »glide i smørret«.

Ivar Poulsen, De Uafhængige:

Der er noget, der tyder på, at **statsministeren har søgt at vinde en taktisk fordel** ved først at få de øvrige partier til at tro, at valget ikke ville komme før til foråret, for så pludseligt at kaste landet ud i et hurtigt valg.«

Liberalt Centrums formand, Bent Noach:

Liberalt Centrum er ikke i tvivl om, at der er flertal for kildeskatt, for meroms og for ophævelse af skattefradragsretten, ligesom der er flertal for de sociale kompensationer. **Hvad mere ønsker regeringen flertal for?**

c. Debatten i folketinget.

Under kildeskattedebatten i folketinget var det klart, at alle partier var indstillet på et sagligt udvalgsarbejde omkring regeringens forslag.

Venstres ordfører, **Foged**, kritiserede regeringens forslag, men var tilhænger af samtidighedsskat med forudbetaling:

»Hvis denne forudbetaling sættes i relation til merindtægten, og reguleringen også kan ske i januar måned, kunne såvel lønmodtagere som erhvervsdrivende opnå ensartede regler på dette område. Problemerne omkring kildeskatten er af en sådan størrelsesorden, at det må være rimeligt at undersøge andre muligheder...«

Ninn-Hansen henviste til det konservative forslag om frivillig kildeskat:

»Vi kunne have ønsket, at betænkningen forelå i dag, men et udvalg skal jo have rimelig tid, og det har finansministeren villet give det. Vi vælger den bedste fremgangsmåde, når vi har set betænkningen. På forhånd afviser vi hverken skattekortordning eller erklæringsordning. I mellemtiden vil det være passende, hvis vi kan få alle oplysninger frem om regeringens forslag. Lad os få at vide, hvordan skalaerne skal være. Vi vil under udvalgsforhandlingerne søge at få tilslutning til vore tanker om en frivillig ordning.

Vi har hele tiden lagt vægt på, at skattefradragsretten bevares. Efter det forslag, finansministeren har fremsat vedrørende fradragsretten, synes jeg, vi har fået et oplæg fra regeringen, der bevirker, at Det konservative Folkeparti ikke alene har større tiltro til, at denne sag kan løses, men også til, at vi omsider kan få den skatte-reform, man trænger til her i landet.«

Den radikale **Hilmar Baunsgaard** ønskede, hvis det var muligt, en samtidighedsskat, hvor borgerne selv indbetalte deres egen skat ved indtjeningen. Han fortsatte:

»Hvis man imidlertid ved en vurdering efter gennemførelsen af et meget forenklet skattesystem, kommer til det resultat, at man er bedst tjent med en kildeskatteordning, er det i hvert fald ganske klart, at vi alle må have en interesse i, at det administrative besvær, man lægger på erhvervslivet, bliver så beskedent som muligt. Vi er fra radikal side parat til at gå ind i en fordomsfri drøftelse af, hvordan vi kan få samtidighed mellem skattebetaling og indtjening, men det må nødvendigvis understreges meget kraftigt, at udgangspunktet må være en forenkling af vort skattesystem.«

Aksel Larsen, SF:

»Ministeren synes, at hans forslag ikke just har fået nogen venlig modtagelse. Jeg beklager, hvis han har fået det indtryk også af det, jeg har sagt. Faktisk var jeg venlig over for forslaget, selv om jeg måtte påpege mangler. Vi ønsker en samtidighedsskat, jeg vil helst have den som kildeskat, og jeg mener, den kan praktiseres.«

Westerby, LC, ønskede højere momsprocent og (ligesom de to foregående) skattefradragsrettens ophævelse:

»Liberalt Centrum er tilhænger af kildeskat... Vi kan ikke deltage i udvalgsarbejdet, men vi vil vise den allerstørste og mest positive forhandlingsvilje til alle sider for at hidføre et resultat, for det trænger vi efterhånden til.«

Johan Asmussen, Uafhængige, kunne ikke medvirke til forslaget, men håbede, at der kom noget anvendeligt ud af undersøgelserne om frivillig kildeskat.

Finansministeren gjorde meget for at fremhæve de indvendinger, der var rejst, men måtte dog erkende:

»Jeg kan naturligvis konstatere, at praktisk taget alle er enige om, at en reform, en dybtgående reform, er nødvendig.

Man kan også konstatere, at samtlige ordførere er gået ind for en gennemførelse af det, man kalder for samtidigsskat.«

d. Valgets udskrivelse.

Det var denne debat, der blev sluttet med, at statsministeren gik på talerstolen klokken 17,40 og klokken 17,42 sluttede:

»Hele denne debat, der er ført her i dag, må give mig anledning til overvejelse. Den negative holdning, man har taget over for regeringens kildeskatteforslag, må give regeringen anledning til overvejelse. Jeg skal herved henstille til formanden, at mødet afbrydes en time.«

Mødet blev udsat to gange og genoptaget klokken 21,15 med dagsorden: »Meddelelse fra formanden«. Formanden meddelte, at statsministeren ønskede ordet for at afgive en meddelelse af særlig karakter (forretningsordenens par. 19, stk. 2), **en fremgangsmåde, der ikke giver mulighed for debat. Ikke desto mindre gik statsministeren på talerstolen og fremkom med et indlæg, der kun kan karakteriseres som en vælgermødetale**, bl. a. indeholdende sætninger som »Det inflatoriske pres er dæmpet og bør dæmpes yderligere«, »For Socialdemokratiet er kildeskattens gennemførelse det vigtigste« og »Med hensyn til fradragsreglen skal jeg henvise til Socialdemokratiets årsmøde i Odense.«

Talen sluttede med oplysningen om, at tronfølgeren havde underskrevet et åbent brev om nyvalg.

e. Valget forberedt.

Der var intet i den politiske situation op til kildeskattedebatten, der pegede imod valg.

Det socialdemokratiske »**Ny Tid**« skrev efter det konservative landsrådsmøde med det konservative skatteoplæg:

»Summa summarum: Der kan vejres morgenstemning. Der er netop nu mere udsigt til et fornuftigt forlig end til et valg.

Det ville klæde partierne at realisere forliget.«

»Ekstrabladet« oplyser 3. november, at den socialdemokratiske folketingsmand **Poul Dalsager** i en tale, der blev rundsendt til pressen kort før statsministeren udskrev valg, erklærede, at situationen måske indebærer »et stort skatteforlig, hvor Venstre måske vil være det eneste parti, der står uden for.«

Han tilføjede, at vælgerne måtte spørges, hvis forligsmulighederne skulle bryde. Talen blev ikke holdt, kun udleveret til pressen.

Eksemplerne viser, at man i Socialdemokratiet troede på muligheden for et forlig om skattereformen, og der var intet i kildeskattedebatten, der kunne ændre et sådant indtryk i mere negativ retning.

Kildeskattedebatten i folketinget begyndte klokken godt 13,30 og sluttede 17,42 med statsministerens første erklæring: at regeringen måtte overveje. Men klokken 15,52 afsendte han et telegram til parti-sekretær Niels Matthiasen, der var i New York, med teksten: »Valg udskrevet. Kom straks hjem. J. O. Krag.« (Politiken 4. november).

Valget blev udskrevet klokken godt 21,15 ...

»Politiken« skriver den 4. november ironisk:

»Socialdemokratiet havde i forbindelse med landsmødet i Odense udarbejdet en fornem tryksag: »På vej imod nye mål«. Dens første oplag var på 50.000, hvoraf en betydelig del gik til skoler og læreanstalter, men nu er der kommet et nyt oplag, så hver eneste husstand i Danmark kan få en hilsen fra Socialdemokratiet. Det kan man da kalde et held for Matthiasen & co., og der var da også stor glæde i parti-sekretariatet i går, da de første stabler blev overdraget postvæsenet til videre distribution. Socialdemokraterne var også så heldige, at de for længst havde arrangeret såkaldte biografmøder den 19. november. 14 ministre skal den dag tale i biografen i Storkøbenhavn, Århus, Aalborg og Odense. De fleste af dem havde tænkt sig at tale om regeringens kildeskatteforslag, og formentlig ændrer de ikke planer, fordi der nu bliver valg tre dage senere.«

f. De virkelige årsager.

Den virkelige årsag til valget, er at den socialdemokratiske partiledelse så, at regeringen var ved at bryde sammen, og mente, at et valg senere ville give et dårligere resultat end nu – ikke mindst, hvis man først fik et kildeskatteforlig og økonomiske vanskeligheder.

»Berlingske Aftenavis« skriver torsdag den 3. november om valgets udskrivning:

»Statsministerens beslutning om at udskrive valg til folketinget var to dage gammel, allerede inden debatten om kildeskatten begyndte i folketinget i går.

Beslutningen blev truffet på et møde i mandags umiddelbart efter, at det ny pristal var blevet offentliggjort med den chokvirkning, det havde både for arbejdsmarkedets overenskomstforhandlinger og for statsfinanserne.

Pristallet havde de tre vise mænd i det økonomiske råd takseret således, at der ikke skulle blive tale om ny lønregulering efter januarpristallet 1967. Oktoberpristallets store stigning viste, at en januarportion er uundgåelig. Dette rystede arbejdsmarkedet, og derfor var LO klar til at acceptere statsministerens tanke om valg.«

Poul Sørensen siger i »Politiken« lørdag den 5. november:

»Regeringens virkelige motivering for at tage valget nu kan kun være, at man ventte en endnu ringere situation for regeringen og for Socialdemokratiet, efterhånden som folketingsperioden skrider frem... Det er frygten for ikke at kunne styre økonomien, for ikke at kunne styre statens udgifter og for at være nødt til at udskrive flere skatter, end landet kan bære, der har fået regeringen til at tage valget nu.«

De store camouflerede valutaunderskud, vanskeligheden ved at opnå nye lån i udlandet og eksportindustriens svigtende indtjening var i forvejen alvorlige faktorer, når regeringen skulle bedømme økonomien op til valg, som i alle tilfælde måtte komme senest i efteråret 1968. En ny periode med høje personskatter suppleret med »buketter« eller andet, ville være katastrofal for det i forvejen svækkede Socialdemokrati.

Situationen ville være håbløs på et senere tidspunkt, men skulle det ske, at regeringen kom igen efter et valg den 22., var der fire år at overstå vanskelighederne i. Og Socialdemokratiet tager kun imod en ny regeringsperiode, hvis der er sikret fire år – altså formentlig kun, hvis det har flertal sammen med SF, der aldrig tør styrte en socialdemokratisk regering.

De mest markante årsager til, at valget kommer, er:

1) **Skatteforhandlingerne:** Regeringen frygtede ikke en sprængning af skattereformforhandlingerne, men kunne ikke tage et forlig. Den ønsker at bøje sig for SF-kravene, men kan kun gøre det under et folketing, der har socialistisk flertal. Den kan ikke indgå et skatteforlig med uændrede skattesatser, da den overvejer nye indtægtskilder (se senere).

2) **Statens udgifter:** Regeringen har netop forelagt et treårigt udgiftsbudget, der viser, at statens udgifter er planlagt til at stige med henholdsvis ni, syv og seks procent i de kommende tre år, mens produktionen kun påregnes at stige med fire procent hvert år. Der planlægges altså ikke alene en skattereform, men også skatteforhøjelser – ud over, hvad produktionsstigningen kan kaste af med de nuværende skatte- og afgiftsprocenter.

3) **Arbejdsmarkedsforhandlingerne:** Eet af de områder, hvor Socialdemokratiet har vakt utilfredshed hos lønmodtagerne, er dets økonomiske politik op til overenskomstforhandlinger. Socialdemokratiet ville være i en stor risiko ved næste valg, hvis dette faldt lige efter en overenskomstsituation, hvor man igen havde kørt samfundsøkonomien ud i uføre netop op til overenskomsternes fornyelse.

4) **Boligforliget.** Regeringen frygtede for et valg, efter at boligforligets huslejeforhøjelser var trådt i kraft.

5) **Økonomien:** Oktoberpristallets stærke stigning betød, at man – modsat hvad de vise mænd og regeringen hidtil har budgetteret med – må vente en ny dyrtidsportion til januar. Det betyder vanskeligere overenskomstforhandlinger og flere hundrede millioner kroner ekstra udgifter for staten. Altså højere skatter, end man hidtil har regnet med. Hertil kommer svigtende konkurrenceevne over for udlandet og heraf flydende trusler imod valuta, beskæftigelse og priser. (Se afsnittet om økonomi).

6) **Socialistisk flertal.** Socialdemokratiet har siden i foråret været truet af spaltning, fordi stærkere og stærkere kredse krævede en mere socialistisk politik. Situationen omkring skattereformen, hvor regerin-

gen nu ikke længere står fast på fradragsretten, er kun et symptom. På en række områder er Socialdemokratiet eller vil Socialdemokratiet komme i vanskeligheder, hvis det ikke fører SF's politik. Krag's første udtalelser om dette emne viser, at han håber på socialistisk flertal og dermed muligheden for på disse områder at kunne føre socialistisk politik. Der mangler to socialistiske mandater i folketinget, for at dette mål er nået.

g. Regeringens fejltagelser.

Der er nu gået 13 år under socialdemokratisk styre, og efterhånden som andre partier – og her først og fremmest Det konservative Folkeparti – fremkommer med ønsker og krav om moderne reformer, som Socialdemokratiet af politiske eller andre årsager ikke er i stand til at realisere, vokser utilfredsheden med den socialdemokratiske regering.

1) Regeringen har ikke evnet at gennemføre en **skattereform**, men har tværtimod år for år indkasseret den automatiske stigning i indkomstkatten (der altid stiger hurtigere end indkomsterne) og yderligere næsten hvert år suppleret sine indtægter op med »buketter«. Oms-forligets skattelettelse blev modvirket med bunden opsparring. I forsommeren ville man ikke gå med til at give garantier for, at en meroms blev modsvaret af tilsvarende skattelettelse i den direkte beskatning.

2) Statens **administration** og budgetkontrol er gammeldags, så man ikke har mulighed for at føre en konsekvent politik. Det offentlige arbejdspladser er ikke åbnet for en moderne rationalisering.

3) **Landbrugsreformen**, der skulle givet landbruget og samfundet mulighed for bedre at klare sig igennem den vanskelige overgang inden den europæiske, økonomiske sammenslutning, har regeringen forsinket, og den er endnu ikke gennemført. De foreliggende regeringsforslag opfylder ikke behovet for en moderne landbrugsstruktur.

4) **Arbejdsmarkedet** er stadig domineret af det gamle udviklede system med arbejdsløshedsudbetaling og arbejdsanvisning for hvert fag, og ydelserne ved sygdom og arbejdsløshed svarer ikke til den moderne tid.

5) **Økonomien** i Danmark har i de 13 år været karakteriseret af krise efter krise. Regeringen har kun kendt til at forhøje skatterne og dermed omkostningerne, men har aldrig villet gennemføre de langsigtede reformer, der alene kan gengive landet en sund økonomi.

På alle disse områder har Det konservative Folkeparti gang på gang markeret sine ønsker om moderne og langsigtede løsninger. Se herom i senere afsnit og i det nye arbejdsprogram.

2. Den alvorlige økonomiske situation

a. Oversigt.

Når regeringen kastede ansvaret fra sig, skyldes det utvivlsomt i **første række den alvorlige økonomiske udvikling, landet står overfor:**

1) Allerede i september gjorde Nationalbanken, Det økonomiske Råds formandskab og regeringens eget økonomiske sekretariat opmærksom på de følger, en fortsat pris- og omkostningsstigning kan få for eksporten og beskæftigelsen.

Oktober-pristallet viste, at priserne stiger stærkere end nogensinde – og stærkere end i de lande, der har betydning for vor udenrigshandel.

2) Nationalbanken gjorde i september opmærksom på, at Danmark i løbet af de sidste fem år har **lånt fem milliarder kroner i udlandet til dækning af det løbende handelsbalanceunderskud.** Det er 3 mill. kr. om dagen. Banken tilføjede, at det bliver stadig vanskeligere at låne i udlandet, så vi kan komme i den situation at måtte klare os uden udenlandske lån. Da underskuddet svarer til godt én procent af den samlede produktion, vil det være ensbetydende med en kraftig begrænsning af forbrug og investering.

3) Industrieksportens stigningstakt er blevet **stærkt formindsket i de sidste år.** I første halvår 1964 steg industrieksporten 19 pct., i første halvår 1966 kun 11 pct. I den sidst opgjorte måned – august 1966 – var stigningen kun 5 pct. mod 15 pct. i den samme måned året før. Nationalbanken mener, at det skyldes svigtende konkurrenceevne, **fordi opgangen i priser og omkostninger i Danmark har været stærkere end i vore aftagerlande.**

4) Oktober-pristallet gjorde det klart, at der kommer en dyrtidsportion efter januar-pristallet. Den har man ikke taget hensyn til i finansministerens finanslov-forslag. **Regeringen ville derfor komme i den situation, at den midt under overenskomstforhandlingerne skulle foreslå nye »buketter« for at inddrage købekraft – altså ikke den bedste baggrund for fagforbundenes overenskomstkraft.**

5) **Inflationsklimaet og regeringens skattepolitik** har medført, at markedet ikke kan aftage udbuddet af obligationer med det resultat, at kun Nationalbankens støtteopkøb forhindrer, at renten – der i forvejen er Europas højeste – ikke stiger endnu mere. **I oktober måtte Nationalbanken således købe næsten halvdelen af den udbudte obligationsmængde,** idet banken købte for 136 mill. kr. af et samlet udbud på ca. 290 mill. kr.

6) Trods de økonomiske realiteter har regeringen netop fremlagt et 3-årigt statsbudget, der viser, at **statens udgifter er planlagt til at stige betydeligt hurtigere end produktionen.** Man regner med en årlig stig-

ning i produktionen på 3½-4 procent, medens statens udgifter (i faste priser) skal stige 9, 7 og 6 procent i de kommende tre år. – Det betyder, at staten skal beslægtlægge en stadig større del af produktionen, **altså øget skattetryk.**

7) Pristallet er steget 13 procent siden folketingsvalget i 1964, og **prisstigningerne er udelukkende af indenlandsk oprindelse**, idet importvarerne i samme tidsrum kun er steget knap 2 procent.

b. Pristallet.

Oktober-pristallet steg – stik imod alle forudsigelser – fra 117,6 i juli til 119,1. **Det er den hidtil stærkeste stigning i et oktober-pristal siden ændringen af pristalsberegningen i 1963.**

Udviklingen fremgår af denne oversigt:

Stigning juli-oktober 1963:	0,5
Stigning juli-oktober 1964:	0,9
Stigning juli-oktober 1965:	1,2
Stigning juli-oktober 1966:	1,5

Den stærke stigning kom bag på statsministeren. Han sagde i åbningstalen i folketinget 4. oktober 1966:

»Tendensen til prisstigninger er afsvækket. Engrospristallet har i længere tid været uændret, og stigningen i detailpristallet har i år kun været halvt så stor som i fjor.«

Stigningen kom også bag på Det økonomiske Råds formandsskab (»de vise mænd«). I formandskabets udtalelse til regeringen om den økonomiske situation i september 1966 anslog man oktober-pristallet til 118,5 og i udtalelsen hed det bl. a.:

»Så vidt det kan bedømmes i øjeblikket, vil januar-pristallet 1967 næppe føre til dyrtidsregulering af lønninger og pensioner m. v.«

Denne bedømmelse holder ikke stik. Januar-pristallet skal kun stige 0,4 for at udløse en dyrtidsportion, og denne stigning er sikker alene som følge af boligudgiften, der indregnes hvert år i januar og almindeligvis medfører en stigning i pristallet på 1,0.

Regeringen havde først ventet en dyrtidsportion efter juli-pristallet 1967, og på denne forudsætning er finanslovsforslaget for 1967-68 (der forelægges folketinget den 18. november) udarbejdet.

Den uventede pristalsstigning vil betyde en merudgift for staten på ca. 350 mill. kr. i forhold til finanslovsforslaget, og hertil kommer, at regeringen – ifølge sin hidtidige økonomiske politik – ville være nødt til at **foreslå en ny omgang »buketter«** af forhøjede forbrugsafgifter for at »opsuge« den således udpumpede købekraft.

Fra oktober 1965 til oktober 1966 er pristallet steget 5,9 points. Året før (1964-65) var stigningen 7,2 points og året før (1963-64) 4,6 points. Siden valget i 1964 er pristallet således steget med ca. 13 procent.

Det kan derfor næppe ventes, at statsminister **J. O. Krag** vil gentage den udtalelse, han fremsatte i fjernsynet forud for valget i 1964:

»Vi har ikke inflation i Danmark!«

Skatter og forbrugsafgifter er siden 1963 ikke indregnet i pristallet.

c. Danmark i spidsen.

Siden januar 1963 har prisstigningerne i Danmark været større end i de lande, vi konkurrerer med på verdensmarkedet. Det fremgår af denne oversigt fra Danmarks Statistik:
(januar 1963=100)

Efta-lande:

Danmark	119,1	oktober
Norge	115,4	september
Portugal	112,6	august
Schweiz	114,0	august
Sverige	117,9	september
England	114,0	september
Østrig	113,5	august

Fællesmarkedslande:

Belgien	115,6	september
Frankrig	111,5	august
Holland	119,6	august
Italien	116,5	august
Vest-Tyskland	110,4	september

Andre lande:

U.S.A.	107,4	august
Canada	109,8	august

d. Forbrugerpriserne.

Kronens dalende købekraft illustreres af forbrugerpris-indekset, der i modsætning til pristallet også medregner de prisforhøjelser, der skyldes øgede afgifter.

Siden Socialdemokratiet kom til magten i 1953, er forbrugerpriserne steget 63 procent. En krone i 1953 svarer til 1,63 kr. i dag. **Prisstigningerne begyndte langsomt, men tog derefter fart.** Udviklingen ses af nedenstående tabel:

1953:	100
1954:	102
1955:	109
1956:	114
1957:	115
1958:	115
1959:	116
1960:	118
1961:	124
1962:	131
1963:	139
1964:	144
1965:	157
1966:	163

Prisstigningerne er så godt som udelukkende af indenlandsk oprindelse. Fra 1958 til andet halvår 1965 steg forbrugerpriserne 38 procent. Det er ensbetydende med en væsentlig større stigning for danske varer og tjenesteydelser, idet forbrugerpriserne på importerede varer kun steg 8 procent. (Kilde: Økonomisk Årsoversigt marts 1966).

Endnu voldsommere har udviklingen været i **byggeomkostningerne**. Med 1955=100 er byggeomkostningsindekset for juli 1966 på 164, altså **en stigning på 64 procent i løbet af 11 år**. (Kilde: Statistiske Efterretninger 26. august 1966).

e. Renten.

Danmark ligger ikke blot i spidsen, hvad angår prisstigninger. **En tilsvarende rekord har vi nået med hensyn til renteniveau.**

OECD-publikationen »Main economic indicator« bragte i sit oktobernummer denne oversigt over den effektive rente af lavt forenede lange statsobligationer (andet kvartal 1966):

Danmark	7,82 pct.
England	6,89 pct.
Holland	6,28 pct.
Sverige	6,08 pct.
Frankrig	5,40 pct.
Norge	4,48 pct.
Belgien	4,08 pct.
Schweiz	4,04 pct.

De her angivne rentesatser er langt lavere end renten på det almindelige danske lånemarked. Laveste effektive rente for 1. prioriteter var i september 8,72 pct., højeste 9,62 pct. – medens 3. prioriteter nåede op på en effektiv rente på **10,48 pct.**

Til sammenligning kan anføres, at Østifternes 16. serie 4½ pct. i 1954 havde en effektiv rente på 6,04 pct. mod nu 8,80 pct.

Det skal tilføjes, at renten havde været endnu højere, hvis Nationalbanken ikke var trådt til som den største aftager af obligationer. I oktober måned 1966 købte Nationalbanken således næsten halvdelen af de udbudte obligationer (for 136 mill. kr. af et samlet udbud på ca. 290 mill. kr.). **Tydeligere eksempel på behovet for øget privat opsparing kan næppe gives.**

Som kuriosum skal nævnes, at Socialdemokratiet såvel i 1953 som i 1957 og 1960 gik til valg med krav og løfte om lavere rente!

f. Konkurrenceevnen og beskæftigelsen.

De stærke prisstigninger i Danmark har forringet vor industris konkurrenceevne. Det har medført et stadigt fald i industrieksportens stigningstakt, som i 1964 og 1. halvår 1965 var på 15-20 procent, men nu er nede på under 10 pct.

Nationalbanken har udarbejdet følgende oversigt:

	Stigning	
	mill. kr.	pct.
1. halvår 1964	500	19
2. halvår 1964	490	16
1. halvår 1965	469	15
2. halvår 1965	354	10
1. halvår 1966	407	11

Nationalbanken tilføjer (i skrivelse til regeringen af 19. september 1966):

»Denne udvikling må formodes at hænge sammen med, at opgangen i priser og omkostninger i perioden 1960-65 har været stærkere i Danmark end i de fleste af vore betydningsfulde aftagerlande. Det må antages, at der **som følge heraf efterhånden er sket en svækkelse i industriens konkurrenceevne, som er slået igennem i det sidste års tid.**«

Nationalbanken advarede stærkt mod fortsat prisstigning:

»Udviklingen i priser og omkostninger vil få **væsentlig betydning for den videre eksportudvikling og dermed for betalingsbalancen og beskæftigelsen.** Det må ved bedømmelsen af den danske politik på disse områder tages i betragtning, at man i andre lande efterhånden har sat stærkt ind på at bremse opgangen i priserne. Hvis de bestræbelser, der i så henseende udfoldes i for vor afsætning så vigtige lande som USA, England og Tyskland, lykkes, vil den danske industris konkurrenceevne blive yderligere svækket, hvis den danske pris- og omkostningsstigning fortsætter i det hidtidige tempo.«

Oktober-pristallet viste, at dette er tilfældet.

Også regeringens eget økonomiske sekretariat har advaret. I en rapport til regeringen (september 1966) skrev Det økonomiske Sekretariat bl. a.:

»...den efterhånden tydeligere tendens til svækket fremgang i industrieksporten må give anledning til overvejelse. Der er ikke blot tale om, at der med en svagere fremgang kan opstå **vanskelighed ved at fastholde beskæftigelsen** i nogle eksportvirksomheder, men også en risiko for en fornyet svækkelse af vare- og tjenestebalancen.«

Også de seneste opgørelser viser **fortsat svækkelse af industrieksportens stigningstakt.** I den sidst opgjorte måned – august 1966 – var stigningen kun **5 procent** i forhold til august i fjor. Året før viste industrieksporten i august en stigning på 15 procent.

Fortsætter denne udvikling, vil den dag snart komme, da industrieksporten ikke mere vokser. I denne forbindelse følgende citat fra Nationalbankens skrivelse til regeringen:

»En stærk fremgang i industrieksporten er forudsætningen for at fortsætte den efterhånden lange række af fremgangår for dansk økonomi.«

g. Valutabalancen.

Danmarks økonomiske stilling overfor udlandet er ringere, end de månedlige valuta-opgørelser fra Nationalbanken viser. Der er i de

senere år foregået en udstrakt gældstiftelse i udlandet, som ikke fremgår af månedsbalancerne. I sin rapport til regeringen i september 1966 skrev Nationalbanken:

»I årene 1960-65 er det tydeligt, at forringelsen af pengeværdien er foregået i et noget hurtigere tempo i Danmark end i de fleste vesteuropæiske lande samt USA og Canada. I disse år har vi haft et underskud på betalingsbalancen på ca. 5 milliarder kr., som er finansieret ved lånoptagning i udlandet.«

Man kan sige, at så længe, man kan blive ved med at låne, er alt godt. Så længe man kan låne, kan man bruge og investere mere, end man tjener. Men **meget tyder på, at det i den kommende tid bliver vanskeligere at finansiere det danske underskud ved lån i udlandet.** Herom skriver Nationalbanken i sin rapport til regeringen:

»Det er i stigende grad blevet klart, at det er blevet vanskeligere at finansiere et underskud på betalingsbalancen. Kreditstramningen i andre lande medfører, at det er vanskeligt at opnå lån. Det betyder igen, at det er blevet mere påkrævet at opnå ligevægt på betalingsbalancen, da der ellers vil fremkomme et uønsket fald i valutareserverne.«

De sidste fem års udenlandske lån svarer til, at der er lånt ca. **3 millioner kroner om dagen.**

Nationalbanken gør opmærksom på, at det danske underskud for tiden andrager et beløb, der svarer til **godt 1 pct. af den samlede produktion.** Skal en del af de nærmeste års produktionsudvidelse gå til dækning heraf, bliver der mindre tilovers til andre formål.

Denne situation har regeringen ikke ønsket at stå til ansvar for i et forår med overenskomstforhandlinger. Også det var medvirkende årsag til, at regeringen gav op.

Socialdemokratiet vil i debatten anføre, at valutabeholdningen trods alt er stor. **Men den består altså af lånte penge.** Uden lån havde vi ikke haft en valutabeholdning overhovedet...

Underskuddet i Danmarks handels- og betalingsbalance fremgår af denne tabel:

	Handelsbalance mill. kr.	Betalingsbalance mill. kr.
1954	1.471	518
1955	886	overskud: 167
1956	1.438	116
1957	1.347	overskud: 293
1958	636	overskud: 867
1959	1.493	overskud: 110
1960	2.269	407
1961	2.437	755
1962	3.350	1.657
1963	1.698	overskud: 165
1964	3.632	1.363
1965 1. kv.	1.152	584
1965 2. kv.	1.139	612
1965 3. kv.	822	125
1965 4. kv.	603	overskud: 100
1965 ialt	3.716	1.221
1966 1. kv.	1.019	396
1966 2. kv.	890	333

For handelsbalancens vedkommende viser den sidst opgjorte måned **en yderligere forværring**. Underskuddet i august 1966 var på 319 mill. kr. mod et underskud på 272 mill. kr. i august 1965.

Kilde:

Til og med 1965: Danmarks Nationalbank.

1. og 2. kvartal samt august 1966: Statistiske Efterretninger.

h. Medicin uden virkning.

Regeringens kur mod inflation og underskud overfor udlandet har været at opkræve flere skatter end nødvendigt til dækning af statens udgifter for derved at »opsuge« borgernes købekraft. **Kuren har ikke virket, bl. a. fordi den fulde beskæftigelse går det muligt for de fleste borgere at skaffe sig dækning for de øgede skatter.** Øgede skatter har derfor ført til øget inflation.

I løbet af de sidste 7 år er der på denne måde »opsuget« 6471 mill. kr. De er hentet ud af borgernes lommer med den begrundelse, at statsmagten derved bekæmpede inflationen. **Men i samme periode er pristallet steget hastigere end nogensinde:**

I 1959–60 opkrævede staten med inflationsbekæmpelse som påskud 929 mill. kr. mere, end den behøvede for at dække sine udgifter til drift og anlæg. Samtidig steg pristallet fra 146 til 147.

I 1960–61 opkrævede staten et overskud på 1092 mill. kr., og pristallet steg fra 147 til 152.

I 1961–62 blev statskassens overskud 224 mill. kr., og pristallet steg fra 152 til 161.

I 1962–63 steg overskuddet til 716 mill. kr., og pristallet steg fra 161 til 163.

I 1963–64 var overskuddet 918 mill. kr., og pristallet steg fra 163 til 171.

I 1964–65 var overskuddet 1260 mill. kr., og det gl. pristal steg fra 171 til 179 (nyt pristal: fra 104 til 110).

I 1965–66 nåede overskuddet op på 1332 mill. kr., og det gl. pristal steg fra 179 til 191 (nyt pristal fra 110 til 117).

De store ekstra-skatter synes ikke at have ført til det tilsigtede resultat. **Oktober-pristallet 1966 peger i samme retning. Det steg rekordagtigt til trods for, at der aldrig er betalt højere skatter end i juli kvartal – det første kvartal efter de nye skattebilletteres skattechok!**

i. Statens udgifter.

Statens udgifter er i de seneste år vokset med eksplosiv hast:

1962–63:	9.110 mill. kr. (regnskab)
1963–64:	10.154 mill. kr. (regnskab)
1964–65:	11.263 mill. kr. (regnskab)
1965–66:	13.145 mill. kr. (regnskab)
1966–67:	15.633 mill. kr. (finanslov)

Denne udvikling har – i forbindelse med kravet om statsoverskud (se ovenfor) og de stigende kommunale udgifter medført, at det offentlige lægger beslag på en stadig større del af borgernes indtægter.

Skatter og afgifter har i de seneste år udgjort følgende procenter af nationalindkomsten (Kilde: Økonomisk årsoversigt marts 1966):

1961-62:	27,4 pct.
1962-63:	29,3 pct.
1963-64:	31,5 pct.
1964-65:	32,0 pct.
1965-66:	33,5 pct.

For de kommende år regner man med en produktionsstigning på 3½-4 procent om året, men statens udgifter vil stige endnu mere.

Ifølge det 3-årige statsbudget, finansminister **Henry Grünbaum** forelagde i folketinget 25. oktober 1966, vil **statens udgifter (i faste priser) stige henholdsvis 9, 7 og 6 procent i de kommende tre år.** Hertil kommer de udgiftsstigninger, der bliver en følge af prisstigninger, og udgiftsstigninger som følge af eventuel ny lovgivning. Det betyder, at staten i de kommende år vil **beslaglægge en stadig større del af nationalindkomsten.**

I folketingsdebatten om 3-årsbudgettet den 1. november 1966 sagde finansminister **Henry Grünbaum** bl. a.:

»Jeg kan sige, at hvis statens udgifter fra 1966-67 stiger som anført med godt 1100 mill. kr. plus 2 procents lønstigning, altså en 1400 mill. kr., er der dog af en samlet stigning på 4 procent i bruttonationalproduktet på 3200 mill. kr. de 1800 mill. kr. tilbage til borgerne, til erhvervslivet o. s. v. Det er altså ikke helt rigtigt, når man vil fremstille det sådan, at staten sluger hele produktionsfremgangen.«

Af en produktionsstigning på 3200 mill. kr. vil staten altså beslaglægge 1400 mill. kr. eller 44 procent. Desuden vil kommunerne tage deres part, så det bliver ikke meget, der bliver tilbage til borgerne i form af forøget købekraft.

Det konservative Folkepartis ordfører i debatten **Jørgen Jensen** sagde bl. a.:

»Det er ikke lyse udsigter for de godt to millioner danskere, der er aktivt beskæftiget i erhvervslivet. Hvis de arbejder, aser og pukler hver eneste dag, kan de måske sætte deres produktion og dermed deres realindkomster op med 4 pct. om året, men staten sætter så sine udgifter op med mindst 11, 9 eller 8 procent. Det er et øjendommeligt perspektiv, der her rulles op. Kan man virkelig tænke sig, at den enkelte borger frivilligt vil øge sin erhvervmæssige indsats, når han således får at vide, at staten øger sine udgifter langt stærkere? Bliver der overhovedet noget tilovers til den enkelte for en større arbejds- og anden produktiv indsats?«

Jørgen Jensen tilføjede, at ingen kan garantere for, at vi i de kommende år får en stigning i produktionen på 4 pct. Det er ganske tydeligt, at Danmarks økonomi i 1966 ikke har haft den sædvanlige vækst. Desuden gjorde Jørgen Jensen opmærksom på, at den stærke udvidelse af statens aktivitet vil lægge **beslag på betydeligt mere arbejdskraft**, som skal skaffes i konkurrence med de private erhverv:

»Hermed stilles man over for det fundamentale spørgsmål om samfundets og erhvervslivets bærekraft. Der er en åbenbar fare for, at vi havner i **en ond cirkel.** Stigende statsudgifter beslaglægger mere arbejdskraft, stigende skatter hæmmer kapitaldannelsen. Følgen bliver mindre produktivitetfremgang og dermed **mindre evne for samfundet som helhed til at bære stigende statsudgifter.** Gennemtvunges de alligevel, forstærkes denne negative tendens.«

Den konservative ordfører pegede på nødvendigheden af, at den offentlige virksomhed rationaliseres, så overflødige udgifter skæres bort. Da Poul Møller fremsatte lignende tanker for nogle år siden, blev han stærkt kritiseret fra socialdemokratisk side, men ved forelæggelsen af 3-årsbudgettet var finansminister **Henry Grünbaum** nået til samme erkendelse. Han sagde bl. a.:

»Skal vi skaffe midler til at tage de nye opgaver op, der trænger sig på i de kommende år, må vi også foretage en fordomsfri vurdering af de bestående udgiftsordninger med henblik på at skille de udgifter fra, som ikke længere har den samme høje prioritet, som de havde, da de i sin tid blev optaget på statsbudgettet.«

Jørgen Jensen takkede finansministeren for denne udtalelse, der helt dækker den opfattelse, Det konservative Folkeparti har haft i adskillige år, men som hidtil har mødt socialdemokratisk modstand, hver gang, den er fremført. Jørgen Jensen sluttede:

»Vi vedkender os, at der foreligger en række samfundsopgaver, som trænger sig på, og som et moderne, dynamisk eller foranderligt samfund skal løse. Men vi **må prioritere disse opgaver, så borgerne og erhvervslivet kan bære de dermed forbundne udgifter.** Der er en vekselvirkning mellem den offentlige aktivitet og det private erhvervslivs aktivitet. Det er da helt åbenbart, at når vi bygger nogle nye veje eller et nyt elværk, påbegynder en forskning eller opbygger et universitet, så kommer der noget ud af det, som bliver til bedste for borgerne og det private erhvervsliv. **Men vi må erkende den situation, vi faktisk står i.**«

j. Løftebrud – fem buketter.

Socialdemokratiet vil formentlig dementere alle påstande om, at regeringen vil gennemføre nye, store skatteforhøjelser, hvis den får mulighed for at vende tilbage efter valget.

Det kan derfor være af interesse at se på, hvordan det gik efter folketingsvalget i 1964. Også dengang søgte Socialdemokratiet at tegne et billede af en økonomi, der var i den skønneste orden. Statsministeren sagde i fjernsynet 6. september 1964: **»Vi har ikke inflation her i landet«**, og på et spørgsmål fra Poul Møller den 9. september 1964 foregav regeringen, at der med uændret skatteudskrivning var dækning for statens udgifter i det kommende finansår. Det hed i regeringens svar, at der til lovbestemte udgifter måtte regnes med en stigning på 500 mill. kr., og at en pristalsportion ville koste 200 mill. kr. Videre hed det:

»Heroverfor må med uændrede skatte- og afgiftssatser påregnes en betydelig stigning i statens samlede indtægter som følge af befolkningens stigende indtægter og forbrug. Rent foreløbige skøn tyder på, at der vil blive tale om merindtægter på omkring 1 milliard kroner.«

Alle måtte således få det indtryk, at der var rigelig dækning – og det var også regeringens mening. **Men da valget var overstået, fik piben en anden lyd.** I hastig rækkefølge gennemførtes en hel serie »buketter«:

1) 19. november 1964 fremsatte regeringen forslag om nye afgifter på ialt 424 mill. kr. på spiritus, vin, øl, cigaretter, benzin og motor-køretøjer. Forslaget gennemførtes med undtagelse af benzinafgiften.

2) 3. februar 1965 fremsatte regeringen forslag om en ny buket, denne gang på 1450 mill. kr., som omfattede takstforhøjelser for baner og postvæsen, højere folkepensionsbidrag, selskabsskat, arveafgift, stempelafgift, spiritus, tobak, mineralvand, biler, benzin, forhøjelse af engrosomsen, guld- og sølvvarer, elektricitet og annoncer. Samtidig opgav man et i valgkampen fremsat løfte om lempeligere beskatning af indkomststigninger, bl. a. med forhøjelse af proportionalstrækket til 26.000 kroner.

3) 12. marts 1965 fremsatte regeringen forslag om en tredje buket, denne gang med yderligere forhøjelse af engrosomsen (til 12½ pct.), forhøjelse af afgiften på tæpper og biler. Den lovende nedsættelse af de direkte skatter var nu blevet til et forslag om i stedet at sætte skatterne op, så der i stedet for den lovede skattelempelse på 375 mill. kr. ville blive tale om en forhøjelse af indkomstskatterne med 300 mill. kr.

De to buketter blev senere slået sammen til én, som den 29. marts 1965 blev vedtaget af Socialdemokratiet, radikale og de to venstre-afhøppere, som nu kalder sig »Liberalt Centrum«. Den gennemførte buket blev på ialt 1435 mill. kr.

4) 21. april 1965 fremsatte regeringen et fjerde buket-forslag, denne gang om afgift på ejerskifte af brugte biler, forhøjede afgifter på parfume, toiletartikler, lotterigevinster og tipspræmier samt en række toldforhøjelser. Forslaget blev gennemført af Socialdemokratiet, radikale og Liberalt Centrum. Dog opgav man af markedspolitiske hensyn de foreslåede toldforhøjelser.

Dermed havde skatteyderne fred indtil efteråret 1965:

5) 2. december 1965 fremsatte regeringen et femte buket-forslag, denne gang på ialt 767 mill. kr. i form af nye afgifter på øl, mineralvand, vin, spiritus, tobak og benzin samt forhøjede selskabsskatter. Buketten blev i nedskåret form vedtaget 21. januar 1966 ved trekantforliget mellem Socialdemokratiet, Venstre og de radikale. Den nedskårne buket var på 440 mill. kr., idet benzinafgiften og de forhøjede selskabsskatter gled ud.

De fem buketter siden folketingsvalget den 22. september 1964 er udtryk for, at de løfter om uændret skatteudskrivning, som regeringen gav før valget i 1964, ikke er holdt.

Hvorledes den samlede skatteudskrivning til staten er steget i løbet af de seneste år fremgår af denne oversigt.

1962-63:	9.825 mill. kr. (regnskab)
1963-64:	11.073 mill. kr. (regnskab)
1964-65:	12.523 mill. kr. (regnskab)
1965-66:	14.477 mill. kr. (regnskab)
1966-67:	17.143 mill. kr. (finanslov)

k. Konservativt alternativ.

Socialdemokratiske talere ynder at sige, at »de konservative vil ikke være med til at dække de udgifter, de selv har stemt for«. **Påstanden er forkert.** Det konservative Folkeparti har stemt for skattelove, der giver dækning for udgifterne. Striden drejer sig om de skatter, der opkræves udover det nødvendige til dækning af udgifterne.

Desuden har Det konservative Folkeparti gang på gang peget på, at regeringen bærer sig forkert ad, når den lader stå til – i stedet for at modernisere statens virksomhed og gennemføre en administrationsform:

- 1) Ændret budgetlægningsmetode og bedre kontrol med statens udgifter
 - 2) Rationalisering af statens virksomhed
 - 3) Ændret byrdefordeling mellem stat og kommuner, så de automatiske refusioner til alle afløses af bloktilskud, der kommer de svageste stillede kommuner til gode
 - 4) Ophævelse af restriktioner, der hæmmer erhvervslivets tilpasning – herunder landbruget
 - 5) En økonomisk politik og et skattesystem, der fremmer den private opsparring, så forbruget og presset på lånemarkedet svækkes med mindsket inflation og rentenedsættelse til følge
 - 6) Endvidere har Det konservative Folkeparti stemt imod en række forældede love, der stadig belaster statsbudgettet – i de seneste år bl. a. lov om udstykning og opførelse af arbejderboliger på landet.
- løvrigt henvises til folketingsgruppens arbejdsgrundlag.

I. Skattebegunstiget opsparring.

Regeringen har flere gange forsøgt anslag mod de skattebegunstigede opsparingsordninger.

I 1964 foreslog regeringen således, at folk med indekskontrakter skulle have et særligt nedslag i folkepensionen. På konservativt initiativ blev dette anslag forhindret.

I foråret 1966 fremsatte finansminister Henry Grünbaum forslag om, at kapitalbinding med skattelettelse også skal kunne finde sted i investeringsforeninger, men 26. maj trak han forslaget tilbage. Han udtalte:

»Den egentlige årsag til, at regeringen ikke har ment at kunne arbejde videre med sit eget forslag, er den ændring af situationen omkring skattelovgivningen, som er sket siden 11. marts. Det er hensigten til efteråret at tage hele spørgsmålet om opsparingsfradragene op til revision.«

Af ministerens videre udtalelser fremgik, at hans tanker nærmest gik i retning af, at **de skattebegunstigede opsparingsordninger** burde ophæves. **Altså efter valget.**

Disse opsparingsformer har betydelig interesse, ikke mindst for funktionærer og tjenestemænd, der på denne måde kan mildne den voldsomme beskatning af mellemindtægter.

Ved udgangen af 1965 var der ialt 1.087.100 indekskontrakter fordelt på formentlig 250.000 personer, og 1.263.000 kapitalbindingskonti med et indestående på ialt 1.530 mill. kr. På indekskontrakterne er indtil nu opsparet ca. 500 mill. kr. 1965 var det hidtil bedste år for disse ordninger, idet de medførte en opsparing i dette ene år på omkring 800 mill. kr.

Fra socialdemokratisk side har man hævdet, at disse ordninger benyttes til skatte-snyd, idet det hævdes, at mange ophæver dem kort efter tegningen. »Sparekassetidende« gengiver i sit september-nummer en statistik, der viser, at kun 20 pct. af kontrakterne opsiges i løbet af en 5-8-årig periode. Bladet gør samtidig opmærksom på, at det især er de helt unge, der ophæver kontrakterne - f. eks. når de skal stifte bo. Således var der i 1963 og 1964 tale om en førsteårs-afgang på 20 pct. for de 20-24-årige og næsten 30 pct. for de 18-19-årige.

3. Sikring af den private ejendomsret

a. Det konservative Folkepartis stilling til ejendomsretten.

Det konservative Folkepartis **principielle** syn på den private ejendomsret findes i koncentrat i afsnittet om Det konservative Folkepartis politik i en udtalelse på landsrådsmødet i 1962 om »Ejendomsret til alle«.

»Det konservative Folkeparti ønsker ikke blot at **værne**, men også at **udbygge** den private ejendomsret. Vi vil **arbejde for et selvejerdemokrati, hvor flere og flere kan komme til at eje mere og mere.**

Jo flere af landets borgere, der besidder ejendom, des større mulighed er der for at sikre **de demokratiske frihedsgoder**, for at fremme **den økonomiske vækst**, og for at muliggøre en tilværelse i **personlig tryghed, uafhængighed og med øget ansvar for den enkelte.**

Det konservative Folkeparti ønsker derfor:

- 1) at beskytte den private opsparing mod inflation,
- 2) at fritage en stadig større del af opsparingen for beskatning,
- 3) at arbejde for en spredning af investeringen i erhvervslivet, således at flere kan blive aktiebesiddere,
- 4) at foreslå udbyttegivende offentlige investeringer foretaget under aktieselskabsformen gennem udstedelse af såkaldte »folkeaktier« og
- 5) at gøre det muligt for de af landets borgere, som ønsker det, at erhverve ejendomsret til egen bolig, hvadenten det er i parcelhus eller som lejlighed i en etageejendom.«

I konsekvens heraf og med det formål at sprede ikke blot retten til, men også muligheden for at erhverve ejendom til de videst mulige kredse i den danske befolkning, således at den ikke i praksis bliver et monopol for de få, har Det konservative Folkeparti gennem sin politik sat ind på følgende områder:

b. Ejerlejligheder.

Det konservative Folkeparti rejste i 1960 tanken om adgang til erhvervelse af lejligheder i såvel gammelt som nyt byggeri som ejendom, og tanken indgik i partiets boligprogram af 1962. Den afvistes principielt af såvel socialdemokrater som folkesocialister, men forhandlingerne i 1965 og 1966 om et bredt boligforlig mellem folketingets fire gamle partier åbnede mulighed for dens gennemførelse.

Af betænkningen fra det sagkyndige udvalg om ejerlejligheder fremgår det, at Det konservative Folkepartis formand, folketingsmand, dommer **Knud Thestrup** var den første, der rejste spørgsmålet om ejerlejligheder i folketinget.

Det hedder i betænkningen bl. a.:

»I folketinget rejses spørgsmålet første gang under en forespørgselsdebat om boligsituationen den 25. januar 1962 af **Thestrup** (Folketingets forhandlinger 1961/62 sp. 2524) og Finn Poulsen (sp. 2547), hvor bl.a. henvises til erfaringerne fra Tyskland. Grethe Philip (sp. 2557-58) slutter sig hertil, hvorimod boligministeren (sp. 2576-78) peger på vanskelighederne ved at give lejere adgang til at købe lejligheder i etagebyggeri, hvilket vil kræve ændringer i lovgivningen på flere

områder. **Thestrup** (sp. 2582) og Finn Poulsen (sp. 2589) fastholder deres stilling, idet de mener, at de nødvendige ændringer i lovgivningen let kan foretages. Axel Ivan Pedersen (sp. 2586) er betænkelig herved, særlig på grund af faren for udbytning. Spørgsmålet fremdrages på ny af **Thestrup** under første behandling af forslaget til lov om leje den 8. juni 1962 (sp. 5504-05).«

Princippet om ejerlejligheder indgik i det endelige forlig, og den 27. maj 1966 gennemførtes det som lov om **ejendomsret til boliger og erhvervslokaler**, der er en del af en større ejendom.

Loven trådte i kraft den 1. juli 1966, men den socialdemokratiske modstand mod dens gennemførelse varede omtrent lige til det sidste. Den socialdemokratiske ordfører **Axel Ivan Pedersen** gjorde endnu i løbet af foråret 1966, efter at forliget var en kendsgerning, en række forsøg på at overtale forligspartierne til at frafalde forligets beslutning på dette område, men både Det konservative Folkeparti, Venstre og Det radikale Venstre stod fast på, at beslutningen skulle føres ud i livet, og for denne fastholden måtte Socialdemokratiet bøje sig.

c. Fremme af parcelhusbyggeriet.

Ligeledes som et led i boligforliget gennemførtes ophævelse af den resterende del af reguleringen af boligbyggeriet. Den konservative boliglovs-ordfører, folketingsmand **Aage Hastrup**, sagde herom bl. a. ved debatten i folketinget den 26. januar 1966 i forbindelse med boligminister Kai Andresens redegørelse for boligforliget:

»Frigivelsen af gruppebebyggelser af parcel- og rækkehuse vil være af væsentlig betydning. Det er ofte konstateret, at opsparingen til og i eenfamiliehuse er væsentlig større end i andre boligformer. Selvfinansieringen er højere, afdragene ligeså. Befolkningens vilje til frivilligt at begrænse forbruget på andre områder til fordel for en bolig er meget betydelig, **hvis boligen er et selvejet eenfamiliehus.**«

Endnu en spore til fremme af parcelhusbyggeriet og dermed til ejendomsrettens spredning var boligforligets aftale om hurtigere takt i frigivelse af mellem- og yderzonearealer til bebyggelse. Krav herom er i en årrække fremført af Det konservative Folkeparti og Venstre med henblik på, at et større udbud af byggegrunde vil medføre fald i grundpriserne og derved øge kredsen af familier, der får råd til at anskaffe sig eget hus.

At denne politik imødekommer trangen og lysten hos meget store dele af den danske befolkning til at sætte foden under eget bord i eget hus, fremgår meget tydeligt af byggestatistikken, som viser følgende tal fra **boligbyggeriet fra de sidste fire år:**

Antal boliger ialt	33.407	33.423	38.912	40.544
Heraf bl. a.:				
Parcelhuse	19.197	19.616	22.685	25.938
Boligforening	7.333	8.834	10.755	8.724

Tallene, der er hentet fra Statistisk Årbog, dokumenterer rigtigheden i den konservative antagelse, at når en familie overhovedet kan

se økonomisk mulighed herfor, **ønsker den at få sit eget hus**, og de dokumenterer tillige rigtigheden i den konservative politik: at tilvejebringe denne økonomiske mulighed for en så stor del af den danske befolkning som gørligt.

Et tilsvarende ønske om at imødekomme befolkningens ønske om at eje eget hus findes ikke hos Socialdemokratiet.

I **Åbyhøj**, hvor kommunevalget satte punktum for 56 års socialdemokratisk flertal, gav den lokale partiforenings formand, folketingsmand Thorvald Mikkelsen, i en samtale med »Demokraten« (S) den 26. april kommunens strukturændring som følge af parcelhusbyggeri skylden herfor: »Han havde i sin sognerådsperiode gået meget stærkt imod at lade parcelhusbyggeriet være det dominerende i kommunen, og det er beslutningen fra dengang, hvor Thorvald Mikkelsen stod alene med sine standpunkter, som giver tilbageslag i dag.«

Aarhus Stiftstidende (K) kommenterer: »... det er givet, at mange, der bliver ejere af eget hus, får en anden indstilling end den socialistiske til tilværelsen, og regeringens politik på det seneste har ikke styrket parcelhusejernes tillid til Socialdemokratiet.

Men det er en forbløffende tilståelse af en folketingsmand, at han af rent politiske grunde har villet hindre folk i adgangen til at bo i eget hus. Tænk, hvordan vore bysamfund i dag ville have set ud, hvis en sådan indstilling havde fået lov at trænge igennem«.

I nøje overensstemmelse med det konservative ønske om at fremme ejer-tanken mest muligt udtalte den konservative boligordfører under 1. behandling i folketinget (21. april 1966) af loven om vurdering af lejligheder, at andelsboliger og aktielejligheder burde holdes udenfor vurderingen og klassificeres **som ejerlejligheder** med samme vilkår som eenfamiliehuse.

d. Rådighedsretten.

Til ejendomsret hører **rådighedsret og sikring mod ejendomsrettens udhuling**. I visse tilfælde kan den private ejendomsret kolliderer med hensynet til samfundets tarv. Det konservative Folkeparti siger herom i det arbejdsgrundlag for den konservative folketingsgruppe, »De nærmeste år«, der blev forelagt for Det konservative Folkepartis **landsråd i Odense** den 29. og 30. oktober 1966 i afsnittet om landsplanlægning og egnsudvikling:

»Landsplanlægningen må respektere grundlovens sikring af den private ejendomsret. Grænserne mellem statens og kommunernes dispositionsret og den private ejers ejendomsret må trækkes op gennem lovgivningen.«

Det var dette synspunkt – at den private ejendomsret ikke blev gået for nær af statslige og kommunale dispositioner – der var årsagen til, at Det konservative Folkeparti gik imod de **jordlove**, som blev forkastet ved folkeafstemningen den 25. juni 1963.

Denne afstemning og den konservative plakate med hånden over parcelhuset blev påny debatteret i folketinget den 18. marts under en forhandling, hvor indenrigsminister **Hans Hækkerup** betegnede plakaten som »bevidst vildledende«. Hertil bemærkede den konservative folketingsgruppes politiske ordfører **Poul Møller**:

»Der var tre sæt jordlove – et, der skulle til folkeafstemning og et, der ville blive vedtaget om efteråret, hvis man sejrede ved folkeafstemningen, og heri var der ekspropriationsret til byudviklingsformål **også over for parcelhuse**. Derfor var det helt klart, at med jordlovenes fald faldt også disse love, så **plakaten var korrekt**, og socialdemokraterne og Det radikale Venstre fik det nederlag, de skulle have, fordi de udfordrede ejendomsretten i et land, hvor der står i forfatningen, at ejendomsretten er ukrænkelig. Det var det, man ikke ville bøje sig for, så man måtte vente, til vælgerne havde svaret, at den er ukrænkelig, og det har ikke noget med en primitiv ejerfølelse at gøre.«

Hans Hækkerup: »Hverken bestemmelserne om forkøbsret i forslagene eller bestemmelserne om ekspropriation kunne have været anvendt til ekspropriation af parcelhuse. Der er i forvejen ekspropriationsmuligheder i den gældende byplanlov.«

Poul Møller: »Nu er det ministeren, der vildleder. **Der kan ikke i dag eksproprieres i samme omfang, som tilfældet ville have været, hvis jordlovsforslagene var gennemført.** Efter forslaget om byplaner, som faldt sammen med de forslag, der var til folkeafstemning, kunne der eksproprieres private ejendomme »som omfattes af en godkendt eller under udarbejdelse værende byplan, og som det er af væsentlig betydning for det offentlige at råde over for at fremme en byudvikling i hensigtsmæssig tidsfølge«. Det er lovforslagets ord, og de er langt mere vidtgående end den ekspropriationshjemmel, der findes, nemlig til vejformål og lignende. **Man kunne efter denne formulering f. eks. ekspropriere parcelhusgrunde, hvis man ønskede, at der i stedet skulle være etagehuse eller industriarealer.** Det ligger helt klart, og det var også oplyst under udvalgsbehandlingen dengang, og det kan kun skyldes – ikke bevidst vildledning, men en dårlig hukommelse, når ministeren nu siger noget andet.«

Realiteten omkring jordlovene er denne, at folkeafstemningen i 1963 satte en stopper for det hidtil største socialdemokratiske anslag mod den private ejendomsret. Det var – som Poul Møller i det ovenfor citerede nævnte – ikke blot de fire love, der var til folkeafstemning, som faldt. Det var også tre byplanlove, som Socialdemokratiet ville have gennemført i september 1963, hvis folkeafstemningen havde givet et andet resultat.

En af bestemmelserne i disse lovforslag gik ud på, at det offentlige skulle have **adgang til at ekspropriere bygninger og grunde**, som det

»er af væsentlig betydning for det offentlige at råde over for at fremme en byudvikling i hensigtsmæssig rækkefølge.«

Det var en næsten **ubegrænset ekspropriationsret**, der her skulle tillægges det offentlige. Hvis denne lov var blevet vedtaget, ville den have givet mulighed for at ekspropriere villaer og andre private boliger uden begrænsning – ikke blot som nu til offentlige formål, men f. eks. for at skaffe plads til højhuse og andre former for bygningsmæssige kollektiver.

e. Ejendomsskatterne.

Ligesom Det konservative Folkeparti ønsker fremkaldt en billig-gørelse af priserne på byggegrunde ved hurtigere tempo i overførelsen af jordarealer fra yder- og mellemzoner til inderzoner, ønsker det ført en beskatningspolitik overfor fast ejendom, der ikke vanskeliggør det for ejeren at bevare sin ejendom, være sig parcelhus, udlejnings-byggeri eller ländejendom.

Dette er en af grundene til, at Det konservative Folkepartis folketingsgruppe i sin indstilling til landsrådets møde i Odense den 29. og 30. oktober 1966 om en administrativ reform med bl. a. styrkelse af det kommunale selvstyre som mål

foreslår samtlige eksisterende ejendomsskatter afløst af en kommunal grundskyld, der udskrives med **højest** 25 promille af grundværdien (dog 35 promille over for grundejere, der ikke er indkomstskattepligtige til den pågældende kommune, eksempelvis sommerhusejere, med mindre det drejer sig om ejere af udlejningsejendomme til beboelse).

Indstillingen til landsrådet er en videreførelse af Det konservative Folkepartis kamp mod urimelig beskatning af grundejendom. Denne kamp indlededes i 1933, da Det konservative Folkeparti som eneste parti stemte imod loven, der indførte **grundstigningsskyld**. Da loven blev skærpet i 1950, var den konservative folketingsgruppe også alene om at sige nej. Ved de yderligere skærpelser under trekantregeringen i 1958 og 1959 stemte også Venstre imod.

Hvis grundstigningsskylden ikke var blevet afskaffet i 1964, da den lange konservative kamp mod den endelig blev afsluttet med sejr, ville vurderingen i 1965 med dens enorme forhøjelser af grundværdiansættelserne, som navnlig ramte områderne omkring landets store byer, have **betydet en mangedobling af denne beskatning, som mængder af ejere af mindre eenfamiliehuse ikke havde kunnet klare økonomisk.**

Det konservative Folkepartis indsats bevirkede, at regeringen opgav et forslag om at **fikse grundstigningsskylden** på det niveau, den da havde nået, og i stedet gik med til at gennemføre en total ophævelse af loven.

Herom sagde den konservative folketingsgruppes ordfører, **N. Gottschalck-Hansen:**

»Med ophævelsen af loven om grundstigningsskyld er en af truslerne mod den private ejendomsret afværget. Med ændringerne i 1960 ville vi med en fortsættelse af denne lovgivning en dag være kommet i den situation, at praktisk taget hele grundværdien skulle forrentes til det offentlige. Socialdemokratiet har da også erkendt, at grundstigningsskylden for dem var et skridt mod den fulde grundskyld. Samtidig var **grundstigningsskylden en grov uretfærdighed**. Afgiften var størst i de nye områder, hvor ungdommen sætter bo og i forvejen har de største huslejeudgifter. Derfor virkede den i høj grad som en **særbeskatning.**«

Grundskylden til staten ophævedes med virkning fra 1. april 1966, og fra samme dato ophævedes også grundskylden til staten. De faste

ejendommens grundværdier er herefter alene genstand for beskatning med kommunal grundskyld.

Som et led i forliget mellem Socialdemokratiet, Venstre og Det radikale Venstre i januar 1966 om gennemførelse af nye afgifter for 440 millioner kroner blev et forslag fra regeringen om øget adgang for kommunerne til beskatning af fast ejendom trukket tilbage, dog kun for et år og med den reservation, at amtsskatterne overalt kunne stige til 20 promille af den 13. almindelige vurdering, at de kommunale ejendomsskatter kunne stige i alle sognekommuner, som endnu ikke havde udskrevet grundskyld med maksimumspromillen 35, og at købstæderne og København kunne udskrive i ejendomsskatter, hvad de ville uden nogen overgrænse.

Det konservative Folkeparti stillede her overfor et ændringsforslag, hvorefter amterne maksimalt måtte udskrive 14 promille og sognekommunerne maksimalt 20 promille og uden undergrænse. Forslagene, der blev nedstemt, ville have givet kommunalbestyrelserne et rimeligt spillerum og alligevel sikre grundejerne mod en konfiskatorisk beskatning.

Uanset Venstre indgik i sin aftale med regeringen og Det radikale Venstre var partiet principielt enig med Det konservative Folkeparti om disse forslag.

Det trekantede januar-forlig gjaldt for ejendomsbeskatningens vedkommende som nævnt kun for indeværende år, og i konsekvens heraf genfremsatte indenrigsminister Hans Hækkerup den 6. oktober 1966 sit principielle forslag, hvorefter

1. grundskyldspromillen i København og på Frederiksberg samt i købstæderne og de sønderjyske flækker fremtidig ikke må ansættes lavere end 16, medens der ikke fastsættes nogen overgrænse, medens
2. grundskyldspromillen i sognekommunerne, herunder de københavnske omegnskommuner, og i Marstal samt i de såkaldte Marstakommuner – sammenslutninger af landkommuner og tidligere købstadkommuner – fremtidig kan fastsættes frit, medens der hidtil har været en undergrænse på 10 og en overgrænse på 35, og
3. grundskylden til amtskommunerne som nu må udskrives med op til 20 promille.

Lovforslaget åbner med sin bundgrænse på 16 promille i hovedstadskommunerne og købstæderne uden overgrænse og sin ophævelse af både over- og undergrænse for den resterende del af primærkommunerne mulighed for en ejendomsbeskatning af hidtil ukendt omfang og kan i de kommuner, hvor et socialdemokratisk flertal – eller et socialdemokratisk-folkesocialistisk flertal – vil følge partiets eller partiernes principielle indstilling overfor grundejendomme komme til at **betyde en total konfiskering af alle grundværdier.**

Det konservative Folkeparti fastholder her over for 25 promille **som maksimum for en kommunal grundbeskatning**, der i sig forener alle hidtidige former for ejendomsbeskatning, og som altså skal være den eneste skat på fast ejendom. Borgerne skal ikke beskattes væk fra deres ejendomme eller ud af deres ejendomsret.

f. Folkeaktier.

Det er imidlertid ikke blot boligen – parcelhuset eller ejerlejligheden – som Det konservative Folkeparti ønsker og arbejder for skal være ejendom i så vid udstrækning, som lovgivningsmagten overhovedet kan hjælpe med til. Det konservative Folkeparti ønsker også medejendomsretten til produktionsmidlerne i samfundet fordelt på de flest mulige hænder. Derfor er **folkeaktierne** med i konservativ politik, både i form af en tilskydelse til de privatejede aktieselskaber i erhvervslivet, i form af kravet om aktiecertifikaternes sidestilling med obligationer og indskud i pengeinstitutter som skattebegünstigede opsparingsformer og i form af opfordring til regeringen om at lade private pengemidler deltage i finansieringen af store samfundsopgaver.

Den 16. december 1965 fremsatte Det konservative Folkeparti et forslag til folketingsbeslutning om privat finansiering af en fast **forbindelse over Storebælt**. Forslaget pålagde ministeren for offentlige arbejder

1. at fremsætte lovforslag om privat finansiering inden 15. marts 1966
2. at indkalde tilbud fra inden- og udenlandske selskaber om finansieringen og
3. at udarbejde regler for en koncessionsordning, så de finansierende selskaber får en tidsbegrænset koncession på opkrævning af afgifter, hvorefter broen overgår til den danske stat.

I sin forelæggelsestale den 16. december 1965 betegnede **Erik Ninn-Hansen** Storebæltsforbindelsen som landets største trafikopgave og en privat finansiering eventuelt også gennem folkeaktier af dens bygning som **den hurtigste løsning**. Under folketingsdebatten om forslaget blev det i realiteten afvist af de øvrige partier, selvom den radikale ordfører **A. C. Normann** udtalte sympati både for privat finansiering og for en finansiering gennem folkeaktier. Forslaget blev sluttelig henvist til et folketingsudvalg.

g. Den private opsparing.

Såvel bestræbelserne på gennem lovgivningen at underbygge ejerprincippet, hvor det drejer sig om boliger, som arbejdet på at sprede ejendomsretten til produktionsmidlerne på de flest mulige private hænder er udtryk for Det konservative Folkepartis opfattelse af den private ejendomsret som det bedste grundlag for udbygning af et sundt samfund i fortsat økonomisk vækst og som det stærkeste incitament til den øgede opsparing, der er nødvendig for at sikre denne vækst gennem investering i boligbyggeri og erhvervsliv.

Det indgår derfor også i det konservative arbejde for den private ejendomsrets bevarelse, at den kommende skattereform gennem omlægning af beskattningen fra skatter på arbejde, indkomst og opsparing til skat på forbrug ved forbedring af **de nuværende opsparingsfradrag**

og ved gradvis ophævelse af formuebeskatningen skal understøtte opsparingsviljen i befolkningen, og at opsparingen yderligere skal fremmes gennem en aktiv anti-inflatorisk politik, som stopper den fortsatte udhuling af pengeværdien, der har været karakteristisk for de sidste 13 år under socialdemokratiske eller socialdemokratisk dominerede regeringer.

h. Socialdemokratiet, SF. og ejendomsretten.

Hvis Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti ved folketingsvalget den 22. november får det attråede flertal i folketinget, vil den private ejendomsret i Danmark – også i den folkelige form, som Det konservative Folkeparti tilstræber gennem sin politik – gå **meget vanskelige tider i møde.**

De to partier er principielt modstandere af den private ejendomsret og derfor naturligvis også af de sikringer, den omgives af, og de bestræbelser, som fra konservativ side udfoldes for yderligere at befæste den, udbygge den og gøre den til folkeeje.

Socialdemokratiet udtrykker denne holdning i indledningen til sit principprogram **»Vejen frem«**, vedtaget på partikongressen i København i maj 1962, medens daværende statsminister **Viggo Kampmann** var partiets formand, med ordene:

»Den demokratiske socialisme har som mål at frigøre mennesket, sikre dets tryghed og give det mulighed for en fri udvikling under ansvar over for fællesskabet. For at nå dette mål må fællesskabet lægge rammerne for samfundets udvikling. Hensynet til hele befolkningen må sættes over private profitinteresser. Almenvellet må være afgørende ved planlægningen af fælles opgaver.

Den igangværende **tilpasning af ejendomsretten** må fortsætte. Formerne, hvorunder samfundet yder sin indsats og gør sin indflydelse gældende, må i hvert enkelt tilfælde bestemmes ud fra en vurdering af helhedens vel og indebærer såvel offentlig som privat ejendomsret. Hvor hensynet til samfundet kræver det, må fællesskabet tage det fulde ansvar for investering og produktion.»

Programmets meget stærke understregning af fællesskabets ansvar og opgaver og den vage henvisning til den private ejendomsret får i den nuværende situation sin ganske særlige belysning i målsætningen for den kommende samarbejds-partner **Socialistisk Folkeparti** i dette partis principprogram, vedtaget i Odense 1963:

»De økonomiske, menneskelige og politiske problemer... kan ikke løses under et kapitalistisk system.

Vejen hertil er et socialistisk demokrati, hvor **privatejendomsretten til de samfundsskabte værdier er afskaffet** og alle privilegier grundet på økonomisk stilling, arv eller titel er ophævet. I det socialistiske demokrati besidder og forvalter hele folket de afgørende produktionsmidler, og produktion og fordeling foregår efter planer, der imødekommer folkets behov og ønsker.

Hovedindholdet i den socialistiske samfundsomformning er en **tilbundsgående ændring af ejendomsforholdet** til produktionsmidlerne og dispositionsretten over dem. Herunder overgår produktionsmidlerne til statsligt, kommunalt eller kooperativt eje.

til andelseje eller til andre former, hvorunder dispositionsretten overdrages til de på virksomhederne beskæftigede. Dog kan en række små virksomheder, især på landbrugets, fiskeriets, håndværkets og detailhandelens områder, forblive på private hænder.»

I dette program er der meget lidt tilbage af den private ejendomsret – man bør ikke fæstne sig synderligt ved værdien i det skrabud, der gøres for visse småvirksomheder, som alligevel ikke kan kollektiviseres, men som iøvrigt skal forsvinde under trykket af de statsligt, kommunalt eller kooperativt ejede storvirksomheder – men det er disse venstreradikale synspunkter, som også den socialdemokratiske venstrefløj Socialdemokratisk Samfund går ind for, en kommende politisk samgang mellem Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti vil blive præget af. **Under en sådan samgang vil den private ejendomsret i Danmark, al grundlovsbeskyttelse til trods, få meget ringe kår.**

Dette kom meget klart frem ved et forslag til folketingsbeslutning, som fremsattes af Socialistisk Folkeparti den 18. februar 1966, og hvis væsentligste indhold var:

1. Alle ejendomsskatter afløses af en grundskyld, der gradvis forhøjes, indtil den svarer til fuld inddragning af grundværdierne til det offentlige.
2. Det offentlige får forkøbsret til fast ejendom i mindst samme omfang som efter de jordlove, der faldt ved folkeafstemningen i 1963. Staten støtter kommunernes køb af jord på betingelse af, at de erhvervede arealer ikke sælges, men **udlejes** på jordrentevilkår. Der indføres adgang til ekspropriation af arealer, som er nødvendige for en rationel gennemførelse af en vedtagen byplan eller byudviklingsplan.»

Ved forslaget 1. behandling i folketinget den 18. marts 1966 sagde indenrigsminister **Hans Hækkerup** (S), at han havde interesse og forståelse for adskilligt af det, SF havde foreslået, men at han ikke fandt forslaget realistisk, fordi der ikke var politisk mulighed for dets gennemførelse. Han sagde:

»Jeg tror ikke på, at vi i dette land i det lange løb kan opretholde en så eksklusiv privat ejendomsret, som vi har. Jeg vil gentage, hvad jeg sagde under Jordlovsdebatten for tre år siden: Kommer Danmark i Fællesmarkedet, så har vi krav på en beskyttelse, så dansk jord kan forblive på danske hænder. Men efter det nederlag, vi led ved folkeafstemningen, forekommer det mig, at dette forslag må betragtes under synsvinklen en demonstration. Tiden er ikke moden hertil.»

Poul Dam fra Socialistisk Folkeparti svarede:

»Jeg er ikke sikker på, at det er rigtigt, at disse ting ikke er politisk mulige. Det kommer da an på, hvor mange partier man vil have med til løsningen. Jeg kan godt se, at det måske vil være usandsynligt, at der i det nuværende folketing er flertal for tankerne, men jeg er ikke sikker på, at der ikke kunne blive flertal i et kommende folketing.»

Under debatten sagde Poul Dam iøvrigt, at han var fuldt klar over, at med fuld grundskyld vil handelsværdien blive nul. **Men, sagde han, det er et perspektiv, vi ser imøde med nogenlunde sindsro.**

4. Skattereformen

a. Regeringens 3 forslag.

Statsminister J. O. Krag hævder, at oppositionen tre gange har forhindret en skattereform med kildeskat.

Påstanden er ikke rigtig.

1) Regeringens **første** kildeskatteforlig blev fremsat den 26. maj 1965, kun 9 dage før folketinget blev sendt på sommerferie. Forslaget kom end ikke til førstebehandling – hvilket ikke skyldes oppositionen.

2) Regeringens **andet** kildeskatteforslag blev fremsat 6. oktober 1965 og kom til første behandling 28. oktober. Der blev nedsat et folketingsudvalg med socialdemokraten **Holger Eriksen** som formand. Særlig ivrig efter at opnå et resultat var han ikke. Der blev kun holdt ti møder i udvalget, oplyser Holger Eriksen i udvalgsberetningen, der blev afgivet 30. september 1966. Sommeren igennem opfordrede den konservative ordfører **Erik Ninn-Hansen** forgæves formanden til at indkalde nye møder i udvalget.

3) Regeringens **tredie** kildeskatteforslag med en række principielle ændringer – altså et helt nyt forslag – blev fremsat 12. oktober 1966 og kom til første behandling 2. november, hvor **alle partier** gav tilsagn om udvalgsbehandling og tilslutning til princippet om samtidigheds-skat (skattebetaling samtidig med, at indtægten tjenes). Det var denne debat, der endte med, at Krag udskrev valg.

Der er således intet grundlag for at påstå, at den borgerlige opposition har forhindret en skattereform.

b. Nej til sagkyndig undersøgelse.

Allerede i 1956 gav daværende finansminister **Viggo Kampmann** en gruppe embedsmænd i skattedepartementet den specialopgave at forberede et lovforslag om kildeskat. De pågældende embedsmænd **arbejdede med opgaven i 9 år**, inden regeringen i 1965 fremsatte sit første kildeskatteforslag – som den altså nu selv har kasseret.

I sin åbningstale 4. oktober 1960 sagde statsminister **Viggo Kampmann**, at regeringen ville »foretage en lang række forenklinger af indkomstskatten, hvorved mulighed åbnes for, at den kan opkræves samtidig med, at indkomsten indtjenes«.

Men noget forslag kom altså ikke før 26. maj 1965.

Foranlediget af statsministerens udtalelser rettede ni erhvervsorganisationer den 12. januar 1961 en henvendelse til daværende finansminister **Kjeld Philip** (radikal) om, at der

»forinden lovforslag om kildeskat fremsættes, nedsættes et udvalg, hvori bl. a. erhvervene er repræsenteret, med den opgave at foretage en grundig undersøgelse og en samlet vurdering af de problemer, som en kildeskatteordning vil rejse.«

Henvendelsen blev imidlertid afvist – ja den blev end ikke besvaret.

Poul Møller opfordrede i folketinget 18. januar 1961 finansminister **Kjeld Philip** til at nedsætte et sådant udvalg »til gennemgang af de problemer, som en eventuel overgang til kildeskat vil rejse«. Men finansministeren afslog at følge opfordringen.

Forholdet er altså det, at regeringens kildeskatte-forslag ikke har været forelagt hverken erhvervene eller lønmodtagernes organisationer. Det er udelukkende embedsmændenes og regeringens eget værk.

Det eneste kildeskatte-forslag, der har været underkastet en sagkyndig vurdering i et udvalg med repræsentanter for såvel lønmodtager- som erhvervsorganisationer, er Det konservative Folkepartis forslag om en frivillig kildeskat. **Men regeringen har ikke villet afvente betænkningen fra dette udvalg, som ventes i løbet af december 1966.** Regeringen ønskede valg om kildeskat, før den sagkyndige vurdering af det konservative forslag foreligger.

Derimod har Danmarks eneste professor i skatteret, dr. jur. **Thøger Nielsen**, erklæret, at det konservative forslag om frivillig kildeskat er **det mest realistiske skatteforslag** (se afsnit (k) Frivillig kildeskat den bedste).

c. Socialdemokratiets ansvar.

Socialdemokratiet hævder, at den borgerlige opposition er årsag til, at vi endnu ikke har fået en skattereform, der lemper skatten på merindtægt, hustruindtægt m. v.

Påstanden er forkert.

Det konservative Folkeparti og Venstre fremsatte så tidligt som 9. februar 1960 et forslag til reform af indkomst-, formue- og ejendomsskatten. Forslaget blev med enkelte ændringer genfremsat 18. oktober 1960 og gik bl. a. ud på, **at der op til en skattepligtig indkomst på 25.000 kr. kun skulle betales 18 pct. i statskat**, så kun 5–10 procent af alle skatteydere blev underkastet progressiv beskatning og dermed højere procenter. Samtidig foreslog man adgang til forudbetaling af skat, så skatten kan følge indkomsten, når den går opad, og den hårde marginalbeskatning dermed kan undgås. Endelig foreslog man sambeskatningen ophævet og skattelempelser ved indkomstnedgang.

Forslaget blev afvist af den daværende flertalsregering.

Under oms-forliget i 1962 måtte den borgerlige opposition **slæbe regeringen med** til beskedne lettelser i indkomstbeskatningen til gengæld for engros-omsen, og året efter **brød regeringen tilmed forliget ved at gennemføre en tvungen opsparing**, der tog de penge, folk skulle have haft i skattelettelse.

I december 1965 søgte **Poul Møller** at opnå tilslutning til en lempelse af indkomstskatterne for at undgå det skattechok, der viste sig i sommeren 1966. **Men regeringen afviste.**

Derimod lykkes det under åbningsdebatten 6. oktober 1966 at få vedtaget et konservativt dagsordenforslag, der **forpligtede regeringen** til med virkning for næste skatteår at fremsætte lovforslag, der mildner beskatningen af indkomststigninger.

Denne forpligtelse har regeringen Krag nu frigjort sig for ved at udskrive valg.

Det er Socialdemokratiet og ikke den borgerlige opposition, der er årsag til, at en skattereform ikke forlængst er gennemført.

d. Mangler i kildeskatteforslaget.

Selvom regeringens nyeste kildeskatteforslag er bedre end forslaget fra i fjor, kan det ikke gennemføres i den foreliggende skikkelse:

1) Det indeholder **ingen bestemmelser om overgangsordning** fra det nuværende skattesystem, altså ingen bestemmelse om, hvordan man skal forholde sig med beskatning af indtægter indtjent i det sidste år før overgangen til kildeskat.

2) Det indeholder **ingen skalaer** eller enkeltheder, der gør det muligt at vurdere, hvorledes kildeskatten vil blive i forhold til den nuværende beskatning – Forslaget i fjor var ledsaget af en skala-skitse, som imidlertid viste sig at give **700 mill. kr. for lidt**, hvilket er bekræftet i finansministeriets bilag til lovforslaget.

3) Hertil kommer, at selv Socialdemokratiets ordfører ved behandlingen den 2. november **Peter Nielsen** erkendte, at der kunne være **ting at rette** i forslaget. Han sagde (Folketingstidende spalte 920):

»Hvis vi i et udvalg kan finde former, der gør den endnu lettere for arbejdsgiverne, samtidig med at vi beholder det egentlige kildeskatteprincip, så har jeg ikke noget imod det.«

4) Også finansminister **Henry Grünbaum** erkendte, at der var mangler. Han sagde bl. a.:

»Dette med at husmødrene nu skal være skatteopkrævere, det kan måske nok til en vis grad være rigtigt. Det står i lovforslaget, at også privat medhjælp i landbrugsvirksomhed i privat husholdning skal ind under kildeskattesystemet. Der står også, at hvis indtægten er under 20 kroner om ugen, falder den dog udenfor A-systemet... Men jeg vil gerne sige, at jeg hele tiden har været betænkelig over for dette beløb, 20 kroner... **Vi er betænkelige, jeg er det i hvert fald, og mener, at det er for lille...**«

Men Socialdemokratiet ønskede altså ikke udvalgsbehandling om sit eget forslag.

e. Nej til forhandling.

Skønt **alle** partier gav tilsagn om udvalgsbehandling, påstår statsministeren, at partierne ikke vil forhandle. **Påstanden er ikke rigtig.**

Det er iøvrigt ejendommeligt, at statsministeren nu beskylder folketingets partier for, at de ikke vil samarbejde. På Socialdemokratiets årsmøde i Odense i september sagde samme statsminister:

»Vort kildeskatteforslag skal ikke skamferes i et kompromis... **De store kompromis'ers tid er forbi i dansk politik.**«

f. Skatten i andre lande.

Regeringens påstand om, at kildeskat og skattefradragsrettens oplyselse fører til lavere marginalbeskatning (skatten af den sidste tjente krone) holder ikke, hvis man studerer, hvorledes udviklingen har været i lande, der ikke har fradragsret:

I **Norge** når man allerede ved en indtægt på 40.000 norske kroner op på en marginalbeskatning på 51,3 procent (uden fradragsret) og ved 70.000 kroner er procenten oppe på 73,3 pct.

I **Sverige** har man skærpet marginalbeskatningen i den grad, at det førte til **realløn-nedgang** for gymnasielærerne, hvilket var en medvirkende årsag til den svenske akademiker-konflikt fornylig.

I **England** når de største indtægter op på at skulle betale 19½ shillings i skat af det sidste tjente pund (20 shillings) **uden fradragsret**.

Opgives fradragsretten, er vejen åbnet for lignende skatteprocenter her i landet.

g. Konklusion.

De anførte eksempler viser, at kildeskatten ikke er den egentlige årsag til valget, men et påskud. Regeringen håber, at debatten om kildeskat kan overskygge de økonomiske problemer og føre til, at det nye folketing får **socialistisk flertal**.

Men det står fast, at

- 1) **Alle parter var villige til forhandling.**
- 2) **Alle partier tilslutter sig princippet om samtidighedsstat.**
- 3) **Regeringens forslag ikke lader sig gennemføre i den forelagte skikkelse, fordi det simpelthen ikke er færdigt.**

h. Skattefradragsret og frivillig kildeskat.

I arbejdsgrundlag for Det konservative Folkepartis folketingsgruppe, »De nærmeste år«, forelagt på Det konservative Folkepartis landsrådsmøde i Odense den 29. og 30. oktober 1966 hedder det i afsnittet om skattesystemet, punkt 3, Frivillig kildeskat:

»For at give alle borgere adgang til, såfremt de ønsker det, at betale skat af indkomsten samtidig med dens erhvervelse, ønsker vi frivillig kildeskat. Andre skatteydere bevarer de fordele, som er forbundet med det nuværende skattesystem, hvor efter der finder efterbeskatning sted.

Den frivillige kildeskat vil bedst kunne administreres gennem banker, sparekasser og interessekontorer, men den kan også fungere, såfremt den enkelte borger selv vil foretage sine indbetalinger direkte. Den pålægger ikke nogen tvangsmæssigt at administrere skat for andre, ligesom den giver enhver mulighed for selv at administrere sine egne anliggender. Det er vigtigt, at den enkelte, der vælger denne beskatningsform, får mulighed for at betale skatten i takt med indkomstsvingninger, og beskatningen må ske efter en ligevægtsskala. Herved fjernes truslen om en hård efterbeskatning ved indtægtsnedgang, hvad enten denne skyldes alderdom, arbejdsløshed, sygdom eller hustrus opgivelse af erhverv. Ved overgang fra efterbeskatning til samtidighedsbeskatning bortfalder normalt de derefter forfaldne skatter af den løbende skattebillet, ligesom det sidste indkomstår inden overgangen glider ud af beskatningen, medmindre der er tale om en særlig stor indkomststigning, der i så fald kommer til efterbeskatning.»

i. Den konservative skattereform.

Den frivillige kildeskat er kun et enkelt led i den dybtgående skatte-reform, som Det konservative Folkeparti finder nødvendig, fordi det bestående skattesystem er ved at bryde sammen under presset af den vældige stigning i de offentlige udgifter, vi har haft gennem en årrække. Målsætningen for dette reformarbejde sammenfattes i Odense-indstillingen i følgende fire punkter:

1. En dybtgående ændring i udgiftsfordelingen mellem stat og kommuner, så enhver bevilgende myndighed, der disponerer over offentlige midler, selv har ansvaret for midlernes tilvejebringelse.
2. Omlægning af en del af beskatningen fra arbejde og indkomst, opsparing og investering til forbrug, således at det særlig er det store forbrug, der beskattes.
3. Adgang for borgerne til gennem en frivillig kildeskat at betale indkomsts-katter samtidig med indtægternes erhvervelse, uden at de bestående garantier mod en uhæmmet skatteudskrivning svækkes, og uden at erhvervslivet pålægges uproduktive udgifter til en administration, som bør påhvile offentlige myndigheder.
4. Lettelse af administrationen af et nyt skattesystem gennem konsekvent udnyttelse af den moderne databehandlingsteknik, der rummer hidtil ukendte muligheder for en enklere og hurtigere administration.

For **kommuneskattens** vedkommende foreslås det i indstillingen, at hver kommune selv fastsætter sin skatteprocent og sit skattefrie personfradrag (bundgrænser) indenfor et interval fra 3500 til 5000 kroner for enlige og fra 7000 til 10.000 kroner for forsørgere. Den af de enkelte kommuner og amter fastsatte skatteprocent skal være den samme for alle indkomster over disse bundgrænser. Fradragsreglerne skal være de samme for kommuneskatten som for statskatten.

Statsskatten reduceres ved indførelse af en merværdiafgift på 10 procent og i takt med virkningerne af byrdeomlægningen mellem stat og kommune. Reduktionen tager særlig sigte på mildnelse af stats-skatteerne for mindre indkomster og mellemindkomster ved:

1. Afløsning af de nuværende bundgrænser med skattefrie personlige fradrag, som efterhånden føres op til 5000 kr. for enlige og 10.000 kr. for forsørgere.
2. Fordobling af hustrufradraget til 4000 kr. (det halve for hustruer, der medvirker i ægtefællens eller deres fælles virksomhed), særbeskatning med en fast procent for hustruens indkomst op til 30.000 kroner, for så vidt dette ønskes, men i så fald bortfalder hustrubidraget.
3. Forhøjelse og direkte udbetaling af børnetilskud, som også kan ydes for børn under fortsat uddannelse i aldersklasse over 18 år.
4. Forhøjelse af lønmodtagerfradraget og samling af typiske lønmodtagerudgifter i et fast fradrag, der ved dokumentation vil kunne forøges.
5. Bevarelse og udbygning af opsparingsfradrag for kapitalbindingsordninger m.v.
6. Bevarelse af skattefradragsretten.
7. Enhedsskala for beskatning af enlige og forsørgere (idet de forskellige personfradrag og børnetilskuddene imødekommer de familiepolitiske hensyn), samme procentbeskatning af indkomster op til 30.000 kroner (for enlige 25.000 kr.) og procentens gradvise nedsættelse fra nu 21 til 10, efterhånden som de kommunale refusionsordninger afvikles og afløses af bloktilskud. Mildnelse af progressionen for skattepligtige indkomster op til 50.000 kroner.

8. Årlig à jour føring af fradrag, progressionsgrænse m.v. efter pris- og indkomst-udvikling.
9. Forhøjelse af formueskattens skattefrie bundgrænse til 300.000 kroner og derefter gradvis afvikling af denne skat.

j. På frivilligt grundlag.

De konservative tanker om en frivillig kildeskatteordning er ikke udformet i lovforslags-paragraffer, men foreligger som skitser og udkast med et dertil hørende meget omfattende materiale. Det behandles i en sagkyndig kommission, som blev nedsat af regeringen i foråret 1966 efter en folketingsbeslutning den 24. februar om at lade foretage undersøgelser vedrørende de praktiske muligheder for indførelse af en frivillig kildeskat.

Vedtagelsen skete på foranledning af et konservativt forslag herom, fremsat i folketinget den 28. oktober 1965 som alternativ til den socialdemokratiske regerings forslag om tvungen kildeskat.

Lige som det socialdemokratiske forslag om tvungen kildeskat bygger Det konservative Folkepartis skitse til en frivillig kildeskat på det almindelige ønske i vide kredse, først og fremmest lønmodtagerkredse, om en ordning, hvorefter skatten betales samtidig med indkomstens erhvervelse, og den form, hvorunder skatten skal beregnes, vil også på væsentlige områder i praksis falde sammen med principperne i det socialdemokratiske lovforslag, fordi såvel det socialdemokratiske forslag som den konservative skitse hviler på samtidighedsbeskatningen.

Derimod adskiller den konservative skitse sig på følgende afgørende måder fra det socialdemokratiske forslag:

1. Frivillighed.

Efter regeringsforslaget skal samtlige skatteydere betale kildeskat, uanset om formen for erhvervelsen af deres indkomst egner sig herfor eller ikke. Kildeskat er en velegnet beskatningsform for lønmodtagere, hvis indtægter jo ligger nogenlunde fast, og som kan være særdeles interesseret i, at den løn, de får udbetalt, er det beløb, de har til rådighed til deres private dispositioner, uden at de behøver at skele til skatten. Omvendt vil de færreste private erhvervsdrivende forud for et skatteår være i stand til med blot nogenlunde sikkerhed at beregne deres indkomst, således at den indkomst, hvoraf, efter regeringsforslaget, de løbende skal beskattes året igennem, vil blive anslået meget tilnærmelsesvist, nærmest som et skud i tågen. Hvis de ikke har ramt rigtigt, vil de enten blive straffet med høje renter ud over efterbetalingen af for lidt betalt skat efter årets udløb eller året igennem have måttet trække unødvendigt på deres likviditet ved at indbetale for meget i skat, end de faktisk skulle efter deres indkomst. »Over-

skuddet« får de ganske vist tilbage efter skatteårets udløb, men pengene har de manglet i deres virksomhed i den tid, de har ligget i statskassen.

Det konservative forslag om frivillig kildeskat tager hensyn til begge parter. Det giver de skatteydere, som måtte ønske det – og det vil først og fremmest sige lønmodtagere –, mulighed for at lade sig kildebeskatte. Deres skat beregnes af deres løbende indtægt efter bestemte skattesatser og afregnes til skattevæsenet, således at de altid er sikre på, at de penge, der er tilbage, er »deres egne«. Og forslaget giver endvidere de kategorier af skatteydere, som den nuværende skatteform – selvangivelse af indkomsten i et forløbet år med derefter følgende betaling af skatten i det næste år – mulighed for at fortsætte hermed og tage de fordele af dette system, som det har for erhvervsdrivende.

Det konservative forslag erstatter med andre ord regeringens tvang med adgang til valg af den skatteform, som passer bedst for skatteyderens indtægtsforhold. På den anden side åbner det ikke nogen mulighed for at spekulere i skatten. Der kan ikke fra år til år skiftes fra det ene system til det andet, alt eftersom det økonomisk ville være formålstjenligt for den enkelte skatteyder. Når en skatteyder har truffet beslutning om, at han vil kildebeskattes, vil han fortsat blive kildebeskattet, med mindre meget væsentlige argumenter taler for en tilbageføring til den »gamle« beskatningsform, og hvis han økonomisk har væsentlige fordele ved overgangen fra »gammel« til »ny« beskatning, vil fordelene blive særbeskattet væk.

2. Skattefradragsreglen bevares.

I de hidtidige regeringsforslag om kildeskat er skattefradragsretten med dens beskyttelse mod uhæmmet beskatning af skatteyderne formelt bevaret. Forslagene opererer med to skatteskalaer, hvoraf den ene er til internt brug i skattevæsenet, den anden til brug for skatteyderen. Det beregnes først, hvor meget skatteyderen skal betale i skat af den løbende indkomst, han faktisk har, og derefter trækkes denne skat fra indkomsten, hvorefter det beregnes, hvilken skat der svarer til restbeløbet.

Om værdien af denne form for skattefradragsret udveksledes der under 1. behandling af regeringens seneste kildeskatteforslag i folketinget den 2. november 1966 nogle bemærkninger mellem **Aksel Larsen** (SF) og finansminister **Grünbaum** (S).

Aksel Larsen betegnede det forelagte lovforslag som væsentlig bedre end de tidligere og fortsatte:

»Men hvordan er man nået frem til det? Man er nået frem til det derved, at man i praksis likviderer skattefradragsretten – jeg kalder det snigmord –, idet man oprettholder den på papiret og i visse beregninger i de interne skattekontorer. Det er lidt vanskeligt at forklare, hvorledes dette kan blive følgen af, at man opererer med udskrivningsskalaer og opkrævningsskalaer, men det korte af det lange bliver altså, at man, hvis kildeskat blev praktiseret som her foreskrevet, ville opnå, at indkomstskatten til staten blev en ligevægtsskat, og derved var naturligvis skattefradraget uden nogen reel betydning.«

Finansminister **Grünbaum** svarede:

»Jeg har da også mærket mig, at hr. Aksel Larsen i dag heroppefra for det første sagde til mig, at det var snigmord på skattefradragsreglen, jeg havde lavet der, men dernæst til hr. Ninn-Hansen ironisk eller drillende – det var meget interessant –, om ikke de konservative havde opdaget, at **skattefradragsreglen kun er bevaret på papiret i regeringens forslag og i virkeligheden er slagtet**. Det var det, hr. Aksel Larsen sagde til de konservative, og jeg kan da helt tilslutte mig den udtalelse... Det kildeskatteforslag, der foreligger her, er nemlig præcis sådan, som det ville være, hvis **skattefradragsreglen var ophævet**.«

Når regeringen indtil nu – omend kun formelt – har opretholdt en indbygning af skattefradragsretten i kildeskatten, skyldes det et løfte til vælgerne fra statsminister Jens Otto Krag forud for folketingsvalget 1964, godkendt af den socialdemokratiske hovedbestyrelse. **Dette løftes gyldighed rækker kun til folketingsvalget den 22. november**. På Socialdemokratiets årsmøde den 3. september 1966 godkendtes en ændring i partiets hidtidige taktiske holdning overfor skattefradragsretten, fastlagt i ordene i en udtalelse fra den socialdemokratiske hovedbestyrelse den 4. juni 1966, hvori der i overvejelserne om en skattereform med forenkling af fradragene ved indkomstopgørelsen og indførelse af kildeskat også **»skal indgå spørgsmålet om skattefradragsreglens ophævelse**«.

Ved sin forelæggelse af regeringens seneste kildeskatteforslag i folketinget den 12. oktober sagde finansminister **Grünbaum** herom:

»Der er sagt mangt og meget om vanskelighederne ved at lave kildeskat med skattefradrag. Der er heller ingen tvivl om, at kildeskat uden skattefradrag rent teknisk ville være enklere end kildeskat med skattefradrag. Imidlertid er det muligt at lave kildeskat med fradrag, og når regeringen har valgt denne udvej, skyldes det ikke alene en **politisk hensyntagen til skattefradragets mange tilhængere**; der er også **gode saglige grunde til at vælge denne udvej**, idet ulemperne ved skattefradragsreglen formindskes meget.«

Denne udtalelse blev fremsat på et tidspunkt, hvor statsminister Jens Otto Krag endnu ikke havde taget sin beslutning om udskrivning af folketingsvalg, og hvor mulighederne for forhandling om kildeskatten derfor stadig blev holdt åbne, uanset at Socialdemokratiet principielt bekender sig til skattefradragsrettens ophævelse, også i forbindelse med kildeskatten.

Folkesocialisten **Aksel Larsen** har som en betingelse for sit partis medvirken til kildeskat krævet – senest i sin ordførertale i folketinget den 2. november om kildeskatteforslaget – skattefradragsreglens sletelse. Den radikale ordfører **Baunsgaard** opfordrede finansministeren til »at gå til biddet« og få reglen væk, og **Niels Westerby** (LC) erklærede, at »efter vor opfattelse må skattefradragsreglen forsvinde også formelt, for at man kan lave en ordentlig kildeskatteordning«. Venstre og uafhængige – henholdsvis **Jens Foged** og **Johan Asmussen** – argumenterede derimod begge for bevarelse af skattefradragsretten.

40

Det konservative forslag om frivillig kildeskat nøjes ikke med at bevare skattefradragsretten, men underbygger den yderligere gennem det frie valg mellem »gammel« beskattning af det forudgående års indtægt og kildeskat af den løbende indtægt.

Ved indkomstopgørelsen for det forudgående år skal den nuværende ret til at trække betalt skat fra opretholdes uændret. Heri sker der efter det konservative forslag ingen ændring.

Men herved opnås tillige, at skattefradragsretten sikres for betalere af kildeskat, idet de to former for skatteydere naturligvis skal stilles lige. Den ene gruppe skal ikke have nogen fradragsmæssig fordel frem for den anden. Skattefradragsretten for skatteydere efter den »gamle« ordning bliver derved en garanti for – og en kontrol med –, at retten bevares også for skatteyderne under kildeskatteordningen.

Under folketingsdebatten den 2. november sagde den konservative ordfører **Ninn-Hansen**:

»Vi har hele tiden lagt vægt på, at skattefradragsretten bliver bestående i forbindelse med den reform, vi skal have. Vi synes også, at finansministeren har været med til at bestyrke opfattelsen af, at fradragsretten skal bevares, igennem de ændringer, han har foretaget i lovforslaget, og sin udtalelse om, at man ikke alene bevarer fradragsretten på grund af det ønske, der er om det i befolkningen, men også gør det af saglige grunde.«

Ninn-Hansen pegede i den forbindelse på endnu et argument for skattefradragsrettens bevarelse:

»Det er jo nemlig rigtigt, at vi kan give skattefradragsretten en yderligere og endnu bedre funktion derved, at den kommer til at virke progressionsdæmpende i forbindelse med den ligevægtsbeskatning, der foreslås. Under en frivillig ordning, hvor man bevarer skattefradragsretten i dens nuværende form for de skatteydere, der ikke går ind under kildebeskatningen, vil man også kunne forbedre den for dem ved at give større mulighed for forudbetaling af skatter. Også i det tilfælde vil fradragsretten få en progressionsdæmpende virkning.«

3. Intet posekikkeri.

Således som regeringens kildeskatteforslag tidligere var udformet med arbejdsgivernes pligt til at tilbageholde kildeskatten og afregne den, gav ordningen disse en helt urimelig mulighed for at skaffe sig oplysninger om funktionærers og arbejderes private og økonomiske forhold, herunder om eventuelle indtægter udenfor deres faste arbejdsplads.

Kritikken heraf har bevirket en række ændringer i lovforslaget, men også efter forslaget i dets nuværende form vil det være muligt for en arbejdsgiver i en række tilfælde at aflæse oplysninger, som det ingenlunde er sikkert, at kildeskatteyderen bryder sig om, at andre får kendskab til.

Det konservative forslag om frivillig kildeskat fritager arbejdsgiveren for besværet og udgifterne ved kildeskattens administrering og skåner arbejdstageren for enhver form for uønsket posekikkeri. Efter det konservative forslag henlægges administrationen af skattebetalingen efter skatteydernes eget ønske enten til et pengeinstitut, til virksomhedens interessekontor, hvis et sådant findes, eller til skatteyderen selv. Hvis han vælger et pengeinstitut, skal hans arbejdsgiver overføre den fulde uge- eller månedsløn hertil, hvorefter banken eller sparekassen på grundlag af skattevæsenets skalaer beregner skatten og indbetaler den, og det samme gælder for eventuelle bi-indtægter. Ingen uvedkommende får kendskab til hans samlede indkomsts størrelse

og heller ingen til de eventuelle tilsvær, han måtte have. Hvis han vælger selv at administrere sine forhold, gælder det samme.

4. Ingen pludselige skatteforhøjelser.

Således som regeringens forslag til kildeskat er udformet, vil det være muligt med økonomiske vanskeligheder for samfundet som motivering pludselig at forhøje de løbende skatter ved at ændre skattesatserne.

Dette vil ikke kunne lade sig gøre ved den frivillige kildeskat, hvor satserne er fastlagt i forhold til den skat, som betales af de skatteydere, der beskattes efter den »gamle« ordning. Hvis finanspolitiske indgreb bliver nødvendige, vil disse altså ikke kunne gennemføres ved øget skat på indkomst og arbejde, men må bestå enten i besparelser på de offentlige budgetter eller ved højere afgifter på forbruget eller ved begge dele. Men indkomstskatterne kan ikke røres.

5. Offentlig kontrol med husmoderen.

Efter regeringens forslag om tvungen kildeskat skal denne udredes i alle tilfælde, hvor der er tale om en udbetaling på mere end 20 kroner i løbet af en uge. Enhver, der udbetaler beløb på mere end 20 kroner for arbejde, som er udført af en anden, indenfor en uge – f. eks. husmødre, der har løs hushjælp blot en enkelt dag om ugen – er inde under reglerne. Det hedder herom i finansministeriets bemærkninger til lovforslagets paragraf 44:

»Det vil for praktiseringen af bestemmelsen i § 44, stk. 2, være uden betydning, hvorledes lønudbetalingen foregår, altså om aflønnen sker månedsvis, ugevis, for en enkelt dag, som et akkordbeløb eller på anden måde; det afgørende er alene, om indtægten vedrørende arbejdet for en sammenhængende periode på 7 dage overstiger 20 kr. eller ej.«

Og husmoderen med den løse hushjælp, hvis skat hun altså har pligt til at tilbageholde og indbetale til skattevæsenet som indregistreret arbejdsgiver med alle de dertil hørende blanketter og formularer, kan en skønne dag få besøg af skattekontrolløren, som med loven i hånd har ret til at trænge ind gennem hendes dør til hendes private stuer. Det har ingen skattemyndighed i dag, men den ret giver kildeskattelovens paragraf 86, om hvilken det i de finansministerielle bemærkninger hedder:

»Den foreslåede regel er i modsætning til reglerne i kontrolloven (loven om kontrol med, at skatteyderne betaler, hvad de skal) ikke begrænset til erhvervsdrivende, men omfatter alle indeholdelsespligtige, og reglen i stk. 1, 2. pkt., går også videre end kontrolloven i den henseende, at adgangen til eftersyn af regnskabsmateriale m.v. ikke er betinget af, at den indeholdelsespligtige fører regnskab; selv om han ikke fører regnskab, kan myndighederne således efter forslaget foretage eftersyn af eventuelt foreliggende regnskabsmateriale samt kræve skattekort o. s. v. fremlagt.«

Under en frivillig kildeskatteordning vil ingen husmoder få opgaver som skatteopkræver med det besvær og strafansvar, som dermed følger.

k. Frivillig kildeskat den bedste.

Det konservative Folkepartis udkast til frivillig kildeskat indeholder de fordele, som regeringsforslaget om tvungen kildeskat byder lønmodtagerne, herunder ændringen i skattens højde ved indtrådte forandringer i skatteyderens indtjeningsforhold i opadgående eller nedadgående retning, ved hustruens indtræden i erhverv eller afgang herfra, ved egen indtægtsstigning eller egen indtægtsnedgang på grund af sygdom, arbejdsløshed eller alder, men har samtidig skåret regeringsforslagets mangler væk.

I en tale ved et konservativt møde på Christiansborg den 13. oktober sagde partiets ordfører i kildeskattespørgsmål **Erik Ninn-Hansen**:

»Det falder ... stærkt i øjnene, at de fordele, finansministerens nye forslag indebærer, herunder ophør af skatten straks, når en hustru holder op at arbejde ude, og lempeligere beskatning af merindtægt, bedre opnås under en frivillig kildeskat.

Derimod er den tvungne kildeskats hovedskavanker stadig til stede i finansministerens forslag. Selv om den tekniske udvikling i de seneste år har medført, at man nu kan opkræve kildeskat helt uden om arbejdsgiverne, opretholder regeringen det synspunkt, at hundredtusinder af erhvervsvirksomheder skal være opkrævere af personskatterne her i landet. Det var nødvendigt, da man indførte kildeskat i andre lande, men de sidste års fremskridt må muliggøre, at man følger vort forslag om en frivillig ordning og f. eks. opkræver skatten gennem pengeinstitutterne.

Hvorfor vil man tvinge alle lønmodtagerne ind under ordningen, når mange hellere vil undlade at benytte den eller vente til senere med at overgå til kildeskat?

Jeg tror, regeringen vil komme til at sande, at den frivillige kildeskat, opkrævet helt uden om virksomhederne er nøglen til den skattereform, som især lønmodtagerne har ventet på så længe.«

Spørgsmålet om den frivillige kildeskats udformning i praksis ligger stadig hos den kommission, som blev nedsat i foråret 1966. Den vil først afgive sin betænkning i december, altså efter at valget er overstået, men allerede i september kunne Berlingske Aftenavis oplyse fra kommissionen, at den frivillige kildeskat **uden vanskelighed lader sig administrere.**

Denne oplysning underbyges af et foredrag, som professor i skatteret, dr. jur. **Thøger Nielsen**, ligeledes i september holdt på et møde i Danske Salgslederers Fællesråd. Han sagde bl. a.:

»Det mest realistiske af de forslag, der er fremme i den aktuelle skattedebat, er nok det, som er fremsat af Det konservative Folkeparti. Her tager man nemlig hensyn til, at visse indkomstformer simpelthen ikke er egnede til kildeskat. Med moderne EDB-teknik er dette forslag i øvrigt en oplagt opgave for vore pengeinstitutter, der nemt vil kunne administrere det. Frivillig kildeskat er et fornuftigt og let gennemførligt forslag, forudsat at man får pengeinstitutterne med.«

I Berlingske Tidendes kronik skrev **Thøger Nielsen** den 30. september om kildeskatten og fradragsretten:

»Under en frivillig kildeskat vil udskrivningsskalaen være en levende realitet for en væsentlig del af skatteyderne, der dermed vil blive garanteret for den del af skatteyderne, der går ind under kildeskattesystemet med de mange fordele, der er forbundet med dette. Det er derfor let forståeligt, at der er nogle, der ikke kan lide tanken om en frivillig kildeskat.«

Og videre skrev professor Thøger Nielsen om kildeskatten og arbejdsgiverne:

»Enhver kildeskat forudsætter et skattetræk i forbindelse med indkomsterhvervelsen. Regeringen vil pålægge arbejdsgiverne byrden med at foretage dette skattetræk. Ved bedømmelsen heraf må man ikke glemme, at Danmark er et land med et meget stort antal mellemstore og små virksomheder. På den anden side er det da rigtigt, at opkrævningsarbejdet kan lægges til rette, så det er nogenlunde overkommeligt for arbejdsgiverne, men hvorfor ikke rationalisere og koncentrere dette arbejde ved at drage omsorg for, at enhver løn- og honorarudbetaling til personer, som er under kildeskatteordningen, sker til en kildeskattekonto i et pengeinstitut? Hvorfor ikke høste stordriftens fordele, hvis man kan?»

I en samtale med »Berlingske Tidende« sagde professor Thøger Nielsen den 6. november:

»For lønmodtagerne vil både den tvungne og den frivillige kildeskat kunne medføre fordele. Og vel at mærke de samme fordele. Når man skal vælge, skal det derfor ske ud fra en politisk vurdering af de videre konsekvenser af det ene eller det andet system.

Den frivillige kildeskat er i mine øjne udtryk for en mere moderne tankegang end den socialdemokratiske udformning af kildeskatten. Den frivillige kildeskat hviler på anerkendelsen af, at retfærdighed ikke er resultatet af en formel og overfladisk enhedsbehandling, men at man må tage ansvaret for at behandle skatteydergrupperne efter deres særegenheder.

For resten kunne man godt tænke sig en kombination af tvungen og frivillig ordning, f. eks. således, at skatterestancer rent administrativt blev overført til kildebeskatning.»

I samme samtale siger professor Thøger Nielsen om skattefradragsretten:

»Skattefradragsretten har simpelt hen forhindret, at indkomstbeskatningen er gået over gevind.»

Det konservative Folkepartis skattesynspunkter har således i allerhøjeste grad den skattekyndige sagkundskab bag sig.

I. Moms'en.

Det konservative Folkeparti var det første parti, der gav tilslutning til regeringens forslag om at lade den nuværende engros-oms afløse af en **10 procents merværdiafgift** – under den forudsætning, at netto-provenuet (ca. 2000 mill. kr.) anvendes til nedsættelse af de direkte skatter. Siden har de fleste erhvervsorganisationer ligeledes givet tilslutning til merværdiafgiften.

Derimod har Det konservative Folkeparti afvist tanken om en højere moms-procent som foreslået af Venstre. Herom sagde Den konservative ordfører **Knud Thomsen** ved 1. behandling 27/10-66:

»Vi har mærket os de røster, der rejser sig for at få denne procentsats i vejret. Vi er stærkt betænkelige ved at drøfte dette. Hvis vi indfører 10 procents merværdiafgift, vil en lang række varer, som i dag er belagt med 12½ procents engrosafgift, i og for sig ikke stige i pris. Der vil derimod komme afgift på en række tjenesteydelser og på levnedsmidler. Vi frygter, at allerede denne 10 procents forhøjelse af levnedsmiddelpriserne kan udløse krav om kompensation i dette kompensationsglade land. Hertil kommer – ud fra ønsket om at bevare den sociale balance – at en højere procentsats øjeblikkeligt og stærkt vil øge behovet for og kravet om direkte udbetalinger til personer med indkomster under eller omkring den personlige skats bundgrænse. Denne udbetaling af kontante midler fra statskassen til en meget lang personrække er vi ligeledes overordentlig betænkelige ved.»

5. Arbejdsmarked og lønmodtagere

a. Overenskomsterne.

Arbejdsmarkedets to-årige overenskomster udløber for de flestes vedkommende 1. marts. Ved forrige overenskomstfornyelse i 1963 greb regeringen ind med den såkaldte **helhedsløsning**, mens man i 1965 nåede overenskomster, der bl. a. nedsatte arbejdstiden fra 45 til 44 timer fra 1. april 1966. I begge tilfælde har de aftalte lønforhøjelser kun været en mindre del af periodernes samlede lønforhøjelser, der har været påvirket af pristalsstigninger og lønglidning.

De nye overenskomster forhandles i disse måneder. Arbejdsgiverne ønsker overgang fra automatisk til halvautomatisk dyrtidsregulering og opretholdelse af to-årige overenskomster.

Fagbevægelsen ønsker arbejdstiden forkortet til 40 timer ugentlig inden 1. marts 1970, forbedret dyrtidsregulering ved fordobling af dyrtidsportionerne, større realløn, yderligere forhøjelser for de lavestlønnede og afskedigelsesløn ved strukturrationalisering.

b. Samfundsindgreb.

De socialdemokratiske regeringer griber som regel ind imod større konflikter, selv om de principielt er imod indgreb, men det sker oftest ved, at folketinget selv skal lovgive om løn, arbejdsvilkår og andre indviklede overenskomstforhold.

Det konservative Folkeparti har adskillige gange opfordret parterne til at etablere en **frivillig voldgift**, der kunne træde til ved større konflikter, så folketinget ikke skulle fastlægge lønnen. Det konservative Folkeparti og Venstre har tidligere foreslået, at en voldgift skulle være til rådighed for samfundsvigtige arbejdskonflikter, dels, fordi det moderne samfund ikke tåler at sættes i stå, dels fordi folketinget alligevel griber ind på en mindre hensigtsmæssig måde.

Men Det konservative Folkeparti mener, at partene primært selv skal ordne deres overenskomster, og at de selv bør oprette et voldgiftsorgan, de kan benytte, når samfundsvigtige områder trues af konflikt.

Det skete to gange i 1965, at konflikter, varslede af henholdsvis radiotelegrafister og telefonfunktionærer, blev forbudt af regering og folketing og henvist til løsning i et af arbejdsministeren foreslået »overenskomstnævn«, der var identisk med en voldgift.

Det **radikale Venstre** gik et skridt videre, da partiet den 15. marts 1966 fremsatte et forslag om oprettelse af et »arbejdsaftalenævn« til afgørelse af stridigheder på arbejdsmarkedet, som af folketinget henvises til løsning uden arbejdsstandsning.

På Det konservative Folkepartis repræsentantskabsmøde den 23. april 1966 kommenterede **Poul Sørensen**:

»Vi har ikke nogen voldgift med i vor arbejdskraftreform. Det konservative Folkeparti **ønsker, at parterne selv skal ordne dette problem**, og vi giver gerne afkald på at støtte det radikale voldgiftsforslag, hvis arbejdsmarkedets parter selv vil beskytte de samfundsmæssige interesser i tilstrækkeligt omfang.«

I det nye konservative **arbejdsprogram** hedder det:

»Samfundsvigtige områder bør ikke sættes i stå af arbejdskonflikter. **Såfremt en permanent ordning på dette område ikke opnås gennem en frivillig aftale mellem parterne**, må samfundet på anden måde beskytte helhedens interesser.«

I »Politiken« den 29. oktober 1966 skriver **Poul Sørensen**:

»Hvert andet år er det jo særlig lønforhandlingerne på arbejdsmarkedet, der falder i øjnene på dette område, og man taler straks om muligheder for forhandlingssammenbrud, lovgivningsindgreb og meget andet.

Jeg tror, regeringen skulle koncentrere sig om at lægge det offentlige økonomi sådan til rette, at der ikke længere udgår inflationsfremmende kræfter fra staten selv. Så vil der være betydelige chancer for, at parterne kan finde en balance, hvor både lønmodtagernes andel i produktivitetstigningen og samfundsökonomiens stabilitet er tilgodeset.«

c. Eksklusivbestemmelser.

Fra konservativ side er der tidligere taget initiativ til, at starten undlod at opretholde aftaler om, at beskæftigede skulle være medlemmer af bestemte fagforbund eller arbejdsløsheds-kasser.

Efter at store dele af den organiserede chaufførstand har udmeldt sig af arbejdsmændenes fagforbund i protest imod dette fagforbunds varetagelse af **chaufførernes interesser**, har Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund søgt at få disse arbejdere kendt uberettigede til arbejde på bestemte arbejdspladser, hvor man mente, at overenskomster med Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund forbød beskæftigelse af lønmodtagere, der ikke var organiserede i dette forbund. Dette problem blev i sommer rejst af den konservative folketingsmand, **E. Ninn-Hansen**, der stillede arbejdsminister Dinesen spørgsmål om rimeligheden i, at den frie adgang til arbejdsmarkedet søgtes begrænset af organisationsmæssige bestemmelser. Arbejdsminister Erling Dinesen var ikke villig til at imødekomme Ninn-Hansens krav. I sit gensvar til ministeren d. 27. juli, sagde **Ninn-Hansen** bl. a.:

»Hvis der skal være ret for lønmodtagere til at vælge arbejdspladser og organisationer, kan man ikke tillægge bestemte organisationer et monopol.«

I Det konservative Folkepartis arbejdsprogram hedder det:

»Overenskomster om løn og arbejdsforhold bør tilvejebringes gennem forhandling mellem arbejdsmarkedets parter.

Regeringen bør tage initiativet til en forhandling mellem parterne, så overenskomster ikke indeholder eksklusivbestemmelser med krav om medlemsskab af bestemte faglige organisationer. Det offentlige må afvikle sådanne eksklusivbestemmelser i sine overenskomster.«

d. Funktionærpolitik.

I 1964 forbedredes funktionærloven på afgørende områder som følge af et konservativt initiativ. Venstre og Det konservative Folkeparti havde i okt. 1963 genfremsat deres forslag fra foråret til ændring af funktionærloven med henblik på

- 1) ajourføring af sociale og retlige bestemmelser.
- 2) sikring af funktionærernes frihed til selv at vælge deres faglige organisation.
- 3) udvidelse af funktionærbegrebet.

Kort efter fremsatte regeringen et lignende forslag, som dog kun beskæftigede sig med de sociale og retlige bestemmelser.

Partierne gennemførte derefter i enighed følgende ændringer i funktionærloven:

- 1) Der indførtes fast grænse for deltidsarbejde (foreslået af regeringen).
- 2) Opsigelse af funktionærer ansat på prøve kan kun ske med 14 dages varsel (foreslået af oppositionen).
- 3) Der indførtes erstatning udover det lovhjemlede varsel ved urimelige afskedigelser (foreslået af oppositionen).
- 4) Maksimumstiden for betaling af halv løn ved graviditet er udvidet fra fire til fem måneder (foreslået af oppositionen).
- 5) Forbud mod at inddrage forskud på provision som almindelig gældsfordring (foreslået af oppositionen).
- 6) Bestemmelser vedrørende andel af gratialer ved fratræden og indskrænkning af konkurrencekaulsul (foreslået af regeringen).

Disse forbedringer blev vedtaget med både oppositionens og regeringens stemmer og **kun som følge af oppositionens initiativ.**

Under folketingsudvalgets arbejde lykkedes det ikke at få regeringen interesseret i at fremme forslagene om organisationsfrihed og om, at flere grupper (**Ninn-Hansen** nævnte som eksempler montører og chauffører) kunne få funktionærstatus i videre udstrækning. De to problemer blev henvist til et udvalg, der endnu ikke har afgivet betænkning.

Arbejdsministeren blev den 23. maj 1966 rykket for en afgørelse i dette udvalg gennem et spørgsmål i folketinget fra **Ninn-Hansen** og senere har Venstremanden Frandsen stillet samme spørgsmål. Men endnu er der intet resultat.

I det konservative arbejdsprogram hedder det:

»Funktionærbegrebet bør udvides i takt med den tekniske udvikling, så stadig flere kan opnå beskyttelse efter funktionærloven. Det konservative Folkeparti vil fortsat tage initiativet til, at sociale forbedringer på arbejdsmarkedet kommer alle funktionærer til gode.«

e. Pristallets anvendelse.

Som nævnt kan overenskomstforhandlingerne i denne omgang bl. a. medføre uenighed om pristallets form, idet fagforbundene ønsker portionerne forhøjet, mens arbejdsgiverne ønsker et »halvautomatisk« pristal, så en ny portion kun udbetales efter en særlig forhandling herom.

Det konservative Folkeparti mener, at parterne selv bør aftale deres dyrtidsregulering, og har ikke deltaget i angreb på pristallet, eller taget stilling til den aktuelle strid.

f. Tjenestemandsbegrebet i fare.

Hvis Socialdemokratiet og SF får flertal, er det tvivlsomt, om tjenestemandsbegrebet opretholdes – selv om det forudsættes i grundloven.

I en udtalelse i »Information« den 23. april beskæftiger økonomiminister **Ivar Nørgaard** sig med disse forhold. Bladet spørger:

» Vil det sige, at hvis Deres tanker slår igennem, så forsvinder tjenestemandsbegrebet helt?

– Nej, der vil være visse områder, hvor der vil være rigtigt at bevare det. Dommere og overordnede politifolk bør sikkert blive i det gamle system ... »

Dette svar betyder, at langt over 90 % af de nuværende tjenestemandstillinger afskrives.

Om grundlovsbestemmelsen skriver professor **Poul Andersen** i »Juristen«:

»Det turde dog i hvert fald være klart, at man ikke kan gøre grundlovsbestemmelsen betydningsløs ved indførelse af overenskomstændringer, der omfatter alle eller de fleste af de arbejdstagere, som traditionelt har været tjenestemænd. Hvor langt man kan gå i den retning, kan være tvivlsomt.«

Der blev protesteret imod økonomiministerens vidtgående planer fra samtlige organisationer under »**Sølvsnorene**« og fra de konservative medlemmer af tjenestemandskommissionen, folketingsmændene **E. Ninn-Hansen** og **Jørgen Langkilde**.

Langkilde, der er konservativ tjenestemandsoverordnet, sagde i en tale til det konservative tjenestemandsråd i København den 29. april:

»Tjenestemandskommissionen må have mulighed for at løse både klassifikationsproblemer og spændingen mellem lønsystemerne, og det bør kunne ske i løbet af dette år.

Men når økonomiminister Ivar Nørgaard i offentlige udtalelser fejler hele tjenestemandssystemet til side og bebuder en revolution af statens ansættelsesvilkår, så beder jeg ham erindre, at dette ikke er en eksamensopgave til nationaløkonomisk eksamen, som skal løses. Det drejer sig om 150.000 levende mennesker fra jernbaneportør og landpostbud til højesteretspræsident og disses arbejds- og lønvilkår.

Den sikkerhed, som ligger i tjenestemandsansættelsen, er jo ikke mindst vigtig for de svagest stillede, derfor må det være vigtigt, at den tryghed, som ligger i tjenestemandsbegrebet bevares.«

Ninn-Hansen peger i en kronik i »Berlingske Tidende« den 3. maj på, at et system med næsten udelukkende kontraktansættelse vil kunne medføre **placering af politiske partifæller** og flere **strejker og konflikter**.

Herefter opgav økonomiministeren i første omgang at give tjenestemandskommissionen (som i forvejen behandlede efterlønsproblemer) et kommissorium om faktisk afskaffelse af tjenstemandsbegrebet. I stedet fik kommissionen den 5. maj et kommissorium om at opstille et nyt løn- og klassifikationssystem. Det har der længe været brug for, bl. a. fordi det er blevet almindeligt for visse grupper at gå over til overenskomstmæssig ansættelse, hvilket i det omfang, det er sket, ikke kan være grundlovsstridigt.

Kun Socialistisk Folkepartis tjenestemandsortfører, **Morten Lange**, har tilsluttet sig økonomiministerens vidtgående betragtninger om en faktisk afskaffelse af tjenestemandsbegrebet. Det konservative Folkeparti er tilhænger af en modernisering af det nuværende systems skævheder og arbejder positivt med herpå i tjenestemandskommissionen.

I Det konservative Folkepartis arbejdsprogram hedder det:

»**Tjenestemændenes løn- og arbejdsvilkår må tilrettelægges således, at det offentlige kan sikre sig kvalificeret arbejdskraft. Gennem arbejdet i Tjenestemandskommissionen vil Det konservative Folkeparti søge de skævheder, som udviklingen har medført i forholdet til de forskellige ansættelsessystemer, rettet op. Det konservative Folkeparti vil samtidig lægge vægt på, at den tryghed i ansættelsen, som er så vigtig for både det offentlige og de ansatte, bevares og udbygges.**«

6. Markedspolitik

a. Målsætning.

Det konservative Folkeparti vil virke for en samling af de to europæiske markedsområder. Et fælles europæisk marked vil være nødvendigt for udvikling af den europæiske økonomi og for at gøre Europa i stand til at konkurrere på linje med USA og Sovjet-Unionen, bl. a. for at tilvejebringe de kapitaldannelser, der skal gøre europæisk erhvervsliv uafhængigt af investeringer udefra.

Frihandelsområdet EFTA er **kun et overgangsstadium**, der har medvirket til at udvikle Danmarks erhvervsliv. Tilslutning af alle EFTA-lande til Fællesmarkedet (EEC) på Rom-traktatens grund må være målet. **Hvis Storbritannien fortsat tøver, bør Danmark søge tilslutning til EEC sammen med de øvrige nordiske lande.**

På landsrådsmødet i Odense 29.10.66 konstaterede **Poul Møller**, at markedsdelingen i Europa er meningsløs, ikke alene fordi den år for år overskærer gamle handelskanaler, men også fordi den fratager Europa alle dets naturlige betingelser for at spille **en afgørende rolle i verdensudviklingen**, og fortsatte:

»Vi kan allerede i dag se, hvordan en række store europæiske virksomheder ejes af amerikanere, og selv om de er vore venner, og selv om disse opkøb ikke skal hindres ved restriktioner, bør de dog ikke fremmes ved vore egne dumheder og manglende fremsyn.«

b. De to markedsområder.

Fællesmarkedet EEC oprettedes ved Rom-traktaten, der trådte i kraft 1.1.58, og består af: Vesttyskland, Frankrig, Italien, Holland, Belgien og Luxemburg. – Siden oprettelsen er de seks landes indbyrdes handel blevet næste tredoblet.

Frihandelsområdet EFTA oprettedes med virkning fra 1.3.60 og består af: England, Danmark, Norge, Sverige, Schweiz, Østrig og Portugal, og Finland er senere associeret hertil. – EFTA-landenes indbyrdes samhandel er forøget med ca. 80 pct. siden oprettelsen.

c. Folketings-beslutningen.

Danmarks markedspolitik hviler på en række beslutninger i folketinget. Efter valget i 1964 fik den et nyt grundlag gennem vedtagelse af **en dagsorden af 12.11.64**, hvori det hed:

at det fortsat må være målet for Danmarks europæiske politik at virke for skabelsen af den bredest mulige økonomiske og politiske sammenslutning af europæiske stater,

at den af den britiske regering i strid med indgæede aftaler, herunder konventionen om EFTA, gennemførte ekstraordinære importafgift på 15 procent betyder et tilbageslag for disse bestræbelser og for frigørelsen af den internationale handel i det hele,

at tilliden til det fortsatte samarbejde inden for EFTA herved er blevet alvorligt svækket.

50

På denne baggrund opfordrer folketinget regeringen til ved det kommende EFTA-ministerrøde at arbejde for at opnå tilsagn om hurtig afvikling af den engelske ekstratold og til nøje at følge udviklingen og have sin opmærksomhed henvendt på at **finde nye veje**, som kan føre frem til virkeliggørelsen af målsætningen for Danmarks markeds politik: et omfattende europæisk fællesskab.

Udtrykket »finde nye veje« betegner en svingning fra den oprindelige beslutning af 4.8.61 om, at Danmark skulle søge optagelse i fællesmarkedet »sammen med England«.

En yderligere svingning konstateredes under en markedsdebat i folketinget 25.5.66, da udenrigsminister **Per Hækkerup** som udtryk for det pres om handling, der var lagt på regeringen fra oppositionens side, erklærede, at målet måtte være at opnå medlemskab af EEC »**senest** samtidig med England«.

Den konservative ordfører **Poul Møller** bemærkede ved samme lejlighed, at udenrigsministerens udtalelse betegnede et ryk, omend kun en beskedent ryk, hen imod fællesmarkedet. Han tilføjede:

»Vi nærmer os den situation, da den ekspanderende danske industri begynder at betragte EFTA-mulighederne som udtømte. Også landbrugets vanskeligheder kan kun varigt lattes ved, at vi kommer ind i en økonomikreds, selv om det er et reguleret marked.«

d. Nordisk marked for landbrugsvarer.

Som forløber for sin opfordring til regeringen om at tage et fællesnordisk initiativ til forening af de europæiske markedsområder (se senere) rejste **Poul Møller** under Nordisk Råds generaldebat i Reykjavik 14.2.65 tanken om etablering af et fælles nordisk marked for landbrugsvarer med henvisning til et forslag, han sammen med andre danske politikere havde tilstillet rådet. Han fulgte sagen op under Nordisk Råds generaldebat i København 28.1.66, idet han udtalte, at det var en stor skuffelse for Danmark, at der ikke opnåedes ligestilling mellem landbrugs- og industrivarer i EFTA ved denne sammenslutnings etablering.

e. Spørgsmål om hvidbog.

Med henblik på muligheden af snarlig stillingtagen til en beslutning om Danmarks tilslutning til fællesmarkedet anmodede **Poul Møller** 23.2.66 i folketinget udenrigsminister **Per Hækkerup** om at foranledige udarbejdet en supplerende redegørelse for den udvikling, der har fundet sted inden for EEC, siden forhandlingerne om udvidelse af fællesmarkedet brød sammen i Bruxelles i januar 1963, og hvilke følger denne udvikling indebærer for Danmark. Poul Møller henviste til udtalelser af den norske udenrigsminister om, at norsk stillingtagen til fællesmarkedet kunne blive aktuel tidligere, end man havde regnet med, og til, at der savnes en »hvidbog« herhjemme om udviklingen.

Udenrigsministeren svarede, at han ville sætte et internt embedsmandsudvalg i gang med a jourføring af den beretning, der foreligger fra 1962.

f. Nordisk initiativ.

I løbet af eftersommeren og efteråret 1966 kom en væsentlig del af markedsdebatten – bl. a. tilskyndet af EEC's landbrugspolitiske forlig 25.7. – til at dreje sig om fremskyndelse af initiativ til forhandlinger mellem fællesmarkedet og EFTA-landene.

På et møde i Fredensborg 24.8. rejste folketingsmand **Poul Møller** tanken om et nordisk initiativ til forhandlinger uanset Englands holdning, idet han bl. a. udtalte:

»Desværre har den svage britiske økonomi på ny udskudt det tidspunkt, hvor realistiske forhandlinger om et samlet europæisk marked kan genoptages. Men det er et spørgsmål, hvor længe de nordiske lande kan stå uden for den kontinentale europæiske udvikling.

Det er min opfattelse, at de nordiske lande kun i begrænset tid kan lade sig stække i markedspolitikken af en brøstfældig britisk økonomi. Hvis der ikke sker en hurtig forbedring i England og i dette lands vilje til at føre an i samlingen af de europæiske kræfter, så kan det blive nødvendigt – og være klogt – om de nordiske lande i fællesskab baner deres egen vej ind i den europæiske enhed.«

Poul Møller fulgte denne linje op, da han den 24.9. talte i Europarådet i Strasbourg, hvor han advarede England mod at tro, at EFTA-landene »for evigt vil være at finde i dets konvoj«. I en kronik 26.9. i Berlingske Tidende skrev han om samme spørgsmål:

»Det konservative Folkeparti stemte i sin tid uden begejstring for dansk medlemskab i EFTA. Vi gjorde det udelukkende, fordi vi ikke havde andre muligheder.

Efter bruddet i 1963 mellem England og Frankrig er det blevet mere aktuelt at spørge: Hvor længe skal vi vente på Storbritannien? Det konservative Folkeparti har ikke villet gøre vor handlefrihed afhængig af den engelske økonomi. Vi har derfor gang på gang tilrådet, at vi bedømte stillingen ud fra andre synspunkter. Dette er blevet forstærket, efterhånden som vi må erkende, at de britiske øer endnu for en længere tid vil være ude af stand til at tage et initiativ hen imod en europæisk samling som følge af sin svage økonomi.

Der er således meget, der taler for, at et nordisk initiativ ikke bør udelukkes. Sammen er vi et så stort marked, at det givetvis vil have den største interesse for EEC at være positive i forhandlinger om flere nordiske landes indmeldelse, og medens jeg personlig ikke tror, at en dansk anmodning om optagelse kan virke som en isbryder for andre lande, vil jeg mene, at de nordiske lande i fællesskab kan blive en så kraftig isbryder, at England slår følge, når det nu ikke vil eller kan gå i spidsen.«

Statsminister **J. O. Krag** kom i en tale i Europarådet 27.9. ind på Poul Møllers udtalelser tre dage forinden og bebudede at ville tage sagen op på Nordisk Råds møde i 1967, idet han tilføjede:

»Et nordisk initiativ – hvis det viser sig muligt – kan have en selvstændig betydning også ved at appellere til Storbritannien og Frankrig om at genknytte kontakter, der blev afbrudt i 1963.«

Formanden for Industrirådet, direktør **N. Arnth-Jensen**, oplyste 5.9.66 i Berlingske Aftenavis, at Industrirådet allerede i foråret 1965 fremdrog tanken om at søge udvirket et nordisk initiativ over for EEC, og at tanken blev ført frem påny på de nordiske industriforbunds årlige præsi-

diemøde få dage, før han skrev sin artikel, hvori det hed, at »der syntes at være en ikke ubetydelig interesse for tanken«.

Da tanken om det nordiske initiativ kom over i regeringens hænder, blev den imidlertid forkludret. Økonomiminister **Ivar Nørgaard** oplyste 23.9. i et interview i New York, at Danmark »meget snart vil foreslå de øvrige skandinaviske lande, at man sammen skal indtræde i fællesmarkedet, selv om det bliver uden Storbritannien«. Statsminister **Krag** advarede mod at »**overdramatisere situationen**« og oplyste, at han ville drøfte denne med den svenske statsminister under dennes besøg i Danmark i begyndelsen af oktober.

Mere kategorisk var en udtalelse af den nye handels- og markedsminister **Tyge Dahlgaard**, der kommenterede situationen i det engelske blad »**The Times**« med at sige, at »**Danmark håber at indlede forhandlinger om optagelse i fællesmarkedet om et år, hvis England ikke tager initiativ i den retning**«, og at dette skridt »**vil blive foretaget i fællesskab med Sverige og Norge**«.

På det tidspunkt var der endnu ikke sket nogen henvendelse eller optaget føling fra regeringens side med Norge og Sverige. **Poul Møller** kom ind på den uheldige udvikling under åbningsdebatten i folketinget 6.10. og udtalte:

—»Vi kan ikke uden videre tage Norden til indtægt. Vi ved, at vi ofte har været, sådan som vi geografisk er placeret, et hestehoved foran de andre nordiske lande i spørgsmålet om europæisk tænkning . . . Jeg synes, der i starten af denne nye linje, som jeg byder velkommen, har været lidt for megen slinger i valsen. Det betyder ikke, at retningen er forkert, men lad mig erindre om Bjørnsøns ord: Takt, takt, pas på takt, den er mer end halve magten.«

I løbet af oktober blev det klart, at regeringen ikke magtede at føre et nordisk initiativ ud i livet. Navnlig den nye markedsministers kategoriske udtalelser førte til reserveret holdning både i Norge og Sverige. Da EFTA-ministermødet i Lissabon var afholdt i slutningen af måneden, stod Danmark som hidtil alene, og det blev klart, at der heller ikke var mulighed for i overskuelig fremtid at genoptage forhandlinger mellem EFTA og fællesmarkedet.

På Det konservative Folkepartis landsrådsmøde 29.10 kommenterede **Poul Møller** udviklingen i markedspolitikken. Han konstaterede, at den såkaldte dialog mellem de to markedsgrupper ikke har nogen chance, og at der kun er fremtid i tilslutning til fællesmarkedet og accept af Rom-traktaten. Han fortsatte:

»Desværre ser det ud, som om vor regering med statsministeren som togfører og den nye handels- og markedsminister som lokomotivfører har kørt det nordiske tog af sporet. Man kørte i eksprestogsfart uden at bryde sig om stopsignaler eller vigespor. Alle råd og advarsler blev overhørt, og man opnåede tilsyneladende kun at skræmme både Norge og Sverige ved at proklamere en nordisk politik uden så meget som at have ulejlighed sig med at orientere de andre nordiske lande. For os, der gerne så denne udvikling, er dette en dyb skuffelse. **Jeg kan ikke tilbageholde min forundring over, at det netop var en diplomat, der startede så udiplomatisk på den politiske arena.** Man er lige ved at sige om Per Hækkerup: »Man kender jo først ret en mand, når man har set hans efterfølger.«

g. Markedsministerens udnævnelse.

Udnævnelsen af ambassadøren ved fællesmarkedet i Bruxelles, **Tyge Dahlgaard**, til handels- og markedsminister afslørede et spændt forhold inden for regeringen.

Den nye minister blev udnævnt den 21.9.66, efter at handelsminister **Lars P. Jensen** var udpeget til formand for FDB's bestyrelse og derfor måtte udtræde af regeringen. Statsminister **Krag** benyttede lejligheden til at fratage udenrigsminister **Per Hækkerup** et af dennes vigtigste arbejdsområder og lægge markedspolitikken ind under den nye handelsminister, og **Tyge Dahlgaard** understregede sin stilling ved at sige til »Aktuelt«:

»Jeg bliver ikke føl for udenrigsministeren, men markedsminister for mine egne rettigheder.«

Den officielle motivering for at føre markedsanliggenderne over fra Per Hækkerup til Tyge Dahlgaard var, at udenrigsministeren selv havde anmodet om at blive aflastet for en del af sin arbejdsbyrde, og statsministeren kunne endvidere henvise til, at Landbrugsrådets præsident, folketingsmand **Anders Andersen** (Venstre), i foråret 1966 havde rejst tanken om en særlig markedsminister, ligesom **Poul Møller** den 30.8.66 havde sagt til »Kristeligt Dagblad«:

»Vi kan få en markedsminister uden at skulle øge antallet af ministre... Der må kunne gennemføres en slags fordeling mellem økonomiministeren, handelsministeren og udenrigsministeren, så en af disse fremtidig får lejlighed til at koncentrere sig om markedsproblemerne.«

At det ikke var en særlig markedsminister, udenrigsministeren var interesseret i som udtryk for aflastning, fremgår af flere udtalelser af Per Hækkerup. Han gjorde sig den 20.4.66 over for »Ekstrabladet« til talsmand for, at der oprettedes »en eller to viceministerposter i udenrigsministeriet«, idet den ene skulle beskæftige sig »væsentligt med politiske, den anden med økonomiske anliggender«, men ministeren tilføjede, at han ikke fandt det hensigtsmæssigt med en deling af det politiske ansvar.

interesseret i som udtryk for aflastning, fremgår af flere udtalelser af til U-lande i Asien og Afrika, tog statsministeren imidlertid sin beslutning om, hvorledes han skulle aflastes. Det må i den forbindelse erindres, at Per Hækkerup i sommerens løb havde indmeldt sig i Socialdemokratisk Samfund, som havde voldt statsministeren store vanskeligheder.

Om reaktionen på statsministerens beslutning oplyste »Berlingske Aftenavis« 24.9.66 fra det ministermøde, på hvilket regeringens medlemmer fik meddelelse om skiftet:

»Brødrene Hækkerup, udenrigsministeren og indenrigsministeren, forlod demonstrativt statsministeriet umiddelbart efter ministermødet i stedet for, som sædvanen er, at blive og spise frokost sammen med statsministeren.«

7. Udenrigs- og forsvarspolitik

a. Målsætning.

Det konservative Folkeparti mener, som det overvejende flertal i dette land, at Danmark må basere sin udenrigspolitik både på FN og på NATO. Vi mener, at Danmark i kraft af sin beliggenhed har en særlig interesse i at NATO bevarer sin effektivitet, hvorfor **vort medlemskab bør opretholdes efter udløbet af Atlantpagtens første periode i 1969.**

I de europæiske samlingsbestræbelser, som partiet ønsker fremmet, bør der lægges særlig vægt på at give vor indsats et **fælles-nordisk præg.**

Forsvarsberedskabet bør opretholdes i det nødvendige omfang, men tjenestetiden bør ikke være længere end nødvendig.

Partiet går positivt ind for støtte til udviklingslandene og tillægger uddannelsesformål og frivillig indsats den afgørende vægt.

b. Krisen i NATO.

Da præsident de Gaulle og den franske regering i foråret 1966 besluttede at begrænse den franske deltagelse i NATO, opstod der en alvorlig krise for det atlantiske fællesskab. Danmark gav tilslutning til, at den atlantiske alliance sikrer sin effektivitet til forsvar for medlemslandenes frihed og sikkerhed, som det hed i de 14 andre NATO-landes svar på den franske beslutning.

Hovedpunkterne i den franske regerings beslutning var følgende:

1. De franske hær- og luftstyrker i Vesttyskland (i alt ca. 70.000 mand) skal udgå af det fælles Europaforsvars kommandosystem, men ønskes bevaret i sit nuværende område i Sydtykland, ligesom man forudser de nødvendige aftaler med NATO om de franske troppers operative rolle i forsvaret af Vesttyskland.

2. Fjernelse af fransk personel fra SHAPE og fra centralregionens hovedkvarter i Fontainebleu og fjernelse af disse hovedkvarterer fra fransk område.

3. Fjernelse af NATO-depoter m.m. fra fransk område, eller disse organers underlæggelse under fransk kommando. Det drejer sig om henved 30.000 amerikanske soldater med familier, et stort og kostbart kommunikationscenter (radio-, fjernskriver- og telefonforbindelser) i Orléans, otte luftbaser, store forsyningsdepoter og rørledninger til drivmidler til de amerikanske styrker (1/4 million mand) i Vesttyskland.

Det konservative Folkepartis udenrigspolitiske ordfører **Poul Møller** kommenterede de 14 landes erklæring ved bl. a. at sige:

»For os er der ingen tvivl om, at Danmark bør forblive i Atlantpagten, og jeg vil tro, at vi kan komme til at tage stilling hertil hurtigere, end man hidtil har regnet med. Jeg har nemlig vanskeligt ved at forestille mig, at man nu kan etablere et helt nyt kommandosystem med alle de store udgifter, dette medfører, uden vished for, at de 14 lande, som går ind herfor, vil forblive i NATO. Statsministeren har vel formelt ret i, at tilslutningen til erklæringen ikke berører de enkelte medlemslandes ret til at udmelde sig i 1968-69, men **reelt er der ingen mening heri, hvis vi og andre lande om to år melder os ud, men så galt går det da forhåbentlig heller ikke.**«

c. U.S.A. og Vietnam.

Krigen i Vietnam har givet anledning til mange synspunkt-udvekslinger i den offentlige debat. **Poul Møller** kommenterede disse på det konservative landsrådsmøde den 29.-10.-66, idet han udtalte:

»Vi har alle den største medfølelse med det igennem årtier plagede folk. Men vi har ikke villet – og vil ikke – tage del i den bølge af forargelse, der også i vort land har rejst sig imod USA . . . Tiden nærmer sig, hvor det vil stå klart for alle, der ikke er bundet af fanatisme, at USA ved sin indsats ikke blot har sikret Sydvietnam en mulighed for selv at vælge sin vej, men tillige har sikret hele den del af verden, der kaldes Sydøstasien.«

d. Danmark og de andre nordiske lande.

På landsrådsmødet 1966 omtalte **Poul Møller** også forholdet til de andre nordiske lande. Han konstaterede, at der **alt for ofte er for megen slinger i valsen, når Danmark vil tage selvstændige udenrigspolitiske initiativer**, og mindede om, hvordan vi i en vigtig sag i FN i 1965 tog et overraskende standpunkt uden at underrette vore nordiske venner, og om hvorledes statsminister **Krag** i begyndelsen af 1966 proklamerede, at han ville tage et nordisk fredsiniciativ i Vietnam-krisen uden at orientere de andre lande om, hvad han tilsigtede.

Poul Møller bemærkede:

»Af og til får man det indtryk, at regeringens udenrigspolitik er bestemt af indenrigspolitiske hensyn, og at man måske nok vil det rette, men ikke har begreb om, hvordan man skal gøre det.«

Episoden i FN i 1965 udspillede omkring et afro-asiatisk initiativ til vedtagelse af en resolution imod Sydafrikas apartheid-politik. Som **Poul Møller** bemærkede under folketingets udenrigsdebat den 13.-1.-66, deles regeringens fordømmelse af apartheid-politikken af hele folketinget, men det var beklageligt, at man skred til afstemning og sagde ja på Danmarks vegne, uden at man havde sluttet de fornødne kontakter til de andre nordiske lande. I New York troede man, at disse var underrettet via København, og i København troede man, underretningen var sket via New York. – Resultatet af den manglende kommunikation var, at Danmark og Sverige stemte for resolutionen, medens Norge, Finland og Island undlod at stemme.

Episoden omkring statsministerens Vietnam-initiativ karakteriseredes også ved et utilfredsstillende forløb. Statsminister **Krag** meddelte offentligt, at han agtede at henvende sig til de andre nordiske lande om et fælles initiativ til forhandlinger om afslutning af krigen. Initiativet blev først derefter drøftet mellem de nordiske stats- og udenrigsministre, da disse mødtes i København i forbindelse med Nordisk Råds møder 28.-1.-66. Det faldt til jorden, og der udsendtes en fælleserklæring, hvori det hed, at der ikke var mulighed for et nordisk initiativ.

Ved denne såvel som ved visse andre lejligheder har man fra konservativ side bebrejdet regeringen, at den **ikke forud havde søgt kontakt med folketingets udenrigspolitiske nævn**, hvori de udvalgsberettigede partier er repræsenteret.

e. Hjælpen til U-landene.

I den forløbne valgperiode har Det konservative Folkeparti afgivet flere beviser på sin vilje til at støtte Danmarks indsats over for udviklingslandene. Partiet har stemt for de regeringsforslag, der er fremsat om udvidelse af den økonomiske støtte til disse lande og selv taget initiativer.

På partiets landsrådsmøde i Herning i 1964 foreslog **Hans Jørgen Lembourn**, at der oprettedes et dansk U-landskorps, som hvert år kan sende nogle tusinde unge – landmænd, håndværkere og studenter – ud for at hjælpe med den mest elementære uddannelse, og 28.-4.-65 rettede partiet i folketinget en forespørgsel til udenrigsministeren med udgangspunkt i disse tanker.

Per Hækkerup måtte erklære sig enig med forespørgerne i, at det var nødvendigt at gøre en øget indsats på U-landsområdet. Han henviste imidlertid til, at Mellempolitiske Samvirke allerede administrerede et U-landskorps ved støtte af statsmidler, men gav tilsagn om at søge at forbedre og udbygge dette korps, så vidt der var mulighed for det.

f. Landbrugsvarer til U-landene.

På Det konservative Folkepartis landsrådsmøde i Odense 29.-10.-66 rejste **Poul Møller** en ny tanke i forbindelse med støtten til udviklingslandene. Han betegnede det som ufatteligt, at der er millioner af mennesker i verden, som lever på eller under sultegrænsen, samtidig med at f. eks. landbruget i de vestlige lande lider under overproduktion med deraf følgende afsætningsvanskeligheder, som fører til, at der må ydes støtte til erhvervet for at give dets udøvere en nogenlunde rimelig tilværelse. Poul Møller fortsatte:

»Jeg ved godt, at vore landmænd ikke kan leve af at give deres varer bort, men ville det ikke være mere konstruktivt og mere positivt, om staten forøgede sin U-landshjælp ved at købe en del af landbrugets produktion og stille den til rådighed for folk, der sulter. Mon ikke landmændene hellere ville sælge til rimelige priser end modtage tilskud.«

g. Radikale og tjenestetiden.

Det radikale Venstre gav i januar 1966 gennem en pjece af fhv. undervisningsminister **K. Helveg Petersen** (»Forsvaret, synspunkter til debat«) udtryk for nogle af dette partis tanker om en nyordning af dansk forsvar. Hovedpunktet i forslaget var, at tjenestetiden skal nedsættes til 8 måneder og de værnepligtige derefter hjemsendes med

mundering (men uden våben) for i en periode på 6–8 måneder at stå til rådighed som beredskabsstyrke, evt. med en weekend-mønstring hver anden måned og et afsluttende kursus på en uge.

De radikale synspunkter vandt ikke genklang hos de partier, der sluttede op bag Danmarks NATO-politik, og de kommenteredes af den konservative folketingsmand, generalmajor **Erik Kragh**, der til »Jyllands-Posten« udtalte:

»Den skitse, som Helveg Petersen bringer i sin pjece, vil ikke give noget forsvar, men et militsagtigt vagtværn. Det er nødvendigt, at hæren har større brigader, og det vil ikke være muligt, hvis mandskabet skal hjemsendes efter 8 måneder. Desværre er der, så længe det er nødvendigt at opretholde et beredskab, ingen lette løsninger.«

I »Berlingske Tidende« skrev **Erik Kragh** 13.-1.-66 om den radikale skitse bl. a.:

»Beredskabet må nødvendigvis hvile på stående kampklare brigader, hvor de værnepligtige er til stede til stadighed, og disse stående brigader må suppleres med reservebrigader, der hurtigt kan mobiliseres.

Kriteriet for, om en ordning er brugbar, er ikke, om den er populær, men om den kan løse den opgave, som landets sikkerhed kræver. Det vil den af Helveg Petersen foreslåede ordning ingen muligheder have for.«

På det konservative repræsentantskabsmøde 23.-4.-66 kom folketingsgruppens formand **Poul Sørensen** ind på forsvarsproblemerne og udtalte bl. a.:

»Vi vil fra konservativ side opretholde et beredskab, der kan klare den stillede opgave, men det skal overvejes, om man kan nærme sig 12 måneders tjenestetid inden for værnene, uden at forsvaret svækkes. Ingen ønsker længere tjenestetid end nødvendigt. Men det hele må naturligvis gå op i vore fælles NATO-forpligtelser.«

h. Aftale om forsvarets strukturordning.

Efter nogle måneders forhandlinger tiltrådte de fire partier, der stod bag forsvarsordningen af 1960 – Socialdemokratiet, Venstre, Det konservative Folkeparti og Det radikale Venstre – en skitse fra forsvarsminister **Victor Gram** om en »tilpasning af værnenes virksomhed«, som i forvejen var **tiltrådt af forsvarsstyrelsen**.

Skitsen går ud på **nedsættelse af tjenestetiden** til 14 måneder (for flyvevåbnet 12 måneder), og at genindkaldelserne afløses af en mønstringsordning.

Nyordningen betyder, at der – for at bevare størrelsen af hærens stående styrke på 13.000 mand som fastsat i forsvarsloven – hvert år skal indkaldes **2300 flere** end hidtil. Det vil **forøge** forsvarsudgifterne med 15 mill. kr., hvortil kommer yderligere 40 mill. kr. til afløsning af ydelser, der hidtil er modtaget i våbenhjælp fra USA.

Det konservative Folkepartis medlemmer af partiernes forsvarsudvalg, **Poul Sørensen** og **Erik Kragh**, meddelte på folketingsgruppens vegne forsvarsministeren, at gruppen kunne »tiltræde ministerens

redegørelse for tilpasning af værnenes virksomhed«. I det konservative svar til ministeren hed det:

»Folketingsgruppen har herved bemærket sig,

at forsvarsstyrelsen har tiltrådt de i redegørelsen skitserede foranstaltninger.

ministerens udtalelse om, at hvis forventningen om en fortsat udenrigspolitisk afspænding ikke skulle holde stik, vil der hurtigt kunne iværksættes beredskabsfremmende foranstaltninger,

at omfanget af hærens dækningsstyrke opretholdes ved indkaldelse af flere værnepligtige, og at der ydes hæren kompensation for de herved forbundne merudgifter, jævnfør nedenfor,

at hærens feltstyrker fremdeles organiseres i 6 brigader, nemlig 4 stående brigader med 60 procents bemanning og 2 mobiliseringsbrigader. Alle brigader organiseres som panserinfanteribrigader, hvilket vil medføre visse begrænsede materielanskaffelser.

at genindkaldelserne erstattes med mønstringer for såvel de stående brigader som for mobiliseringsbrigaderne,

at forsvarsministeren har stillet en forøgelse i udsigt af det rammebestemte militære driftsbudget på ca. 55 mill. kr., første gang i finansåret 1967-68. Det drejer sig om 40 mill. kr. for bortfald af ydelser modtaget under våbenhjælpsprogrammer (bl. a. pilotuddannelse, ammunition og reservedele) og om 15 mill. kr. til dækning af merudgifter som følge af tjenestetidens nedsættelse i hær og flyvevåben.

Folketingsgruppen forventer, at den herved gennemførte tilpasning til forsvarsforliget vil komme til at gælde i det mindste i en 5-års periode, således at der skabes den ved forsvarsforliget tilstræbte arbejdsro for værnene.»

Det radikale forslag om forsøg med 8 måneders tjenestetid blev ikke imødekommet i den trufne aftale.

i. Nedrustnings-ambassadøren.

I en tale i Aalborg 4.-7.-66 i forbindelse med Rebild-dagen meddelte statsminister **J. O. Krag**, at regeringen agtede at udpege en særlig rådgiver, der med titel af ambassadør skulle følge nedrustningsforhandlingerne i Geneve, i FN og ved NATO. Den socialdemokratiske folketingsmand **Frode Jakobsen**, der havde skabt visse vanskeligheder for sit parti, navnlig ved sin stilling til Vietnam-krisen, var favorit til posten, hvorved regeringen kunne undgå ham som fungerende formand for FN-delegationen i udenrigsministerens fravær.

Frode Jakobsen sagde imidlertid nej til at blive nedrustningsrådgiver, og den 20.-9.-66 udpegedes den tidligere radikale undervisningsminister **K. Helveg Petersen** til denne post. Udnævnelser blev omgående af »Berlingske Tidende« og en række andre blade betegnet som »en honnør til Det radikale Venstre«.

Helveg Petersens udnævnelse til regeringsrådgiver blev kommenteret af den konservative ordfører under folketingets åbningsdebat, **Poul Møller**, den 6.-10.-66. Poul Møller sagde bl. a.:

»Nedrustningsinteressen er selvfølgelig til stede i alle partier, men vi indser ikke, at udnævnelsen af en radikal folketingsmand – hvor højt vi end værdsætter ham – på nogen måde kan fremme den internationale afspænding, som er afgørende for international nedrustning, og det er jo den, der er tale om.

Jeg håber derfor ikke, at udnævnelsen er udtryk for, at regeringen specielt i denne sag vil indstille sig på at tage særlige hensyn til de råd, den radikale forsvarsordfører vil give. Og hvis man ikke vil det, hvorfor har man så valgt netop ham? – **Vi mener ikke, at et medlem af folketinget, der hører til det lille mindretal, som ikke er tilhænger af den sikkerhedspolitik, landet fører, bør vælges til landets nedrustningskonsulent.** Var det umuligt at finde en mand, f. eks. inden for egne rammer, der var i nøjere overensstemmelse med landets og regeringens almindelige sikkerhedspolitik? Eller hvorfor har man ikke valgt en mand fra udenrigsministeriet, en mand med erfaring som diplomat, vant til at optræde i internationale forhandlinger og indberette til udenrigsministeren?»

Poul Møller fandt, at udnævnelsen nok var tænkt som en gulerod til de radikale, som finansministeren fornylig udtalte, man ville presse mest muligt. Det skal måske foregå på samme måde, som Winston Churchill under krigen sagde om behandlingen af »det italienske æsel«: Gulerod forfra og kæp bagfra!

8. Socialpolitik

a. Det bestående systems hovedprincip.

For 33 år siden trådte den første socialreform i kraft. Det var for sin tid en betydelig lovgivning, der samlede og forenkede bestående love.

Hovedprincippet i den sociale lovgivning var dengang som i dag, at den sociale støtte ydes – ikke efter trangens størrelse, men efter trangens årsag. Ensartet indtægtstab på grund af arbejdsløshed eller sygdom berettiger ikke til ensartet støtte.

Svarende hertil opbyggedes og fastholdes den dag i dag et vidt for-grenet administrativt system:

En administration for hver omfattende trangs-årsag, og opbygget der, hvor årsagen opstår.

En administration for arbejdsløshed tilsluttet fagbevægelsen.

En administration for sygdom byggende på foreningsprincippet.

En administration for ulykker med direkte relation til arbejdsplad-serne o. s. v.

b. KF-forslagets hovedprincip.

Årene siden den første socialreform har bragt stadige udbygninger, indtil administrationsapparatet er blevet ganske uoverskueligt for borgerne, og arbejdskraftslugende og dyrt for det offentlige. **Ved den styk-kevis opbygning har dels overlapninger, dels forsømmelser over for smågrupper af borgere været uundgåelige. Forsøg på reformer er be-standig stødt mod organisationsinteresser i det bestående administra-tionsapparat.**

Samtidig er sociallovgivningens opgaver, ikke mindst i det sidste ti-år ændret afgørende. I et samfund i hastig vækst er det nødvendigt at hindre, at nogen lades tilbage i »restfattigdom«. Men dertil kommer, at de faste udgifter ved velstanden har vokset sig så store i alle fami-lier, at selv kort tids indtægtstab vil kunne ødelægge endog et godt placeret hjemms standard. Besparelsesmuligheder i den normale familie er ikke tilstrækkelige til at kunne bære gennem en vanskelig tid.

Det konservative Folkeparti har derfor i arbejdsgrundlaget af okto-ber 1966 stillet forslag om en skelsættende reform af det sociale sy-stem, således **at trangen til støtte, og ikke trangens årsag**, er det be-bestemmende for støtte, og således at samtlige borgere omfattes af og bidrager til den sociale enhedsordning. Arbejdsprogrammet siger herom:

»I de nærmeste år bør det sociale system omlægges således, at alle borgere opnår vished for, at de i enhver trangssituation vil være sikret grundlaget for en værdig til-værelse. Et højt udviklet samfund som det danske kan ikke fortsat opretholde et usammenhængende, uoverskueligt og administrativt forvirret socialt system.

Omlægningen må sideløbende med en udbygning og modernisering samle de be-stående sociale ordninger i een enkelt ordning med en så overskuelig og effektiv administration, at borgerne ved henvendelse til kun een instans kan opnå hurtig, for-nøden og korrekt støtte.«

c. Fire udtalelser om KF-forslaget.

I **valgudtalelsen** fra Det konservative Folkepartis **hovedbestyrelse** den 4. november 1966 står der bl. a.:

»Trykkesystemet må reformeres, så frykten fjernes for pludselige og midlertidige indtægtsstab som følge af sygdom eller arbejdsløshed. Alle skal sikres adgang til en tillægspension, der bygger på forsikringsmæssige principper.«

Formanden for folketingsgruppen, **Poul Sørensen**, omtalte ved landsrådsmødet den 30. oktober 1966 socialpolitikken, og sagde bl. a.:

»Jeg skal ikke nægte, at når jeg sidder og tænker disse ting igennem i det nye program, og når man har sin baggrund i ungdomsarbejdet i 20'erne og 30'erne, tænker på vilkårene dengang, og stillingen i det danske samfund i dag, så vover jeg den påstand, at vi er kommet så vidt frem i Det konservative Folkeparti, og i vort arbejde på disse områder, **at vi er i spidsen**. Og det parti, der forsøgte at skyde os i skoene, at vi havde ringe interesse for sociale problemer, Socialdemokratiet, er her et vigende parti. Initiativerne tages ikke af Socialdemokratiet mere.«

Folketingsgruppens politiske ordfører, **Poul Møller**, omtalte ved landsrådsmødet den 30. oktober 1966 de ændrede vilkår for socialpolitik, herunder at de faste udgifter nu er så store, at man ikke kan spare sig igennem svære tider. Han fortsatte:

»Nu må der et andet trykkesystem til, og det foreslår vi over for arbejdsløshed og sygdom, **så hjemmets standard ikke skal gå til grunde**, fordi familien rammes af midlertidig indtægtsnedgang. Trykkes i tilværelsen er et rimeligt krav, og vi må tage det op til løsning, så enhver ved, hvordan han er stillet i tilfælde af pludselig tilbageslag.«

Folketingsmand **Asger Jensen** udtalte den 31. oktober 1966 til Randers Amts Avis:

»Det konservative Folkeparti er i det nye arbejdsprogram for de næste tre år gået ind for **den mest moderne sociallovgivning, noget parti nogensinde har foreslået her i landet**. Forslaget, der sigter på at samle de sociale ordninger i eet tæt trykkesnet, foreslås administreret så enkelt, at borgerne, der kommer i vanskelighed, uanset vanskelighedernes art eller årsager kun skal henvende sig eet sted.«

»Vi er ikke i tvivl om,« fortsatte Asger Jensen, »at det vil være en overordentlig lettelse for borgerne, og vil kunne gøres med langt mindre arbejdskraft end man bruger i dag. Som i skattepolitik står vi på borgernes side mod en overhåndtagende administration.«

d. Trykkes og omsorg.

Som det fremgår af **KF's arbejdsgrundlag** af oktober 1966, samles størstedelen af den sociale lovgivning sådan, at borgerne kan nøjes med at henvende sig til eet kontor, når der opstår en trangssituation, uanset dens art.

Der skelnes mellem to sociale hovedopgaver, der forvaltes gennem hver sit administrative system.

1. **Trykkesystemet**, hvorunder der ydes hjælp til at opretholde en rimelig indtægt, enten ved anvisning af arbejde, eller ved økonomisk støtte – uanset om trangen skyldes arbejdsløshed, sygdom, alderdom eller andet.

2. **Omsorgssystemet**, hvorunder der i egentligste forstand ydes en håndsrækning til alle, der har det behov, f. eks. ved familievejledning, ved tjenesteydelser i form af eksempelvis husmoderafløsning, børnehave, børnehjem o. s. v.

En række af trygheds- og omsorgsopgaverne vil kunne løses på det lokale, kommunale plan, medens andre kun kan løses på amtsligt plan eller landsdelsbasis. Men i alle tilfælde skal kontakten fra borgeren til den hjælpende instans formidles gennem det lokale kontor.

Om den **almene økonomiske grundsikring**, der forvaltes gennem tryghedssystemet, står der i arbejdsgrundlaget, at den:

»Bør opbygges ved at samle de nuværende forsikringsmæssige sociale ordninger til een ordning, der omfatter alle mennesker og økonomisk baseres på ydelser fra alle. Enhver borger skal dermed under en trangssituation af nærmere fastsat varighed – og uanset trangens årsag – sikres en indkomst, der står i rimeligt forhold til indkomsten før trangssituationen opstod. Hvis trangen kommer til at vare meget længe, skal ordningen sikre det økonomiske fundament for en værdig tilværelse ved at skabe en indkomst, der er sat i forhold til husstandens størrelse og behov, bl. a. gennem forhøjet børnetilskud. Sygekasserne indgår i enhedsordningen.»

Kravet om samlingen af sociallovgivningen i en enhedsordning rejstes tidligt fra konservativ side. Således udtalte partiets repræsentant i socialreformkommissionen, **Asgar Jensen** den 29. maj 1965 ved et stævne på Mols:

»Jeg har nu foreslået i sociallovreform-kommissionen, at alle nuværende kontorer, der administrerer vor sociallovgivning, ophæves og afløses af et »omsorgskontor«, der tager sig af alle opgaverne. Jeg tænker her på såvel de statslige som de kommunale kontorer og sygekassekontorer m. v. Det vil betyde en stor besparelse, at al administration på disse områder, hvor der også i de senere år er oprettet et utal af kontorer, samles på eet sted. Det vil også give borgerne en betydelig lettelse at skulle henvende sig samme sted uden hensyn til deres trangstilfældes art.»

e. Arbejdsløshedsunderstøttelse.

Arbejdsløsheds-kasserne er i Danmark oprettet inden for ca. 65 fagforbund eller faggrupper. Kasserne administreres gennem ca. 4000 afdelinger. Udgifterne til arbejdsløshedsunderstøttelse og arbejdsanvisning udgjorde i 1963–64 216,5 mill. kr. Heraf betalte staten 30 pct., nemlig 63 mill. kr. Kommunerne 18,2 mill. kr. Arbejdsgiverne 40,5 mill. kr., og de forsikrede 105,2 mill. kr. Kasserne har gennem årene oparbejdet betydelige formuer, til dels på grundlag af de offentlige tilskud. Alligevel har kasserne bevaret en **betydelig social slagside**, idet medlemmer af forbund med stor ledighed, f. eks. arbejdsmandsforbundet, har måttet betale mange gange større kontingenter end medlemmer af forbund med høj beskæftigelse, f. eks. smedeforbundet.

Allerede under den borgerlige regering 1950–53 rejste daværende arbejds- og socialminister **Poul Sørensen** spørgsmålet om en modernisering af den administrativt urimelige arbejdsløshedsforsikring, og om gennemførelse af gensidig solidaritet mellem arbejdsløsheds-kasserne. Han blev afvist under debatten 6. marts 1953 af bl. a. den nuværende

socialminister Kaj Bundvad og nuværende trafikminister Kal Lindberg. Lindberg sagde bl. a.:

»Jeg tror derfor, at de tanker, man er fremme med her, ikke har nogen bærekraft.«

Ved KF's repræsentantskabsmøde i København 23. april 1966 rejste folketingsgruppens formand, Poul Sørensen, påny sagen, idet han foreslog arbejdsløshedskasserne samlet under eet og større solidaritet gennemført. Han fortsatte:

»Den udbetaling, der i dag gives de familier, som rammes af arbejdsløshed, svarer efter min mening ikke til dækning af de nødvendige udgifter, og jeg ser gerne, at man arbejder frem imod en ordning, hvor udbetalingen til den arbejdsløse kommer betydeligt nærmere den normale løn.«

Poul Sørensen forudså, at det ville medføre øgede udgifter for alle de parter, der deltager i finansieringen. En overgangsordning kunne støttes bl. a. på kassernes formue. Den gennemsnitlige arbejdsløshedsunderstøttelse er i dag ikke meget over 200 kr. ugentlig for en forsørger med to børn. Støtten varierer meget efter anciennitet, børnetal og arbejdsløshedstidens længde.

Forslaget efterfulgtes den 26. august 1966 af en udtalelse af arbejdsminister **Erling Dinesen**, fremsat ved Elektrikerforbundets kongres i København. Ifølge »Aktuelt« sagde ministeren:

»Det er uholdbart med en ordning, som betyder, at nogle skal betale 50 øre, og andre 5-6 kr. pr. uge for at opnå den samme understøttelse... Der er vist almindelig enighed om, at tiden er løbet fra den nuværende arbejdsløshedslov.« (Loven gennemførtes 1907.)

Embedsmandsudvalget af 1964 om arbejdsløshedsloven, afgav den 6. september **betænkning** om ændringer, der fik regeringens tilslutning. Hovedprincipperne er: Dagpengene må ikke overstige 80 pct. af den lediges hidtidige løn, men skal mindst udgøre 15 kr. pr. dag og højst udgøre 50 kr. pr. dag. Alle tillæg skal bortfalde. Karensdage bortfalder. Forslaget forudsætter et mertilskud på 73 mill. kr. fra det offentlige, heraf skal kommunerne betale 15 pct. - Medlemsbidraget skal være upåvirket af ledigheden i de enkelte forbund - alle skal betale det samme. Kasser med overskud, skal bidrage heraf til statskassen. Kasser med underskud skal modtage større tilskud fra staten. Statskassen skal således fungere som en »mellem-kasselig udligningsfond«. Kassernes anvisnings- og kontrolvirksomhed med ledige medlemmer skal overføres til de offentlige arbejdsanvisningskontorer.

Poul Sørensen hilste forslaget velkommen, bl. a. i en artikel i Politiken den 18. september 1966.

»Tiden har altså vist, at der var bærekraft i vore tanker om en solidarisk arbejdsløshedsforsikring,« skrev Poul Sørensen, »Jeg må dog beklage, at regeringen - efter de foreliggende oplysninger vil nøjes med at fremsætte forslag til en halv reform.«

Han understregede, at når det offentlige skal øge sit bidrag, må folketinget sørge for, at systemet bliver så enkelt som muligt, kommer til at omfatte alle, og medfører et samlet arbejdsanvisningssystem.

KF har stillet forslag om en sådan samlet ordning omfattende alle borgere i det nye arbejdsgrundlag.

f. Arbejdsanvisning.

Arbejdsanvisningen er i dag knyttet til de enkelte arbejdsløsheds-kasser (fagforbund) og ca. 40 offentlige arbejdsanvisningskontorer.

Et sagkyndigt udvalg afgav i december 1963 en betænkning, hvori det foreslås at opbygge et enhedssystem. Det nuværende system medfører, at de enkelte fags interesse i at fastholde medlemmer medfører isolation mellem kasser og mellem kommuner, hvilket medfører et alt for stift arbejdsmarked.

KF har i det nye arbejdsgrundlag foreslået at oprette et enheds-system, der administreres i tilslutning til det sociale enhedssystem.

g. Invalidepensionen.

Loven om invalidepensionens adskillelse fra folkepensionen vedtoges den 31. maj 1965 enstemmigt. Det krav, som KF først af alle partier i verden havde opstillet i arbejdsgrundlaget af 1963, var dermed opfyldt. Samtidig gennemførtes den forhøjelse af pensionen, som KF også havde ønsket. Ved forslaget's behandling krævede den konservative ordfører, **Clara Munck**, en forhøjelse af invalidepensionsbidraget til finansiering af ændringen. Dette afvistes af regeringen, som tværtimod foreslog invalidepensionsbidraget afskaffet. Dette vedtoges. Loven trådte i kraft 1. april 1966. Grundbeløbet andrager for ægtepar 9.108 kr. og for andre 6.048 kr. Invaliditetsbeløbet andrager 3.744 kr. for ægtepar og 2.388 kr. for andre. Erhvervsudygtighedsbeløbet andrager 2.412 kr. for ægtepar og 1.620 kr. for andre. Ægtepar, der opfylder alle betingelser, får ialt: 15.264 kr.

KF foreslår i det nye arbejdsgrundlag administrationen af invalidepensionen forvaltet gennem det sociale enhedssystem. Nedslagsregler se afsnit H.

h. Folkepensionen.

Med KF's tilslutning reguleredes den 1. april 1966 en lang række sociale ydelser. **Folkepensionens grundbeløb** for ægtepar, der opfylder betingelserne for fuldt grundbeløb, steg til 9.108 kr. mod hidtil 8.316 kr. Det fradragsfrie grundbeløb steg til 4000 kr. for ægtepar. For enlige er de tilsvarende beløb henholdsvis 6.048 kr. og 2.800 kr.

Den 27. januar 1966 gennemførtes ved 3. behandling ændrede **nedslagsregler** for folke- og invalidepension. Nedslag før beregning af skat gives kun når den skattepligtige indkomst ikke overstiger 13.000 kr. og den pågældendes skattepligtige indkomst beregnet på normal måde.

KF's ordfører, **Asger Jensen** gav tilslutning, men gjorde opmærksom på, at andre med større forsørgerbyrder og samme indtægt ikke kan

opnå nedslag. Han pegede på, hvor urimeligt reglerne virker for dem, der tjener lidt ekstra, enten ved arbejde eller renteindtægt:

»Hvis en sådan pensionist tjener lidt ekstra, så får han en højere beskatning og mister samtidig det tillæg, der ydes efter både folke- og invalidepensionsloven. Når disse to ting virker i forening, får vi de hårdeste nedslagsregler, vi nogen sinde har haft. Hvis der tjenes 4000 kr. ekstra, får vedkommende pensionist faktisk slet ikke lov at beholde nogen af pengene. Det må være en forkert måde at lovgive på, og det problem bør tages op til revision.«

Finansminister **Grünbaum** erklærede sig enig, men ønskede først problemet løst i forbindelse med skattereformen . . .

i. Tillægspension.

I **valgudtalelsen** fra KF's hovedbestyrelse står der:

»Alle skal sikres adgang til en tillægspension, der bygger på forsikringsmæssige principper.«

Det nye **arbejdsgrundlag** af oktober 1966 foreslår:

»En konjunktursikret, forsikringsmæssig overbygning på den fulde folkepension skal kunne tegnes af alle borgere. Der skal skabes sikkerhed for spredning af den fondsdannelse, som offentlige forsikringsordninger fordrer.«

Tillægspension aktualiseredes i dansk politik, da arbejdsmarkedets parter i 1961 i mæglingforslaget indføjede en bestemmelse om at finde frem til en eller anden form for efterløn. Parterne nedsatte et udvalg til at undersøge sagen. Da regeringen gennem »helhedsløsningen« i 1963 rent faktisk overtog overenskomstforhandlingerne, overtog den forslaget og indføjede det i helhedsløsningens lovkompleks, men dog således, at der alene er tale om en »arbejdsmarkedets tillægspension«.

KF erklærede sig rede til at støtte lovforslaget. Men ønskede dog undersøgt, om der kunne skabes en ordning omfattende også selvstændige næringsdrivende, at få sikkerhed for samtidig gennemførelse af fuld folkepension for alle, at lønmodtagerne selv fik mulighed for at træffe beslutning om deres tilhørsforhold til ordningen, og at tillægspensionen skulle kombineres med en enkepensionsordning.

KF, der i arbejdsgrundlaget af 1963 var gået ind for tillægspension på forsikringsmæssig basis, lykkedes at få **enkerne** inddraget i ordningen, og at få den udvidet til at omfatte også **funktionærer**. KF's ordfører, Asger Jensen sagde ved behandlingen:

»Det ville selvsagt være det bedste for folketingset, hvis vi straks kunne have gennemført en ordning for hele befolkningen.«

Socialdemokratiet og regeringen er gået ind for en udbygning af tillægspensionen efter **det svenske system**. Denne ordning er at opfatte som en overbygning på den almindelige folkepension, som ydes til alle over 67 år uden indkomstregulering og sat i forhold til indkomsten i de 15 »bedste år«.

Regeringen nedsatte et udvalg til at undersøge mulighederne for gennemførelse af en mere omfattende tillægspension her i Danmark. Udvalget blev nedsat midt i januar 1964. En uge senere – den 22. jan. – stillede **Poul Møller** følgende spørgsmål til socialministeren:

»Hvorned begrundes socialministeren, at folketingets partier ikke er repræsenteret i det af ministeren nedsatte udvalg vedrørende undersøgelsen af mulighederne for en tillægspensionsordning omfattende hele befolkningen?»

Poul Møller henviste til, at der er ubrudt praksis for, at de politiske partier er repræsenteret i udvalg om pensionsspørgsmål, og den erfaring, at det er særdeles vanskeligt at få ændringer gennemført i forslag, der er udarbejdet af kommissioner. Han tilføjede:

»Det har stor betydning, at også andre politikere end dem, der repræsenterer regeringen, fra første færd har adgang til det materiale de teknisk sagkyndige samler, og følger arbejdet med en så stor sags udvikling.»

Socialminister **Kaj Bundvad** afviste ønsket med følgende hovedbegrundelse:

»Fra regeringens side tillægges det afgørende betydning, at udvalget hurtigt kan fremlægge resultater af sit arbejde.»

Poul Møller konkluderede herefter:

»Det egentlige svar vil den højtærede socialminister ikke give, nemlig at regeringen ikke ønsker at have oppositionen med i dette arbejde.»

Under folketingets åbningsdebat 20. okt. 1965 omtalte statsminister **J. O. Krag** ønsket om en udbygget tillægspension efter svensk mønster, idet han bl. a. understregede betydningen af de store fonds under offentlig administration, denne ordning medfører. Han tilføjede:

»Derfor er regeringens ATP-planer væsentlige, og jeg kan anbefale andre partier at beskæftige sig med disse planer.»

Poul Møller mindede straks statsministeren om den arrogante afvisning i spørgetiden 22. jan. 1964 og fortsatte:

»Nu er der altså gået 2 år, og nu siger statsministeren til os, at vi skulle beskæftige os mere med den sag. Jeg vil gerne have, at vi kommer til at beskæftige os med den. Derfor ønsker jeg, at vi nu kommer ind i det udvalg.»

Poul Møller fremsatte derpå forslag til dagsorden om at tillægspensionsudvalget skulle suppleres med repræsentanter for folketingets partier.

Statsministeren svarede, at regeringen havde tænkt sig, at ekspertudvalget først skulle udtale sig, hvorpå et folketingsudvalg kunne nedsættes til behandling af et forslag fra regeringen. Han fortsatte imidlertid:

»Men vi vil da ikke fra regeringens side sætte os imod et almindeligt ønske om politisk deltagelse i ekspertudvalget, og jeg skal anmode socialministeren om, at de politiske partier bliver repræsenteret i udvalget.»

Poul Møller takkede for tilsagnet og trak derpå dagsordensforslaget tilbage. Forsøget på at gøre tillægspension for alle til et socialdemokratisk monopol var dermed brudt, og der blev skabt sikkerhed for, at tillægspensionsudvalget ikke arbejder blot med det sigte at overføre den svenske ordning til Danmark. Også andre muligheder undersøges nu.

j. Selvpensionisterne.

– Selvpensionisterne er blevet det moderne samfunds stedbørn. De er inflationens ofre nr. 1, sagde folketingsmand **E. Haunstrup Clemmensen** ved et møde i Borgernes Hus i København den 15. febr. 1966. Han understregede, at selvpensionisterne ikke som mange andre borgere kan skaffe sig kompensation for inflationsforringelsen af deres indkomster. Han nævnedes derpå nogle af de initiativer, som KF har taget til at imødegå uretten:

1. Gradvis indførelse af **fuld folkepension til alle**. KF ønskede hurtigere gennemførelse, men fik ikke støtte.
2. Ordningen, hvorefter pensionister over 67 år kan få **nedslag i skatten for rente- og pensionsindtægter** indtil 22.000 kr. når indtægten ikke er dyrtidsreguleret. Grænsen bør nu forhøjes.
3. **Indekskontrakterne**, hvor statens tilskud yder delvis erstatning for inflationstab.
4. Stadige forbedringer i mulighederne for **skattefri opsparing**, først ved fuld skattefrihed for egentlige pensionspræmier, siden ved fradrag for opsparing på indtil 2.500 kr. om året.
5. Udvidelse af disse opsparingsordninger, så opsparing også kan ske ved **binding af obligationer m. v.** KF ønsker disse ordninger yderligere udbygget.
6. Kravet om, at de første **2.500 kroners årlig netto-renteindtægt** ikke beskattes.
7. Kravet om gradvis **lempelse af formueskatten**.

Haunstrup Clemmensen sluttede:

»En tilfredsstillende løsning af disse problemer får vi nok først, når vi sammen med ligesindede partier kan udgøre et solidt regeringsflertal i folketinget.»

k. Børnetilskud.

Socialminister **Kaj Bundvad** fremsatte 24. febr. 1966 forslag om at ændre børnetilskuddet, så det fremtidig betales direkte til barnets moder. Hidtil er tilskuddet modregnet i skatten.

Det **almindelige børnetilskud** udgør 630 kr. om året, dog 980 kr. når der er tale om: 1. Børn udenfor ægteskab. 2. Barn af fraskilte forældre. 3. Når kun een af forældrene lever. 4. Når begge forældre modtager folke- eller invalidepension.

Særligt børnetilskud på 1560 kr. om året ydes når kun een af forældrene lever, når ingen er ansat som bidragspligtig til barnet, eller når en af forældrene modtager folke- eller invalidepension.

Når ingen af barnets forældre lever, er det særlige børnetilskud 2592 kr.

Ved **faldende indtægt** forhøjes det almindelige børnetilskud i visse tilfælde, således at det stiger med 60 kr. for hver 500 kr. indtægten er mindre end 13.630 kr. Det kan højst stige med 360 kr.

Ved forslaget's 1. beh. den 16. marts 1966 sagde **Asger Jensen**:

»Det forsøg, man her gør på at samle børnetilskuddene i een lov, kan vi kun være tilfredse med. På den måde bliver det mere overskueligt. Der er også **børnetilskud i arbejdsløshedsloven**, og måske bør vi forsøge at få også disse tilskud med i denne lov.«

Asger Jensen henviste til det **Familiepolitiske program**, som KF's landsrådsmøde vedtog 1965, og som er det første, der er fremsat i Danmark, idet han sagde:

»Vi har fra KF udtalte os for, at man bør yde et større tilskud til familier eller mødre med børn under 3 år. For det første er sådanne familier udsat for den største økonomiske belastning i den tid, hvor moderen ikke så godt kan gå ud og arbejde, og vi mener heller ikke, at det er så rimeligt, at hun går ud og arbejder, for det er vor opfattelse – bekræftet ved forskningsresultater – at ingen sinde i et menneskes tilværelse trænger det så hårdt til en moders omsorg, som i de første leveår.«

KF's familiepolitiske program foreslår også at styrke vilkårene for familier, der påtager sig særlige plejeopgaver gennem ydelse af særlige plejetilskud til familier eller familiemedlemmer, der påtager sig pleje af handicappede eller kronisk syge, og det tilføjes:

»I tiden indtil en sådan ordning kan gennemføres, bør der uanset alder ydes fuldt børnetilskud for hjemmepleje af handicappede eller kronisk syge børn, der ikke kan påtage sig lønnet arbejde.«

I det nye **arbejdsgrundlag** af 1966 foreslås som led i den kommende skattereform:

»Børnetilskuddene forhøjes og udbetales direkte. De kan også betales til forældre, der forsørger børn under fortsat uddannelse i aldersgrupperne over 18 år.«

I. Boligsikringsordningen.

Se **boligpolitik**. Denne familiepolitisk bestemte støtteordning er et eksempel på de socialpolitiske principper, KF ønsker at tilstræbe: 1. At støtten ydes individuelt til de borgere, der har behov for støtte – uanset årsagen til trangen. 2. At støtten gradueres efter behovets størrelse. 3. At støtte til nedbringelse af prisen på særlig udvalgte varer undgås til fordel for direkte støtte til borgerne. 4. At støtteordningen indrettes således, at støtten falder bort så snart behovet svinder.

Ved at følge disse principper sikres det, at der kan føres en forsvarelig socialpolitik og familiepolitik uden at skabe prisforværgninger til skade for konkurrencen i erhvervslivet – og dermed til skade også for borgerne.

Løsning af boligproblemet og en politik, der medfører gode boligskikke i fremtiden er et væsentligt led i al socialpolitik og familiepolitik.

m. Sociale nedskæringer.

Regeringen, der ofte ubegrundet har anfægtet KF's sociale sindelag, gennemførte i løbet af vinteren og foråret 1966 – imod KF's ønsker og forslag – sociale nedskæringer.

Ved trekantforliget om nye afgifter på 440 mill. kr. forpligtede regeringen sig til at spare 125 mill. kr. på statsbudgettet for 1966–67, eller mindre end 1/2 procent. Det lykkedes kun at nå frem til en besparelse på 87 mill. kr. Resten ville man spare ved nedskæring af den reserve på 200 mill. kr., der var afsat til ekstra bevilling på finansloven.

En del af besparelserne på de 87 mill. kr. gennemførtes efter regeringens forslag med nedskæring af bevillingerne til børne- og ungdomsforsorgen og åndssvageforsorgen.

KF's medlemmer af finansudvalget modsatte sig skarpt disse forslag. **N. Gottschalck-Hansen** sagde i en tale den 14. febr. herom:

»Man skærer bl. a. ned på udgifterne til åndssvageforsorgen. Det er også særdeles let. De medborgere, der berøres af denne lov, protesterer jo ikke. Jeg vil give fuld støtte til enhver fornuftig besparelse – og der kan spares – men jeg vil advare stærkt imod at berøre netop denne specielle særforborg, da en nedskæring på dette område er meget sårbar. Det er en uimodsigelig kendsgerning, at vi på dette felt har mange, store uløste problemer.«

Regeringens sociale nedskæringer var ganske unødvendige. KF havde allerede forinden stillet forslag om besparelser for ca. 100 mill. kr., som ville kunne gennemføres uden sociale skader. Disse forslag, der blev afvist af regeringen samtidig med at den fastholdt nedskæringerne for forsorgsområdet, så således ud:

1. Ophævelse af lov om udlån til oprettelse af mindre landbrug 16 mill. kr.
2. Ophævelse af lov om udlån til opførelse af arbejderboliger på landet 25 mill. kr.
3. Salg af landejendomme m. v. som staten har købt for at hindre udstykning. Salget bør finde sted med fredningsklausul – formentlig over 10 mill. kr.
4. Ingen forøgelse af antallet af ansatte i statsbanerne og Post- og Telegrafvæsenet i finansåret. Det ville betyde en mandskabsbesparelse på over 2000 mand, svarende til en årlig løn på ca. 40 mill. kr.
5. Opgivelse af planerne for bygning af biltilsynshaller, godt 6 mill. kr.

Regeringen afviste.

Ved 3. behandling af finansloven sagde KF's ordfører, partiets formand, **Knud Thestrup**, at KF værdsatte bestræbelserne på at spare, men han tilføjede:

»Når vi ikke kan stemme for besparelserne på ændssvage- og børneforsorgens områder, er det fordi vi er betænkelige ved at søge besparelserne netop på disse områder, hvor vi alle ved, at der er betydelige mangler. Besparelserne på forsvarrets område kan vi ikke tage ansvaret for, idet det ikke er os muligt at se, hvorledes disse besparelser vil indvirke på vort beredskab.

Efter vor opfattelse kunne – og burde – man have søgt besparelserne på andre områder, som vi har nævnt i betænkningen.»

n. Socialdemokratiets valgudtalelse.

I **Socialdemokratiets valgudtalelse** står der om de sociale spørgsmål: (numrene er anført af Socialdemokratiet selv).

14: I takt med den økonomiske udvikling skal en række sociale reformer gennemføres og de sociale pensioner forbedres.

15: Vi skal skabe ligestilling på pensionsområdet ved gennemførelse af en udvidet værdifast tillægspension til alle, som sikrer en pension, der sammen med folkepensionen udgør omkring 60 pct. af løn og erhvervsindtægten i de bedste arbejdsår, for med et loft for det beløb, der maksimalt kan opnås. Det vil give virkelig tryghed, når pensionsalderen indtræffer. En forbedring af arbejdsløshedsforsikringen skal gennemføres. Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste må sikres. Sygedagpengene og børnetilskud skal forhøjes, og familierpolitikken fremmes.

16: På andre vigtige områder er en udvikling i gang for at sikre et endnu bedre socialt Danmark, hvor forebyggelse, revalidering, tryghed og trivsel er sat i højsædet.

Kommentar: Det fremgår af udtalelsen, at Socialdemokratiet fortsat sigter på at videreudbygge de bestående ordninger indenfor det bestående administrationssystem. **KF's forslag** rummer samtlige de fremskridt, der omtales af Socialdemokratiet – men rummer **derudover** fordelene ved en tilbunds gående rationalisering og ved at lade det sociale enhedssystem, som dækker alle trangssituationer, omfatte alle borgere.

9. Boligpolitik

a. Det konservative Folkepartis boligpolitik.

Boligen tilfredsstillende under vore klimatiske forhold ikke blot de elementære behov for tag over hovedet. Dens kvalitet, dens beliggenhed og dens størrelse afstikker på mange betydningsfulde områder grænserne og mulighederne for ethvert familiemedlems personlige udfoldelse.

Det konservative Folkeparti tillægger det derfor den største betydning, at borgernes valg af rammerne for deres daglige tilværelse kan ske friest muligt, og at mulighederne for at sikre alle børn rimelige opvækst- og uddannelsesvilkår i hjemmet er til stede.

På dette principielle grundlag har Det konservative Folkepartis folketingsgruppe deltaget i de forhandlinger om en ny boliglovgivning, som i marts måned førte til et forlig mellem folketingets fire gamle partier om en gradvis normalisering og frigørelse af boligområdet fra 1. april 1967 med dertil hørende sociale sikringer, og i de forhandlinger, som i januar måned 1966 førte til en videregående aftale om, hvorledes normaliseringen i praksis skulle føres ud i livet.

Under debatten i folketinget den 26. januar 1966 i forbindelse med boligminister Kai Andresens redegørelse for januarforliget sagde den konservative ordfører, **Aage Hastrup** herom:

»Det konservative Folkeparti har hele tiden betragtet marts-forliget (i 1965) som den afgørende beslutning, der forpligtede, uanset hvad der så måtte dukke op af andre spørgsmål, der kunne give anledning til meningsforskelle. Det er med tilfredshed, vi har bemærket statsministerens udtalelse om, at regeringen føler den samme forpligtelse. Forhandlingerne i arbejdsudvalget har da heller ikke givet os anledning til at betvivle, at dette var regeringens holdning.«

Det er det konservative Folkepartis bestemte opfattelse, at forliget mellem de fire partier **binder disse** til gennemførelse af den aftalte lovgivning, uanset at denne ikke var afsluttet, da folketinget blev opløst og valg udskrevet til den 22. november. Det er ikke blot et forlig, som er indgået mellem regering og regeringsparti på den ene side og tre oppositionspartier på den anden, men et forlig, som med bindende virkning for dets deltagere er indgået mellem fire partier, som uanset valgets udfald også i det nye folketing vil udgøre tingets meget store flertal. Det må være klart, at den administration, som efter forliget er påbegyndt med frigivelsen af byggeriet af boliger, vuggestuer, børnehaver, fritidshjem, plejehjem o.s.v., og den lovgivning, der ligeledes efter forliget er indledt med vedtagelsen af lovene om rentesikring, om huslejevurdering og om ejerlejligheder, må gøres færdig efter de aftalte retningslinier ligegyldigt hvilket udfald, valget måtte få.

Det gælder her stadig, hvad **Aage Hastrup** udtrykte i sin ordførertale under debatten om boligforliget i folketinget den 26. januar 1966:

»Jeg udtrykker det håb, at der nu må blive fred til dette arbejde, så det kan tilvejebringes på kortest mulig tid. Det vil ikke fremme en løsning af boligproblemet, hvis det tages frem som en kastebold til at fordrive tiden eller aflede tankerne, hver gang andre problemer volder vanskeligheder.

»Beslutningen om, at boligspørgsmålet skal løses, er for os at se udelelig. Den hverken kan eller bør gøres betinget af andre forhold.«

b. Det konservative oplæg.

Som indledning til Det konservative Folkepartis deltagelse i de forhandlinger, der førte til januar-forliget 1966, offentliggjorde Det konservative Folkeparti den 10. januar 1966 et forhandlingsgrundlag, hvori der først henvises til boligforliget af 24. marts 1965 som grundlag for hurtige beslutninger om boligproblemetets løsning. Derefter fortsætter Hastrup:

»Formålet med disse beslutninger må være,

at boligstandarden bedres væsentligt ved en stabil og høj produktion af tilstrækkelig mange, mere tidsvarende og rummelige nye boliger og ved genopretning og modernisering af ældre, forsømte, men endnu værdifulde boliger, og

at boligudgiften efterhånden kommer til at svare til boligens faktiske værdi, hvorved den nuværende forskelsbehandling af befolkningen kan bringes til ophør og normale, frie markedsforhold etableres.

Forudsætningen må være,

at opsparingen til boligformål øges, thi kun herved kan rentebyrden virkeligt og varigt nedbringes,

at der tilvejebringes fri konkurrence indenfor boligbyggeriet, idet øget opsparing og sikkerhed mod stadig nye statsindgreb er betingelsen for,

at byggerytmen stabiliseres, så langtidsplanlægning og anvendelse af industrialiserede byggemetoder kan fremmes uden disfavorisering af andre byggeformer,

at huslejetilpasningen gennemføres lempeligt og med forståelse for de ældre boligernes lejere, som har indrettet sig i tillid til den nuværende tingenes tilstand, og således, at lejeniveauet ikke tvinges højere op, end tilfældet ville være under frie markedsforhold,

at lejerbeskyttelsen bevares, så længe der ikke findes en boligreserve af passende størrelse,

at boligens vigtige sociale, familiemæssige og menneskelige funktioner anerkendes gennem en almindelig boligsikringsordning til afløsning af de nuværende utidssvarende tilskudsordninger, hvorved det også vil være muligt at bistå de nye lejere, som kun har haft den udvej at bosætte sig i de nye, dyre boliger,

at ejendomsretten respekteres, og

at der bliver øget adgang til at erhverve og eje sit eget hjem.«

Endvidere blev der i oplægget til forhandling fra Det konservative Folkeparti lagt vægt på,

at en del af lejeforhøjelsen i det private udlejningsejendomme blev bundet i en årrække i **et særligt udlånsinstitut** med udlån til nybyggeri og til reparationer, vedligeholdelse og sanering i den ældre boligmasse, men således at ejendomsretten til bindingsbeløbene fortsat lå hos den indbetalende husejer,

at en del af lejeforhøjelsen i de sociale boligselskaber blev hen- sat i en fond til **finansiering af fortsat socialt boligbyggeri**, og

at omlægningen af tilskudsordningerne til boligbyggeriet skete på en sådan måde, at tilskuddene fremtidig **ydes til lejerne og ikke til lejlighederne** og i forhold til modtagerens leje, indtægt og børnetal.

SOCIALDEMOKRATIET gik ligeledes ind for en gradvis normalise- ring af boligmarkedet, men ønskede, at to trediedele af lejeforhøjelsen skulle afleveres til en statslig boligfond.

VENSTRE ønskede lejen forhøjet straks til et vurderet markeds- niveau og ejendommene derefter belagt med en afgift på 80 eller 90 procent af forskellen mellem gammel og ny leje med aftrapning over en årrække. Afgiften skulle anvendes til kompensationer til lejlighe- dernes nuværende indehavere, således at kompensationerne aftrap- pedes i samme takt som afgifterne.

c. Boligforliget.

Under forhandlingerne **afviste** Det konservative Folkeparti det so- cialdemokratiske ønske om en statslig boligfond som indledning til en socialisering af både det gamle og det nye boligmarked. Det samme gjorde Venstre og Det radikale Venstre. Resultatet af forhandlingerne blev herefter oprettelsen af et privat udlånsinstitut, hvis midler til- hører de indbetalende grundejere og forrentes til disse, så længe bindingen varer, hvorefter de tilbagebetales.

Det konservative Folkeparti var betænkelig ved forslaget om en øjeblikkelig huslejeforhøjelse med kompensationer til lejerne. Be- grundelsen for afvisningen var, **at** forslaget ville medføre betydelige administrative ulemper, **at** det ville medføre en yderligere forskels- behandling af befolkningen, **at** huslejeafgiften ville få betydelige kon- sekvenser for ejendomsretten, og **at** eventuelle fejl ved vurderingen af lejeværdien ville få meget store økonomiske konsekvenser. Også Socialdemokratiet og Det radikale Venstre gik imod forslaget om kom- pensationer, som derefter blev frafaldet.

Det konservative Folkeparti tænkte sig lejeforhøjelsen gennemført ved generelle retningslinier for de forskellige typer af lejligheder, men bøjede sig for Venstres og Socialdemokratiets ønske om den leje- vurdering, som siden blev gennemført i folketinget.

Det konservative Folkeparti fik under forhandlingerne tilslutning til en væsentlig del af sine synspunkter, bl. a. den gradvise normalisering af boligmarkedet, binding i stedet for konfiskation af en del af leje- forhøjelserne, selvfinansiering hos de sociale boligselskaber og om- lægningen af tilskudsordningerne til en ny huslejerelationsordning,

hvor statstilskuddene sættes i forhold til familiernes indtægt og størrelse og deres husleje.

Under folketingsbehandlingen af rentesikringen lykkedes det endvidere Det konservative Folkeparti at få en delvis inddragelse af **det private nyere boligbyggeri** under sikringsordningen, som efter regeringsforslaget kun var tiltænkt det sociale boligbyggeri.

Lejeværdien i eenfamiliehuse var af regeringen foreslået forhøjet fra hidtil 2 til fremtidig 6 procent af den til enhver tid gældende ejendomsskyldsværdi. Resultatet af forhandlingerne blev en gradvis forhøjelse over otte år op til 4 procent af ejendomsskyldværdien efter den 13. almindelige vurdering, således at der ikke sker yderligere forhøjelser ved den 14. almindelige vurdering.

Endelig fik Det konservative Folkeparti gennemført sit ønske om tilvejebringelse af adgang til oprettelse af ejerlejligheder.

Aage Hastrup kommenterede i sin ordførertale under folketingsdebatten om boligforliget den 26. januar det opnåede resultat med ordene:

»Det er ikke muligt at tilvejebringe grundlaget for en boligløsning, som ikke vil blive udsat for kritik. Boligproblemet er præget af store interesse modsætninger. Tilgodeser man hensynet til den ene, tilsidesætter man hensynet til den anden. Alle kan aldrig blive lige tilfreds. Når de politiske forhold tages i betragtning, og når der tages hensyn til den mangfoldighed af menneskelige forhold, der præger vort boligmarked, tror jeg imidlertid, at den løsning, der nu er aftalt, ligger meget nær den eneste mulige.

Det er vigtigt, at der nu er truffet beslutning om en afgørende ændring af de sidste 25 års boligpolitik, og at vi er på vej fra en perspektivløs restriktions- og reguleringspolitik og over i en opsparings- og produktionsfremmende vækstpolitik, som bygger på tre afgørende forudsætninger:

1. at boligen anerkendes som **et socialt gode**,
2. at boligen produceres under de samme **frie konkurrencebetingelser** som alle andre forbrugsgoder, og
3. at boligen skal være noget det enkelte menneske og den enkelte familie i øget udstrækning skal have mulighed for at komme til **at eje**.

d. Huslejeloven.

I løbet af foråret og forsommeren 1966 gennemførtes af boligforligets aftaler lov om lejevurdering, lov om rentesikring og lov om ejerlejligheder. En varig og en midlertidig huslejelov – den sidste for forholdene på boligmarkedet i de otte år, normaliseringen til frit boligmarked skal vare – blev fremsat som forslag, ikke behandlet færdig inden folketingets sommerferie, men drøftet videre i boligudvalget i en række møder i sommermånederne og genfremsat i folketinget med forskellige ændringer ved indgangen til det nye folketingsår 1966–67.

Ved forslagernes 1. behandling den 12. oktober fremdrog den konservative ordfører **Aage Hastrup** forskellige spørgsmål, som han ønskede gjort til genstand for yderligere overvejelse, herunder formuleringen af den midlertidige lejelovs forbud mod pristalsaftaler om lejen, der er lovgivning med tilbagevirkende kraft, bestemmelsen om, at

bygherrer fra tiden efter 1963 kun kan få tilladelse til lejeforhøjelse for driftsudgifts-forøgelser, men ikke til regulering af fortjenesten, og problemet vedrørende tofamiliehuse, som han ønskede helt fritaget for binding af halvdelen af husleje-forhøjelsen: »Når ejerens egen bolig skatteansættes i forhold til lejen for den udlejede del af huset, vil skattestigningen i forbindelse med binding af 50 procent af lejeforhøjelsen medføre, at mange ejere af tofamiliehuse bliver ringere stillet ved at gennemføre den lejeforhøjelse, som vurderingen giver dem adgang til, end hvis de undlader at gøre det.«

e. Boligsikringsordningen.

Ved siden af normaliseringen af boligmarkedet med det incitament, som ligger i denne og i ophævelsen af restriktionerne for boligbyggeriet, til en større og mere rationel boligproduktion er det ønsket om at sikre gode og egnede boliger til overkommelige priser for også mindrebemidlede familier, der har været den drivende kraft i den konservative boligpolitik – et led i den konservative familiepolitik.

Ud fra denne tankegang stillede Det konservative Folkeparti det tidligere nævnte forslag om at afløse de hidtidige tilskud til boligbyggeriet med et tilskud til boligernes indehavere, afpasset efter disse familieindkomst, familiestørrelse og huslejestørrelse, således at økonomiske forhold ikke stiller sig i vejen for erhvervelse af en lejlighed, der er i overensstemmelse med familiens behov.

Allerede under boliglovens behandling d. 27.-11.-1964 udtalte **Hastrup:**

»Et system efter disse principper vil kunne medføre en mere social betonet fordeling af de midler, der er til rådighed, og de vil kunne bidrage til at virkeliggøre ønsket om, at en bolig af rimelig standard i det moderne samfund bør være en menneskeret, man ikke behøver at opgive af økonomiske grunde.«

Det var første gang boligsikringstanken blev nævnt i folketinget.

Dette konservative forslag vandt under boligforhandlingerne almindelig tilslutning og resultaterede i et lovforslag om boligsikring, fremsat af boligminister Kai Andresen i folketinget den 5. oktober med ikrafttrædelsesdato 1. april 1967.

Principperne i dette forslag er følgende:

1. Alle **hidtidige former for boligstøtte afvikles** gradvis.
2. **Overgrænsen for boligsikrings-tilskuddet er 30.000 kroners** skattepligtig indkomst plus 2.000 kroner pr. barn.
3. Til indkomster under denne størrelse ydes der tilskud i forhold til deres **huslejerelationstal**.
4. Huslejerelationstallet beregnes ved at opgøre husstandens skattepligtige indkomst. Beløbet reduceres med 1000 kroner for hvert barn og afrundes nedad til nærmeste fulde tusinde. Dette beløb divideres med 1000. Det tal, der herefter fremkommer, er familiens **huslejerelationstal**.

5. Hvis den pågældende families husleje udgør en større procentdel af dens samlede indkomst, ydes boligsikrings-tilskuddet med **to trediedele af forskellen**. Dog kan disse to trediedele ikke overstige bestemte procenter af den årlige husleje. Disse procenter er sat i forhold til huslejerelationstallet, således at tilskuddet falder i takt med huslejerelationstallets – og dermed i almindelighed indkomstens – stigning for helt at bortfalde ved den under punkt 2 nævnte overgrænse.
6. Også en række andre regler skal tages i betragtning ved tildeling af boligsikring, herunder bl. a. om lejen er særlig høj på grund af lukseriøst udstyr, eller hvis lejligheden ikke opfylder visse minimumskrav, eller den beboes af mere end to personer pr. værelse.

I sin forelæggelsestale oplyste boligministeren, at merudgiften ved nyordningen skønsmæssigt ville andrage 250–300 millioner kroner årligt. Nogenlunde svarende til den udgift, der bortfalder, når de nuværende tilskudsordninger afvikles. Til gengæld ville man opnå en mere rimelig fordeling af støtten – f. eks. behøver folkepensionister ikke at flytte ind i særlige folkepensionistboliger for at opnå støtte, ligesom man sikrer sig, at støtten bortfalder, når lejen ikke mere er særlig høj i forhold til lejerens indtægt. **Hidtil er statens støtte i vid udstrækning anvendt til nedsættelse af huslejen i lejligheder, der i forvejen var billige, og som blev beboet af mennesker med gode indtægter.** Støtten har nemlig været mere afhængig af, om man tilfældigvis havde fået lejlighed i et socialt boligselskab, end af, om man havde en særlig stor boligudgift i forhold til indkomst og børnetal.

Under forhandlingerne om boligforliget betegnede Hastrup boligsikringsordningen som **en af efterkrigstidens mest betydelige sociale reformer**. De offentlige midler til dette formål vil blive anvendt på en langt mere hensigtsmæssig måde end hidtil. Ordningen vil tillige lette overgangen til et frit og normalt boligmarked, og den vil på længere sigt kunne sikre, at beskeden indkomst eller **byrdefulde forsørgerforpligtelser ikke er en hindring for at bevare eller opnå retten til en bolig af rimelig standard og størrelse.**

Hastrup beklagede, at boligsikringsordningen alene skal gælde udlejningsejendomme. Samfundet som sådan vil næppe spare noget nævneværdigt derved. Hvis man tager den skattepligtige lejeværdi som udgangspunkt for beregning af tilskud, vil kun de færreste parcelhusejere kunne komme i betragtning, men bevidstheden om, at der findes et sådant **sikkerhedsnet**, hvis uheld eller vanskeligheder skulle indtræffe, har en stor psykologisk betydning. Hertil kommer også de problemer, der vil opstå for mindrebemidlede parcelhusejere, der nu vil komme til at miste deres rentestøtte eller driftstilskud uden at opnå den erstatning i kraft af boligsikringsordningen, som kommer til at gælde for udlejningsejendomme.

I fortsættelse heraf sagde den konservative ordfører ved 1. behandling i folketinget af boligministerens lovforslag om boligsikring den 12. oktober:

»Vi kan ikke på forhånd godtage alt i dette lovforslag, men princippet er overbevisende rigtigt. Det vil fremkalde en højst påkrævet sanering af boliglovgivningens sociale virkninger. De gamle ordninger, som nu afløses, har længe ført til socialt set helt forkerte og urimelige resultater.«

Hastrup nævnte, at boligministeren i sin forelæggelsestale havde sagt, at de nuværende ordninger betyder, at der i »adskillige tilfælde ydes tilskud til familier med en relativ lav husleje, medens andre familier med samme eller mindre indkomster får mindre eller måske slet intet tilskud, selv om de bor i dyrere lejligheder«. Den konservative ordfører fortsatte:

»Statens og kommunernes penge er altså blevet anvendt – ja anvendes i dette øjeblik – på en sådan måde, at der gives til dem, der kan klare sig selv, medens der intet gives til mennesker, som har et virkeligt behov.

Når man betænker, hvad der i tidens løb er sagt om det umulige i at røre ved statens udgiftspolitik, kan der være grund til at fremhæve, at her står vi altså ved et tilfælde, hvor det må erkendes – også af regeringen – at én gang givne bevilninger ikke er tabu. De må revideres, når forholdene og forudsætningerne ændrer sig på en sådan måde, at resultatet bliver et helt andet end det, man oprindeligt har forestillet sig.«

»Boligsikringsordningen vil medføre, at de midler, det offentlige anvender til disse formål, vil blive ydet, hvor hjælp virkelig er påkrævet. Tilskud kommer til at bero på, om udgiften til en bolig af rimelig standard er større, end den enkelte selv kan betale. Fire faktorer tages i betragtning: Indkomsten, udgiften, forsørgerbyrden, boligens standard og størrelse. Det er et klart og logisk princip. Men selve systemet er unægtelig mindre klart. Kan man finde et mere enkelt system, som fører til samme resultat, vil vi være lydhøre.«

Den konservative ordfører gjorde opmærksom på, at det nye system bryder med de nuværende stærke indkomstgrænser, som i forbindelse med den progressive skat kan betyde, at man kan »blive fattigere af at blive rigere«:

»Indkomstgrænserne for boligtilskud er blevet blødere, men næppe tilstrækkeligt. **Det er stadig sådan, at den samlede sum af boligtilskuds bortfald og den højere skat i adskillige tilfælde vil være større end en given indkomstforøgelse.** Hvis skattelovgivningens proportionale interval strakte et pænt stykke over det punkt, hvor den sidste aftrapning af boligsikringen finder sted, ville meget være nået. Det er ikke rimeligt, hvis både skatten og huslejen skal stige, fordi man påtager sig ekstra arbejde. Det opfordrer i hvert fald ikke til at påtage sig det. Boligsikringsordningens virkninger i så henseende, kombineret med skattelovgivningens virkninger, vil være en af de ting, vi vil ofre megen opmærksomhed under udvalgsarbejdet.«

Hastrup understregede, at der må skabes balance mellem de merudgifter, boligsikringsordningen medfører, og de udgifter, staten vil spare, samt de øgede indtægter, boligforliget vil give. **Det er vigtigt at undgå en yderligere stigning i statsudgifterne.** Kan balance ikke opnås på anden måde, må noget af boligsikringsordningen vente et år, så den fortsatte afvikling af kvadratmetertilskuddene giver større sikkerhed for, at midlerne er til stede.

78

f. Fremtidens boligpolitik.

Boligforliget og de love, som vil flyde heraf, er efter Det konservative Folkepartis opfattelse kun en indledning til oprettelse af de mangeårige forsømmelser, der er en følge af socialdemokratiske og socialdemokratisk ledede regeringers vægring ved før nu at ændre boligpolitisk kurs. Det konservative Folkeparti vil, hedder det i arbejdsgrundlaget fra landsrådet i Odense den 29. og 30. oktober, »De nærmeste år«, loyalt medvirke til at virkeliggøre de principper om en frigørelse af boligproduktionen og en normalisering af boligmarkedet, som er nedlagt i disse forlig, men boligproblemet kræver fortsat lovgivningsmagts årvågenhed. Mange opgaver er stadig uløste.

Boligstandarden er ikke tilfredsstillende. Der må bygges flere, større og mere anvendelige boliger. Men dette kan kun ske, hvis konkurrencen skærpes, og opsparingen til boligformål øges. Som grundlag for nye fremskridt må der foretages en dybtgående undersøgelse af konkurrencevilkårene indenfor boligproduktionen og af boligbyggeriets finansieringsbetingelser. Investering i boliger bør ikke stilles ringere end investering i anden virksomhed. Interessen for privat opsparing til boligformål må yderligere aktiviseres.

Saneringen af slumkvarterer og usunde boliger må fremmes. Den nuværende tilstand, hvor forfaldne, ældre ejendomme hverken kan nedrives eller vedligeholdes, er uværdig for et moderne samfund. Det konservative Folkeparti ønsker, at saneringsloven tages op til revision i dette folketingsår. Arkitektonisk og historisk værdifulde gamle ejendomme må sikres.

Boligsikringsordningen vil afløse de forældede og u hensigtsmæssige tilskudsordninger på boligområdet. Hensigten skal være, at ingen kommer i vanskeligheder, fordi udgiften til en lejlighed af passende standard og størrelse står i misforhold til den enkeltes økonomiske bæreevne. Det konservative Folkeparti vil arbejde for, at boligsikringsordningen udformes således, at den ikke kommer til at virke som et indirekte urimeligt tillæg til beskatningen af indtægtsstigninger. Ordningen bør også omfatte folkepensionister, og der må gives særlig gunstige regler for enlige forsørgere med børn.

Boliganvisningen i de områder af landet, hvor restriktioner stadig fastholdes, bør ændres, således at længden af den periode, hvori der forgæves er søgt en bolig, og antallet af personer i husstanden bliver det afgørende for den offentlige anvisning af boliger. Samfundet kan ikke vedblivende skubbe de enlige bagest i boligkøen.

Lejeværdien af egen bolig er ved boligforliget fastlagt for en otte-årig periode. Det konservative Folkeparti har bidraget til at afværge truslen om en drastisk forhøjelse, som ville have medført, at mange mennesker var blevet beskattet bort fra deres egen bolig. Også ejendomsbeskatningen må holdes indenfor rimelige grænser. Det konservative Folkeparti ønsker samme beskatningsregler for ejerlejligheder og andelsboliger som for enfamiliehuse.

10. Uddannelses- og kulturpolitik

a. Adgangen til uddannelse.

Det konservative Folkeparti anser det for grundlæggende, at ingen af økonomiske grunde afskæres fra en uddannelse, hvortil de har evner. Gennem **Ungdommens Uddannelsesfond** må der stilles midler til rådighed for alle unge under uddannelse, herunder også støtte til elever i skolernes ældre klasser og til lærlinge. Et særligt udvalg, som nedsat af den konservative folketingsgruppe, har udarbejdet et forslag om de økonomiske vilkår for unge under uddannelse. Sigtet hermed var at nå frem til konkrete forslag om ændringer.

Den 11.-8.-66 udtalte udvalgets formand, folketingsmand Poul Schlüter sig til den konservative pressetjeneste om hovedlinjerne for dette forslag:

»Vi har den opfattelse, at hele spørgsmålet om støtte til unge under uddannelse snarest må lægges i nye rammer. Uddannelsesfonden virker ikke tilfredsstillende.

Det konservative Folkeparti vil foreslå, at støtten til dem, der går ind i højere uddannelse gives – ikke som stipendiegaver – men først og fremmest som lån.

Kun hvis man bygger på en låneordning vil det være muligt at gennemføre retsprincippet om, at alle, hvis evner og energi berettiger dertil, kan få hjælp til den dygtiggørelse, de ønsker.»

b. Læreruddannelsen og HF.

Den 1.-8.-69 træder den nye lov om uddannelsen af lærere til folkeskolen i kraft. Den vedtoges enstemmigt af folketinget 1.-6.-66. Studietiden er sat til 3½ år, og der bliver kun een linje, der er fælles for studenter og ikke-studenter. Lærerstuderende uden studentereksamen skal tage en såkaldt »højere forberedelseseksamen« (HF) efter 2-årig undervisning, og HF-uddannelsen er begyndt i år.

Læreruddannelsesloven fastslår, at uddannelsen for **alle** lærerstuderende skal omfatte:

1. De pædagogiske fag: pædagogik og psykologi, undervisningslære, praktisk skolegerning og pædagogisk speciale.

2. Fagene dansk (med kendskab til svensk og norsk), skrivning, regning og kristendomskundskab. (Den tidligere bestemmelse om, at studerende, der ikke tilhører folkekirken, kan fritages for undervisning i kristendomskundskab, er slettet. **Kristendomsundervisningen sidestilles således med de øvrige fag.** Undervisningen i faget skal derfor være kundskabsmeddelende, ikke forkyndende).

3. Grunduddannelse i tre af fagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde efter frit valg. (Studerende kan i visse tilfælde nøjes med mindre end tre fag, og faget håndarbejde er ikke obligatorisk for mandlige studerende).

4. Samtids- og samfundsorientering.

5. Videregående uddannelse i to af folkeskolens linjefag, og

6. Supplerende kursus og fællestimor.

Derudover kan de studerende vælge:

a. Uddannelse i yderligere et linjefag.

b. Undervisning (frilæsning) i form af kursus eller studiekredse.

c. Undervisning i instrumentalmusik, herunder orgelspil.

undervisningen til HF omfatter følgende fag:

Dansk, kristendomskundskab, historie, biologi, geografi, matematik, fysik, kemi, engelsk, fransk, tysk, sang, formning og legemsøvelser. Elever, der ikke tilhører folkekirken, kan efter anmodning fritages for undervisning i kristendomskundskab (dette gælder dog ikke lærerstuderende).

Undervisningsministeren er bemyndiget til at tilrettelægge HF med henblik på andre videregående uddannelser og tilføje yderligere fag.

c. Kristendomskundskab.

Ved læreruddannelsen skal dansk, regning, skrivning og kristendomskundskab afsluttes med en prøve ved udgangen af første uddannelsesår. På grundlag af denne prøve og en vurdering af den pågældende i de øvrige fag afgør seminariet, om vedkommende kan fortsætte uddannelsen i dens andet år. I de øvrige fag konstateres de studerendes standpunkt ved afsluttende prøver.

Ved 1. behandling af læreruddannelsesloven rejste den konservative ordfører **Edvard Jensen** (Indre Missions næstformand) spørgsmålet om **en stærkere placering af kristendomskundskab, end ministeren havde foreslået**. Han fik under udvalgsarbejdet tilslutning hertil og kvitterede ved 2. behandling 25.-5.-66. at sige:

»Jeg er yderst tilfreds med, at faget kristendomskundskab bliver **et skolefag på linje med andre fag, og at det bliver obligatorisk**. Jeg tror, det på afgørende måde er med til at underbygge den pædagogiske og etiske værdighed, der altid har været over den danske skole. Det siges i betænkningen, at timerne i kristendomskundskab skal være præget af undervisning og ikke af forkyndelse. Det er rigtigt. Forkyndelsen må påhvile kirken og hjemmene. Jeg forstår dog også udtrykket »ikke forkyndelse« på den måde, at timerne ikke kan bruges til antikirkelig forkyndelse.«

På et møde 5.-11.-66 i Landsforeningen af skolekommissioner, skolenævn og forældreforeninger rejstes der kritik af læreruddannelsesloven, og det henstilles til folketinget at tage den op til en revision med henblik på en styrkelse af de tre klasselærerfag dansk, regning og kristendomskundskab.

Henstillingen blev vedtaget på initiativ af seks medlemmer af hovedbestyrelsen, medens 20 andre medlemmer af denne med formanden, den socialdemokratiske folketingsmand **W. Dupont**, i spidsen ikke ønskede en sådan udtalelse.

Den konservative folketingsmand **K. Bøgholm** afviste det synspunkt, at man ikke kunne søge loven revideret, før den endnu er trådt i kraft, idet han iflg. «Jyllands-Posten» bemærkede, at folketinget ofte arbejder under tidnød, og tilføjede, **at hvis det viser sig, at en sag er gennemført, uden at tilstrækkelige oplysninger har været forelagt, må tinget være villigt til at tage sagen op påny.**

d. Kvindelige lærerstuderende.

Under behandlingen af læreruddannelsesloven fremhævede den konservative **Ellen Strange Petersen**, at seminarierne ikke bør diskriminere kvindelige ansøgere. Hun havde gerne set en bestemmelse herom indføjet i loven og bad ministeren bekræfte en udtalelse under udvalgsarbejdet om, at hvor kvalifikationer må anses for lige, bør chancen for optagelse også være lige for mænd og kvinder.

Undervisningsminister **K. B. Andersen** svarede, at han var enig med fru Strange Petersen. Der har været eksempler fremme, som tyder på, at det er rigtigt at have opmærksomheden henvendt på det, erkendte han.

e. Kollegieloven.

Folketinget vedtog 1.-6.-66 en ny kollegielov (enstemmigt, idet dog De Uafhængige undlod at stemme), hvorefter der gives mulighed for statslån til opførelse af kollegier. Der indføres i loven en bestemmelse, som gør det muligt at gennemføre en vis huslejetilpasning.

Den konservative folketingsmand **Knud Østergaard** understregede ved 2. behandling 26.-5.-66, at det er **afgørende, at prisen på kollegieboliger holdes på et rimeligt niveau**. Han bemærkede:

»Det kan i øjeblikket ikke alle steder at være tilfældet. Det har vist sig, at der på de dyre kollegier er en skæv social fordeling, og at udlejningspriserne for private værelser har en tilbøjelighed til at stige i takt med stigende kollegiepriser. Vi er derfor tilfreds med forhøjelsen af statslåneprocenten fra 35 til 45, men havde hellere set et fast kronebeløb pr. værelse. Men ministerens indstilling er endnu ikke så moderne, at han har kunnet acceptere et sådant fremskridt. Måske er der håb ved lovens revision om to år.»

f. Folketing og forskning.

Folketinget vedtog 31.-3.-66 på konservativt initiativ at etablere et nærmere samarbejde mellem tinget og forskningen. Forslaget herom var fremsat 4.-3.-65 med **Knud Bro** som ordfører og går ud på, at der nedsættes et fast 17 mands-udvalg angående den videnskabelige forskning. Udvalget skal blandt sine medlemmer udpege 5, der sammen med et tilsvarende antal repræsentanter for forskningen skal udgøre et arbejdsudvalg med den opgave at formidle og tilrettelægge kontaktvirksomhed. – Motiveringen for oprettelse af denne kontakt blev givet af den konservative ordfører, der bl. a. udtalte:

»Det ligger i folkestyrets form, at folketinget må passe dagen og vejen, men det ligger også i folketingets arbejdsform, at vi somme tider kan blive lidt for kortsigtede. Jeg tror, at vi ved en alliance med videnskaben vil kunne få viden og fremsyn, som i allerhøjeste grad er tiltrængt i dagens politik. Vi kender strålingsfareproblemet og ved, hvorledes det har ført på den ene side til letsindigheder og på den anden side til uvidende panik. Man kunne nævne spørgsmål efter spørgsmål – forureningen, giftproblemet og andet.»

g. Statens kunstfond.

Ved uddelingen af 3-årige stipendier og livsvarige hædersgaver fra Statens kunstfond første gang i 1965 opstod der en livlig offentlig debat, og der indkom protester fra en række arbejdspladser, da det blev bekendtgjort, at 15 kunstnere skulle have 20.000 kr. hver om året i 2 år, at 23 skulle have en livsvarig hædersgave på 30.000 kr. årlig, og at 118 skulle have 10.000 kr. årlig, så længe de lever.

Uddelingen skabte også politisk utilfredshed, fordi kulturminister Hans Søvhøjs indstilling til finansudvalget betød overskridelse af den ramme loven havde lagt, idet den kun gav mulighed for 22 hædersgaver à 30.000 kr. og 105 statsydelse à 10.000 kr.

Blandt dem, der kritiserede overskridelsen, var den konservative folketingsmand **N. Gottschalk-Hansen**, der af rektor **Hans Jensen** i »Politiken« blev angrebet for at have undsagt en lov, han selv havde stemt for. Gottschalk-Hansen svarede:

»Jeg mener ikke, at jeg har undsagt denne lov, som jeg fuldt ud vedstår mit medansvar for. Men jeg har kritiseret, at kulturminister Sølvhøj lagde op til, at lovens udgiftsramme skulle overskrides. Det er ikke et synspunkt, som protesterne fra arbejdspladserne har inspireret mig til. **Som medlem af finansudvalget er det min pligt at sige fra, når ministre overskrider de udgiftsrammer, folketingsmanden har fastsat.** Jeg har endvidere kritiseret, at kulturministeren på denne måde har opnået, at der indenfor lovens rammer i de kommende år kun kan gives nye hædersgaver i den udstrækning, de nuværende modtagere afgår ved døden.«

Kulturministerens uheldige dispositioner kritiseredes også af folketingsmand **Erik Ninn-Hansen**, der på et møde i Præstøkredsen bl. a. sagde:

»Det er uheldigt, at en minister overskrider en beløbsramme, og fremgangsmåden har været lidet hensynsfuld overfor de kunstnere, hvis navn er blevet fæstnet til overskridelsen. **Kulturministerens administrative fejl bør imidlertid ikke ramme loven og formålet med denne.**«

11. Fra valget 1964 til valget 1966

a. Fremgang for femte gang.

Ved alle fem valg siden 1957 har Det konservative Folkeparti haft en konstant fremgang. Kommunevalget den 8. marts 1966 var det hidtil største valg i partiets historie. Stemmetallet øgedes til 573.000, hvilket svarer til 24,7 pct. af de afgivne stemmer, og hertil kommer partiets andel i de borgerlige stemmer i købstæder, hvor der ikke opstilledes rene C-liste. Det vil sige, at **hver fjerde vælger** har stemt på konservative kandidater.

Det konservative Folkepartis fremgang ved valgene siden 1957 fremgår af nedenstående hovedresultater for hele landet:

Folketingsvalget 1957	383.843 stemmer
kommunevalget 1958	429.598 stemmer
folketingsvalget 1960	435.763 stemmer
kommunevalget 1962	490.525 stemmer
folketingsvalget 1964	527.798 stemmer
kommunevalget 1966	573.000 stemmer

Det konservative Folkepartis fremgang er ikke blot en fremgang i absolutte tal som følge af befolkningstilvæksten og valgretsalders nedsættelse i 1961 til 21 år, men også en betydelig fremgang i den procentvise andel af vælgerne. – Den procentvise forskydning har været således:

Kommunevalget 1958	20,7 pct. mod 19,0 pct. i 1954
folketingsvalget 1960	17,9 pct. mod 16,6 pct. i 1957
kommunevalget 1962	22,5 pct. mod 20,7 pct. i 1958
folketingsvalget 1964	20,1 pct. mod 17,9 pct. i 1960
kommunevalget 1966	24,7 pct. mod 22,7 pct. i 1962

Traditionelt opnår Det konservative Folkeparti en noget større tilslutning ved kommunale valg end ved folketingsvalg, men fremgangslinjen er iøvrigt den samme.

Ved såvel det sidste folketingsvalg som det sidste kommunevalg har Det konservative Folkeparti udbygget sin position som et både i geografisk og erhvervsmæssig henseende bredt funderet folkeparti, og ved kommunevalget 1966 blev det **valgets største sejrherre**. Kun dette parti og Socialistisk Folkeparti havde fremgang i forhold til folketingsvalget 1964, medens alle andre partier havde tilbagegang sammenlignet hermed. **Socialdemokratiet fik ved kommunevalget i 1966 en tilbagegang på 264.420 stemmer i forhold til folketingsvalget i 1964.**

b. Størst i hovedstadsområdet.

Ved kommunevalget i 1966 blev Det konservative Folkeparti for første gang i sin historie det største parti i hovedstadsområdet, det vil sige de kommuner, der omfattes af Hovedstadskommunernes Samråd og det kommende Hovedstadsråd (København-Frederiksberg, kommunerne i Københavns amt samt Birkerød, Hørsholm og Farum).

Stemmetallene fra disse kommuner var følgende:

	1966	1962
Det konservative Folkeparti	252.312	225.634
Socialdemokratiet	249.141	256.590

c. Folketingsvalget 1964.

Hovedtallene fra folketingsvalget den 22. september 1964 og forskydningen i stemmetallene for **landet som helhed** fremgår af følgende tabel:

	1960	Antal stemmer 1964	tilvækst	Procentvis forskydning fra 60 til 64	Procentvis fordeling af stemmetal		
					1957	1960	1964
Soc.	1.023.794	1.103.667	+ 79.873	+ 7,8	39,4	42,1	41,9
Rad.	140.979	139.702	- 1.277	- 0,9	7,8	5,8	5,3
K.F.	435.764	527.798	+ 92.034	+ 21,1	16,6	17,9	20,1
V.	512.041	547.770	+ 35.729	+ 7,0	25,1	21,1	20,8
R.F.	52.330	34.258	- 18.072	- 34,5	5,3	2,2	1,3
S.F.	149.440	151.697	+ 2.257	+ 1,5	-	6,1	5,8
Komm.	27.298	32.390	+ 5.092	+ 18,7	3,1	1,1	1,2
F.F.	-	9.070	-	-	-	-	0,3
D.S.	-	9.747	-	-	-	-	0,4
S.P.	9.058	9.274	+ 216	+ 2,4	0,4	0,4	0,4
U.	81.134	65.756	- 15.378	- 19,0	2,3	3,3	2,5
Andre	109	255	+ 146	-	0,0	0,0	0,0
Ialt	2.431.947	2.631.384	199.707	+ 8,2	100,0	100,0	100,0

d. Mandatfordelingen i 1964.

Folketingsvalget i 1964 gav til resultat, at **Det konservative Folkeparti vandt 4 mandater**, medens Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Slesvigsk Parti og De Uafhængige hver måtte afgive eet. Fordelingen af kredsmandater og tillægsmandater fremgår af nedenstående oversigt.

	Kreds- mandater	Tillægs- mandater	
Soc.	66	10	76
Rad.	1	9	10
K.F.	29	7	36
V.	35	3	38
S.F.	4	6	10
U.	0	5	5

e. Regeringsdannelsen i 1964.

Valget i 1964 betød, at den koalitionsregering, der bestod af Socialdemokratiet, Det radikale Venstre og grønlandsminister Mikael Gam,

havde mistet sit »brugelige flertal«. Dannelsen af et rent socialistisk flertal blev forhindret, idet de socialistiske partier samlet havde tilbagegang både i absolutte stemmetal og mandattal.

For Det radikale Venstre betød valget tilbagegang såvel stemmæssigt som mandatmæssigt, og partiet kunne derfor ikke opfylde den hovedbetingelse, det selv havde opstillet om, at det skulle have fremgang for at fortsætte regeringssamarbejdet med Socialdemokratiet.

Dagen efter valget, den 23. september, indgav regeringen sin demissionsbegæring, og den 24. blev partilederne kaldt til kongen for at give råd om den kommende regeringsdannelse. Ifølge »Berlingske Tidende« gav partilederne følgende råd:

Carl Petersen (Soc.): »En regering på bredest mulig basis, en regering af de fire gamle partier, altså både uden Socialistisk Folkeparti og De Uafhængige.«

Erik Eriksen (Venstre): »En bred liberal regering, en regering af Venstre, konservative og radikale. Hvis De Uafhængige vil føre en liberal politik, skal de også være velkomne.«

Poul Sørensen (Konserv. Folkep.): Vort råd til Kongen var, at Erik Eriksen søger at danne den bredest mulige liberale regering.«

Karl Skytte (Rad.): Vi rådede Kongen til at lade lederen af landets største parti, statsministeren, Jens Otto Krag, danne en flertalsregering på det bredest mulige grundlag. Vi vil vise stor forhandlingsvillighed ud fra ønsket om, at grupperne kan finde sammen på tværs af partiskel. Bliver det ikke muligt at danne en sådan samlingsregering, da har vi peget på en flertalsregering af Socialdemokratiet og Venstre.« (Senere erklærede Karl Skytte, »at han anså det for udelukket med radikal støtte til en VK-regering«).

Aksel Larsen (SF): »Vi tilrådede Kongen at lade Socialdemokratiet danne regering eller stå i spidsen for en regeringsdannelse.«

Iver Poulsen (U): »Vi rådede Kongen til, at Erik Eriksen får til opgave at danne en bred borgerlig, liberal regering.«

På basis af disse råd og under hensyntagen til mandatvægten bag hvert enkelt råd overdrog Kongen til statsminister J. O. Krag at søge dannet en regering på bredest mulig basis. I overensstemmelse med Socialdemokratiets eget råd til Kongen indkaldte statsministeren derefter repræsentanter for de fire største partier til forhandling samme aften.

Aftenmødet viste straks, at dannelsen af en 4-parti-samlingsregering var helt utopisk og omgående blev afvist af de tre store partier.

Med udgangspunkt i det radikale råd til Kongen bragtes endnu to muligheder frem til omgående afklaring:

- 1) Muligheden for en regering af Socialdemokratiet, Venstre og Det radikale Venstre.
- 2) Muligheden for en regering af Socialdemokratiet og Venstre.

Begge muligheder afvistes naturligtvis. Hele mødet varede kun et kvarter, og drøftelserne var overstået på kortere tid.

Efter at statsminister Krag havde meddelt Kongen det negative udfald, indkaldtes repræsentanter for partierne påny til rådgivning den 25. september.

Socialdemokratiet tilrådede dannelsen af en ren socialdemokratisk mindretalsregering, og Venstre gentog rådet om dannelsen af en bred liberal regering.

Det konservative Folkepartis repræsentanter, **Poul Sørensen** og **Poul Møller**, tilrådede Kongen at opfordre Erik Eriksen til at undersøge mulighederne for at danne regering, altså eventuelt en ren Venstre-regering.

Det radikale Venstre holdt møde for sin folketingsgruppe og hovedbestyrelse, og når dette parti ikke tilrådede en ren Venstre-regering, skyldtes det, at fhv. økonomiminister **Bertel Dahlgaard** argumenterede med, at en sådan regering ville være afhængig af støtte fra såvel Det konservative Folkeparti som De Uafhængige. De radikale foretog derefter en ny afledningsmanøvre, idet de tilrådede Kongen at lade J. O. Krag søge at danne en regering af Venstre og Socialdemokratiet under ledelse af enten Krag eller Erik Eriksen. Hvis dette ikke lod sig gøre, ville de radikale tilråde en socialdemokratisk mindretalsregering.

Det blev den sidste mulighed, som realiseredes, hvilket skete den 25. om aftenen.

f. Poul Sørensen om den nye situation.

Den nye situation, der var opstået efter valget og dannelsen af den socialdemokratiske mindretalsregering, blev kommenteret af formanden for den konservative folketingsgruppe, **Poul Sørensen**, som bl. a. udtalte:

»Udnævnelsen af en socialdemokratisk mindretalsregering er helt og holdent Det radikale Venstres værk. Trods ikke-socialistisk flertal i folketinget har Det radikale Venstre ønsket, at Socialdemokratiet skulle bevare regeringsmagten. Dermed er vælgerens klare afgørelse tilsidesat. Det konservative Folkeparti vil fortsætte arbejdet for – i samarbejde med Venstre – at vælgerens ikke-socialistiske flertal kan komme til udtryk, når der næste gang skal dannes regering her i landet.«

g. Det borgerlige samarbejde.

Det samarbejde mellem Venstre og Det konservative Folkeparti, der var begyndt med de to partiers fællesregering i 1950–53, blev fortsat efter valget. De to partier stod sammen om at sige nej til en række finanspolitiske indgreb i foråret 1965.

I slutningen af marts optog de to Venstre-folketingsmænd Niels Westerby og Børge Diderichsen, som begge tilhørte Liberal Debat bevægelsen og var indvalgt i 1964, forhandlinger med regeringen bag ryggen af deres folketingsgruppes ledelse. De blev udelukket af gruppen, melte sig senere ud af Venstre og dannede i slutningen af 1965 deres eget parti Liberalt Centrum.

Under forhandlingerne med regeringen fik Westerby og Diderichsen tilbudt ministerposter, men de gik med i et forlig med Det radikale Venstre som tredje partner uden at tage imod »taburetterne«.

Den 21. maj 1965 gav fhv. statsminister **Erik Eriksen** meddelelse om, at han trådte tilbage som formand for Venstres folketingsgruppe, og at han ville forlade formandsposten i sit partis landsorganisation.

Venstre valgte seminarierektor **Poul Hartling** til ny formand, og han udtalte 30.-5. til »Berlingske Tidende« bl. a.:

»Samarbejdet er sundt, som det er. Det er ikke nogen falsk blokdannelse. Det konservative Folkeparti er ikke det gamle Højre. Der er gode liberale tanker i det, og vi drømmer ikke i Venstre om at opgive det samarbejde. Derfor vil jeg alligevel gerne betone, at vi kunne ønske, der blev mulighed for samarbejde til flere sider om forskellige opgaver.«

Den 4.-8.-66 talte **Poul Hartling** i Svanninge, hvor han opfordrede Det radikale Venstre til et nærmere samarbejde om liberal politik. Det hed bl. a. i talen:

»Det er... ikke nok at tale om et liberalt flertal. For at det ikke skal blive ved ordene, vil jeg konkret bede Det radikale Venstre om at fremlægge sit arbejdsgrundlag for en liberal regering... Venstre anser det for noget helt afgørende, at det liberale flertal kommer til udtryk. Derfor vil vi fordomsfrit overveje et radikalt oplæg.«

Ifølge »Fyns Tidende«s referat af mødet svarede Hartling på et spørgsmål fra en deltager om forholdet til Det konservative Folkeparti:

»Venstre har stået og står fortsat i et godt og naturligt samarbejde med Det konservative Folkeparti. Venstres og de konservatives synspunkter og programmer er på mange punkter sammenfaldende, og når jeg har talt om en liberal samling, er det en selvfølge, at den også omfatter de konservative.«

Det radikale Venstres hovedbestyrelse besluttede på et møde 8.-8.-65 at imødekomme Hartlings indbydelse, og formanden for den radikale folketingsgruppe, **Karl Skytte**, erklærede den 11.-8., at han ikke anerkendte, at målet med drøftelserne skulle være en liberal regering. I en tale i Huseby føjede han hertil, at han nærede »megen betænkelighed ved at anbefale en regering med konservativ deltagelse«.

Derefter begyndte en række **samtaler** mellem Venstre og radikale.

På det konservative landsrådsmøde 6.-11.-65 i København sagde **Poul Møller** i en kommentar hertil bl. a.:

»Venstre kan naturligvis forhandle med de radikale, som partiet ønsker det, og om hvad det ønsker. Vi har forholdt os afventende, men det er jo ligetil, at samarbejdet under disse omstændigheder har skiftet karakter.«

Der kom en række andre kommentarer til forholdet mellem de to store oppositionspartier, inden man nåede frem til Det konservative Folkepartis landsrådsmøde i Odense 29. og 30. oktober 1966, hvor

situationen kommenteredes af såvel folketingsgruppens formand som dens politiske ordfører, der begge understregede **såvel Det konservative Folkepartis frie stilling som dets ønske om at fremme et regeringsskifte**. M.h.t. Poul Sørensens og Poul Møllers udtalelser på landsrådsmødet henvises til afsnit (i) Regeringen efter valget.

h. Socialdemokratiet, SF. og SDS.

Adskillige udtalelser i den forløbne valgperiode tyder på, at Socialdemokratiet ikke vil vige tilbage for at gennemføre sine synspunkter ved hjælp af Socialistisk Folkeparti.

Forud for Socialdemokratiets kongres i juni 1965 indledtes en offentlig debat om forholdet mellem de to partier på foranledning af den socialdemokratiske ungdom i hovedstaden.

De unge socialdemokrater opfordrede deres parti til »at give SF politisk anerkendelse, så den socialdemokratiske regering også regner med SF's parlamentariske repræsentation, når flertallet skal tilvejebringes i folketinget«.

Statsminister **J. O. Krag** erklærede herom til »Information« 9.6.-65:

»En stemme i folketinget er en stemme – og de tæller med allesammen. Men jeg vil ikke have SF med i regeringen eller regere efter aftale med SF.«

Statsministeren fulgte denne udtalelse op i sin tale til partikongressen, idet han iflg. »Aktuelt« bl. a. sagde:

»Jeg har afvist, at SF gennem aftaler eller håndfæstninger skulle bestemme over vor politik. Men at vi i den foreliggende situation skulle have noget imod, at dets stemmer bliver talt med, har jeg ikke udtalt mig om.«

Finansminister **Henry Grünbaum**, hvis stjerne hos statsministeren har været i stadig stigen, beskæftigede sig i en samtale ved nytår 1966 i »Kristeligt Dagblad« med forholdet mellem de to partier og sagde bl. a.:

»Den linje, der blev trukket op på Socialdemokratiets kongres, gav jo visse muligheder... og hvorfor skulle vi ikke i givet fald kunne gennemføre et fornuftigt samarbejde, i hvilket SF også indgår. En sådan tanke er jeg i hvert fald ikke modstander af.«

Socialdemokratiets næstformand, **Hans Rasmussen**, fulgte linjen op i en udtalelse til »Information« 21.3.-66 og svarede på et spørgsmål om samarbejde med SF efter et folketingsvalg:

»Hvis flertallet er for et samarbejde, bliver der et sådant. Ellers ikke.«

Da Socialdemokratiet ved kommunevalget 8.3.-66 havde mistet et betydeligt antal stemmer til SF, og flere af dets borgmestre havde måttet genvælges ved hjælp af SF-stemmer, fortsattes hældningen til venstrefløjen i regeringspartiet. Et af de mest eklatante udtryk herfor var en udtalelse af borgmesteren i Gladsaxe, den socialdemokrati-

ske folketingsmand **Erhard Jakobsen** til »Aktuelt«. Han sagde om valgresultatet i sin kommune:

»Jeg var lykkelig over, at den radikale gled ud, men jeg ærgrer mig naturligvis over, at det ikke var SF, men de konservative, der fik mandatet. Jeg havde foretrukket, at SF havde fået det, fordi det ville have styrket min gruppes position... Lad mig sige det rent ud: Jeg tror ikke, vi ved valget i 1970 kommer uden om at diskutere valgforbund med SF.«

I Brøndbyerne ved København er det snævre samarbejde mellem Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti allerede indledt, idet der siden valget den 8. marts har været **fællesgruppe** mellem Socialdemokratiet og SF, således at den socialdemokratiske borgmester Kjeld Rasmussen er afskåret fra at fremsætte forslag, der ikke **på forhånd** har opnået tilslutning fra SF.

Såvel **Krag** som Socialdemokratiets næstformand **Hans Rasmussen** er i de sidste dage gået et skridt videre.

Til »Kristeligt Dagblad« siger **Hans Rasmussen** den 4. november, at »såfremt SF eller andre partier i den kommende tids praktiske politik sympatiserer med og støtter Socialdemokratiet, kan det udvikle en harmoni, som giver basis for videre samarbejde.«

I et interview i »Ekstrabladet« 4. november blev statsminister **J. O. Krag** spurgt, om man efter valget kan tænke sig Socialdemokratiet og SF i samme regering. Krag svarede:

»Jeg går ud fra, at SF vil støtte Socialdemokratiets kildeskattepolitik.«

Bladet spørger videre: »Men regeringssamarbejde?«, og Krag svarer:

»Man skal aldrig tale om regeringskombinationer før et valg...«

Et lignende spørgsmål stillet af Sveriges TV besvarede statsministeren ifølge »Jyllandsposten« således:

»Man skal ikke drøfte regeringssammensætningen før et valg, men vi er fast besluttet på at bevare regeringens ledelse på Socialdemokratiets hænder.«

I en tale i Slagelse 4. november sagde den konservative kildeskatteordfører **Erik Ninn-Hansen**:

»Hvis skattedebatten i folketinget overhovedet har haft nogen betydning for regeringens beslutning om at udskrive valg, kan det kun være på ét punkt: Socialdemokratiet besluttede at bøje sig for Aksel Larsens krav om at afskaffe skattefradragsretten. Dermed har Socialdemokratiet angivet sin nye kurs. **Socialdemokratiet anerkender kun én samarbejdspartner, Socialistisk Folkeparti.** De liberale partiers forsøg på at opfylde befolkningens ønske om en skattereform, der indeholder en kildeskatteordning, blev afvist af statsministeren.«

Den uro, der kom til udtryk i Socialdemokratiet efter kommunevalget, slog navnlig igennem, da den nye idé-organisation **Socialdemokratisk Samfund** var trådt ud i livet med fhv. statsminister **Viggo Kampmann** som næstformand og den egentlige inspirator. Kampmann erklærede i et interview i »Politiken« 17. 4. 66, at han havde »en idé om, at man

kan overbevise befolkningen om, at **en mere venstreorienteret politik, som den er fremlagt i vort program, er nødvendig**«.

Socialdemokratisk Samfund fik navnlig indflydelse ved omarbejdelsen af regeringens forslag om tvungen kildeskat, og det var repræsentanter for denne bevægelse, der på Socialdemokratiets årsmøde i Odense 3. og 4. september 1966 fik gennemført en ændring af skatteresolutionen, så der kom til at stå i denne, at man under de kommende skattereformforhandlinger »helst ser« skattefradragreglen fjernet.

i. Regeringen efter valget.

Gennem alle de udtalelser, der er fremsat om Det konservative Folkepartis politiske mål, siden partiet gik ud af valget i 1964 som eneste sejrherre, har nøgleordet været: **Regeringsskifte**.

På partiets repræsentantskabsmøde 23. 4. 66 fastslog folketingsgruppens formand, **Poul Sørensen**, dette på følgende måde:

»Jeg er overbevist om, at både Venstre og vi ønsker begge partier som basis for en kommende regering. Hermed være ikke sagt, at vi ikke kan indbyde andre til at være med, hvis man kan blive enige om den politiske linje. Det gælder både De Uafhængige og Det radikale Venstre.

For en ordens skyld må tilføjes, at ingen kan regne med at disponere over det antal mandater, konservative vælgere stemmer ind i folketinget. De er naturligvis valgt til at føre konservativ politik.

Mit råd er altså at tilvejebringe et godt og tillidsfuldt samarbejde mellem V og K med fælles regeringsskab som mål. Lad os ikke allerede nu fortabe os i diskussioner om, hvilken forret partistørrelsen skal have eller lægge os fast på meninger om personspørgsmål. Ingen ved jo i dag, hvordan det hele ser ud efter valgdagen.»

På landsrådsmødet i Odense 29. 10. 66 konstaterede folketingsgruppens politiske ordfører, **Poul Møller**, at Det konservative Folkeparti er rede til at gennemføre sine synspunkter »med dem, der vil være med dertil«, men »derfor synes vi ikke, at den nuværende regering skal blive siddende en dag længere end nødvendigt«. Han tilføjede:

»Vi er rede til at fremme et regeringsskifte. Det er ingen hemmelighed, at muligheden for at opnå **norske tilstande** – eller bare svenske – ikke støder på og ikke er stødt på konservative hindringer. Det er lige så klart, at vi har været interesseret i at fastholde det intime samarbejde med partiet Venstre, som vi havde i mange år.»

Med henblik på det valg, der måtte komme – ingen vidste dengang hvornår – sagde Poul Møller, at man ikke burde spille tid på at diskutere, hvilken regering det kunne føre til, idet han tilføjede:

»Jeg er overbevist om, at valget vil placere Det konservative Folkeparti i en så stærk position, at man slet ikke kommer uden om os.»

Poul Sørensen sagde i den tale, han holdt til landsrådet den 30. 10., at vi havde håbet, »at vi i Danmark havde kunnet følge eksemplet fra Norge, hvor de borgerlige partier sammen byggede noget op allerede

før valget«, men at dette ikke havde ladet sig gøre. Og gruppens formand føjede hertil:

»Det er nytteløst at diskutere, hvad der skal ske efter et valg. Men vi vil ikke være bundet til nogen side. Det hensyn, vi skal tage, skal tages til konservative vælgeres interesser. Intet andet parti skal bestemme over Det konservative Folkepartis manøvrerligheder.«

I et interview til de to store Stiftstidender i Aalborg og Odense 4. 11. 66 blev **Poul Sørensen** spurgt, hvad han havde at sige »til dem, der frygter for, at et borgerligt-liberalt samarbejde ikke kan etableres efter valget den 22. november«. Hans svar lød:

»Jeg nærer ingen tvivl om, at det lader sig gøre. Jeg tror, det vil fremgå af vor valgkamp, at det kan skabes. I dette samarbejde må naturligvis Venstre og Det konservative Folkeparti være de midtsamlende partier.«

Poul Sørensen bemærkede videre, at **»personspørgsmål ikke må stå i vejen for et borgerligt samarbejde«**, og at man »i Det konservative Folkeparti peger på Poul Møller, hvis det bliver os, der skal besætte statsministerposten«, men at man »er rede til – som man gjorde det i Norge – at forhandle sig tilrette«.

Den 5. november kunne **Poul Møller** fremsætte to vigtige udtalelser om de to store oppositionspartiets stilling til den kommende regeringsdannelse.

Til »Kristeligt Dagblad« sagde han:

»Jeg kan forsikre, at både konservative og Venstre er enige om et politisk samarbejde. Det står klart, at vi samarbejder med det sigte efter valget den 22. ds. at få dannet en borgerlig flertals- og samlingsregering . . . Den behøver ikke kun at bestå af Venstre og konservative. Også de radikale kan eksempelvis være med.«

Og til »BT« sagde Poul Møller om Det konservative Folkepartis forhold til Venstre:

»Der er ikke nogen uoverensstemmelse i vor stilling på landsrådsmødet og nu. Når vi er i opposition uden udsigt til et overraskelsesvalg, må vi have lov og ret til at køre partiets egen linje. I en situation som den nuværende er det lige så klart, at vi skal og må søge samarbejde på bredt liberalt grundlag. Venstres ledere er enige med os.«

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DANSKE TIDSSKRIFTER

L. Wichmann, København

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk